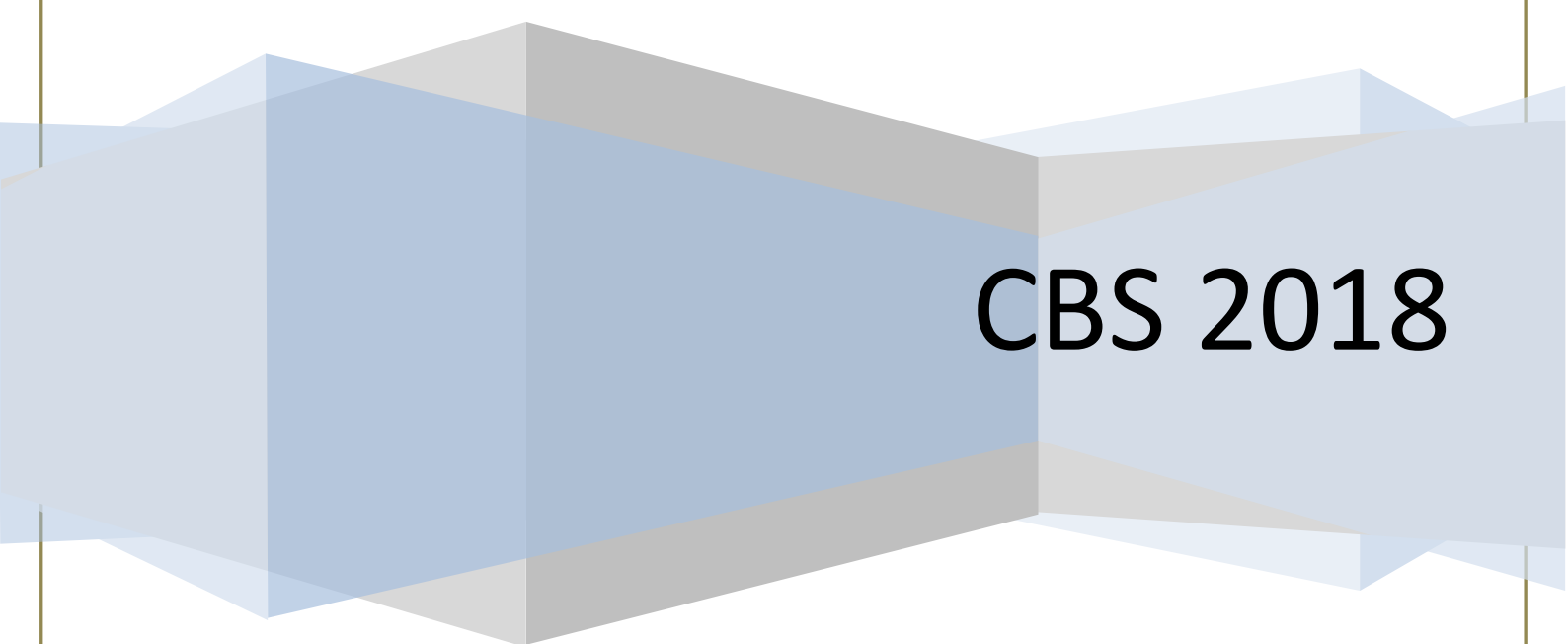


Revisors ansvar og pligter ved revision af besvigelser samt eksistensen af forventningskløften



CBS 2018

Forfatter: Mohsan Iqbal & Elife Fener

Studienummer: 107196 & 107605

Vejleder: Martin Samuelsen

Anslag : 269. 501

Sider: 112



**Copenhagen
Business School**
HANDELSHØJSKOLEN

Executive summary

Over the past couple of years there has been an increased focus on auditors and their responsibility to detect fraud in companies. The reason for this is that there have been a number of high profile fraud cases in Denmark. These cases have given the users of the financial statements the feeling that the auditors involved haven't done what they were supposed to do. The purpose of this thesis is to investigate if the auditors' practical procedures fulfil the requirements in the international audit standard (ISA) 240 as well as whether the requirements in ISA 240 match the requirements of the users of the financial statements. Additionally, the thesis will consider whether the auditors involved in the big fraud cases have managed to fulfil these requirements.

We began by describing ISA 240 and its requirements for auditors. Here we found that it is not the auditor's responsibility to detect fraud in a company. His responsibility is only to provide a high level of assurance that the financial statement do not contain errors or fraud as it is not possible for the auditors to detect all errors and frauds in the financial statements. The responsibility to detect fraud primarily rests with the company's management.

Next we interviewed a number of auditors to find out how their practical actions to detect fraud matched the requirements in ISA 240. We found that their practical actions to detect fraud did in fact match the requirements in ISA 240. Their answers in the interviews showed that they do not aim to detect fraud in a company, however they do consider the risk of fraud in a company and make an assessments regarding fraud. An auditor cannot be held responsible for fraud, if he lives up to the requirements in ISA 240 and exhibits a professional skepticism during the audit. Our analysis of the fraud cases, on the other hand, showed us that there may be situations where the auditors do not fulfil the requirements in the international audit standards including ISA 240 and therefore should be held responsible for that.

Finally, in order to find which expectations the users of the financial statement have for the auditors we interviewed four users of the financial statements. These users were shareholders, directors and one consultant from Erhvervsstyrelsen. In their opinion the auditors have a responsibility to detect fraud in a company and they expect that when an auditor has finished an audit of the financial statements he should have detected any irregularities. Therefore, we

observe an expectation gap between the financial users' expectations and the auditors' responsibility and actions to detect fraud. This can be a result of the users' lack of knowledge and their unreasonable expectation towards auditors or it can also be the result of the auditors' inability to fulfil the requirements in the legislation, which is what the analysis of the fraud cases also showed us.

Indholdsfortegnelse

1. Indledning.....	6
1.1 Problemformulering.....	8
1.2 Afgrænsning	9
1.3 Afhandlingens opbygning	11
1.4 Metodevalg og kildekritik	13
2. Teoretisk gennemgang	19
2.1. Definition af besvigelser.....	19
2.1.1 Besvigelserformer.....	20
2.1.2 Besvigelsestrekanten.....	23
2.2 Indledning til ISA 240	24
2.2.1 God revisorskik	25
2.2.2 Målet med ISA 240	26
2.2.3 Ansvarsfordeling af forebyggelse og opdagelse af besvigelser	26
2.3 Krav til revisors handlinger ifølge ISA 240	28
2.3.1 Professionel skepsis.....	28
2.3.2 Drøftelse i opgaveteamet	28
2.3.3 Risikovurderingshandling og tilknyttede aktiviteter	29
2.3.4. Identifikation og vurdering af risiciene for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser...	30
2.3.5 Reaktioner på de vurderede risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser	32
2.3.6 Vurdering af revisionsbevis	35
2.3.7 Revisor ikke i stand til at fortsætte opgaven	36
2.3.8 Skriftlige udtalelser fra den daglige ledelse og øverste ledelse	36
2.3.9 Kommunikation med den daglige ledelse, den øverste ledelse og de lovgivende myndigheder ..	37
2.3.10 Dokumentation.....	37
2.4 Forventningskløften.....	38
2.4.1 Brenda Porter	39
2.4.2 Bent Warming - Rasmussen.....	41
3. Empirisk analyse.....	42
3.1 Analyse af revisors praktiske revisionshandling ved revision af besvigelser	42
3.1.1 Revisors tilrettelæggelse for at opdage besvigelser.....	42
3.1.2 Ansvars fordeling	43
3.1.3 Besvigelser	44
3.1.4 Revisors forståelse af regnskabsbrugers forventninger	45

3.1.5 God revisorskik	47
3.1.6 Professionel skepsis	48
3.1.7 Drøftelser i opgaveteamet	49
3.1.8 Risikovurderingshandlinger	50
3.1.9 Reaktioner på risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser på regnskabsniveau og revisionsmålsniveau	52
3.1.10 Vurdering af revisionsbevis	57
3.1.11 Revisors fratrædelse	57
3.1.12 Skriftlige udtalelser	58
3.1.13 Kommunikation med den daglige ledelse, den øverste ledelse eller lovgivende myndigheder ..	59
3.1.14 Delkonklusion	60
3.2 Analyse og gennemgang af erhvervsskandaler	61
3.2.1 Memory Card	61
3.2.2 Tønder Bank	76
3.2.3 Delkonklusion	89
3.3 Analyse af regnskabsbrugernes forventninger og eksistensen af forventningskløften	90
3.3.1 Regnskabsbrugers forståelse af besvigelser	91
3.3.2 Hvem repræsenterer revisor ifølge regnskabsbruger	91
3.3.3 Regnskabsbruger forventninger til revisors opdagelse af fejl i regnskabet	93
3.3.4 Regnskabsbrugers forventninger til revisors opdagelse af besvigelser	94
3.3.5 Regnskabsbruger forventninger til revisors opdagelse af henholdsvis regnskabsmanipulation og misbrug af aktiver	98
3.3.6 Besvigelserformens effekt på regnskabsbruger	100
3.3.7 Regnskabsbrugernes forventninger til revisors tilrettelæggelse af sit arbejde	101
3.3.8 Ansvarsfordeling vedrørende opdagelse af besvigelser ifølge regnskabsbruger	103
3.3.9 Tillid til ledelse	105
3.3.10 Mediernes påvirkning på regnskabsbrugers forventninger	106
3.3.11 Delkonklusion	109
4. Konklusion	111
5. Perspektivering	116
Litteraturliste	118
Bilag 1: Interviewguide til de statsautoriserede revisorer	123
Bilag 2: Interviewguide til regnskabsbrugerne	126
Bilag 3: Respondent T	129
Bilag 4: Respondent C	143

Bilag 5: Respondent A 153

Bilag 6: Respondent O 161

Bilag 7: Respondent R 170

Bilag 8: Respondent P..... 176

1. Indledning

I løbet af de seneste par år har der været stor fokus på virksomhedskriminalitet. Der er flere eksempler på, hvor der er begået besvigelser i virksomheder både i Danmark og i udlandet. De fleste virksomheder er i dag meget sårbare overfor besvigelser begået af medarbejdere, som blandt andet inkludere misbrug af virksomhedens ressourcer samt ledende medarbejdere der ønsker, at foretage en eller anden form for regnskabsmanipulation af deres årsregnskab. Dette er for, at give et mere positivt billede af virksomhedens økonomiske situation. Årsagen til disse besvigelser blandt andet, at virksomheden ikke har kunnet leve op til aktionærernes og interessenternes krav, og derfor vælger, at manipulere regnskabet, således at det lever op til kravene og forventningerne.

Der er foretaget en del undersøgelser omkring besvigelser herunder PricewaterCoopers undersøgelse. Undersøgelsen har haft stort fokus på virksomhedskriminalitet, hvor de har foretaget flere undersøgelser, herom for at se på udviklingen. I deres seneste offentliggjorte undersøgelse *"PwC's Global Economic Crime Survey 2018"* har de undersøgt virksomhedskriminaliteten over hele verdenen. Deres undersøgelse viser, at 49 % af de undersøgte virksomheder har været udsat for besvigelser inden for de sidste 2 år. Undersøgelsen viser en stigning på 36 % siden 2016. Deres undersøgelse fra 2009 viser, at der er sket et skift fra den mest udbredte form for virksomhedskriminalitet i Danmark. Den mest udbredte form i Danmark har været misbrug af aktiver, men for første gang i 2009 har det ændret sig til at være regnskabsmanipulation. Undersøgelsen fra 2011 viser dog igen, at regnskabsmanipulation ikke længere er den mest udbredte form for virksomhedskriminalitet. PricewaterCoopers undersøgelse for 2011 viser, at regnskabsmanipulation var faldet til 41 %, hvoraf den var på 48 % i 2009 i Danmark.

Deres seneste undersøgelse viser, at den hyppigste form for økonomisk kriminalitet, som virksomhederne har været udsat for, er misbrug af aktiver med 45 %. Hvis vi ser specifikt på Europa, så har udviklingen også været voksende. I 2016 var der 33 % af virksomhederne i Europa, der havde oplevet besvigelser i deres virksomheder. Dette steg til 47 % i den seneste undersøgelse i 2018. Disse tal bestyrker antagelsen om, at virksomhederne i Danmark fortsat har et voksende problem med besvigelser, hvilket stadig er et aktuelt problem over hele verden.

Almindeligvis kaster offentligheden ikke særlig stor opmærksomhed på revisionsbranchen, men i nogle særligfælde fanger erhvervsskandaler dennes opmærksomhed. I Danmark har de helt store erhvervsskandaler blandt andet været IT-Factory, Nordisk Fjer, Memory Card, Tønder Bank, Roskilde Bank osv. Disse skandaler skaber en bekymring i erhvervslivet, hvilket resultere i, at der er kommet et øget fokus på tilliden til ledelsen i en virksomhed. Offentlighedens kritiske syn på ledelsen har medført, at tilliden til revisors arbejde også er blevet svækket. Sådanne erhvervsskandaler skaber undren i forhold til hvem der skal ansvarliggøres. Skandaler som disse kan give anledning til spørgsmål som: *Hvorfor har revisoren ikke opdaget noget af det her?* De kan ikke forstå, at et regnskab, der er godkendt af en statsautoriseret revisor, efterfølgende kan vise fejl. Offentligheden forventer, at revisoren under sin revision af regnskabet, burde opdage uregelmæssigheder. For hvis ikke revisoren skal opdage dette, hvem skal så?

Erhvervsskandaler involverer flere parter som aktionær, kreditor, pressen og offentligheden der sætter spørgsmålstejn ved revisorens arbejde. Revisoren kritiseres i forskellige debatplatforme, hvor offentligheden kan give deres mening til kende ved at beskyjde revisoren for ikke at opdage besvigelserne, hvilket fremgår i ISA 240 at det ikke er revisorens opgave at opdage besvigelser. ISA'en argumenterer, at ansvaret for forebyggelse og opdagelse af besvigelser er først og fremmest hos den daglige ledelse og derefter den øverste ledelse, der skal føre tilsyn med den daglige ledelse. Revisors opgave herom er at overveje besvigelserisikoen og tilrettelægge sin revision således, at mulige risici kan identificeres (ISA 240).

De forskellige forventninger til revisorens arbejde i forhold til opdagelse af besvigelser udgør en forventningskløften mellem regnskabsbruger og revisor. Erhvervsskandalerne har også været med til, at tydeliggøre forventningskløften, hvorfor kritikken mod revisor bliver fremtrædende.

Denne forventningskløft mellem regnskabsbruger og revisor er tidligere blevet undersøgt blandt andet af Bent Warming-Rasmussen i 1990 og Brenda Porter i 1993. Undersøgelsen viser, at der eksisterer en forventningskløft mellem regnskabsbruger og revisor. Disse undersøgelser er dog helt tilbage til 1990'erne. Sidenhen er der foretaget flere undersøgelser, som nævnt tidligere, der viser, at besvigelser fortsat er et eksisterende problem, hvorfor vi finder det interessant at undersøge om det forventningskløften stadig er eksisterende. Derfor finder vi det relevant at undersøge, hvilken forventningskløft der er mellem regnskabsbruger og revisor i forhold til opdagelse af besvigelser, og om disse forventninger er i overensstemmelse med ISA 240, samt om

hvorledes revisors revisionshandlinger lever op til de krav ISA 240 stiller. Derudover vil vi også undersøge om hvorledes disse krav bliver efterlevet af revisorerne i nogle af de større erhvervsskandaler.

1.1 Problemformulering

På baggrunden af ovenstående problemstilling er der udarbejdet følgende problemformulering som udfoldes med nogle underspørgsmål, som vil blive besvaret i nærværende afhandling:

Hvorledes efterlever revisors revisionshandlinger i praksis med de krav ISA 240 stiller til revision af besvigelser og hvorledes harmonerer disse krav med regnskabsbrugernes forventninger, samt om revisorerne i de store erhvervsskandaler har levet op til disse krav?

Underspørgsmål:

- 1) *Hvilke krav stiller dansk revisorregulering, herunder ISA 240 til revisors planlægning, udførelse og konklusion vedrørende besvigelser?*

Her vil vi gennemgå revisionsstandarden ISA 240, da det er denne standard, der behandler revisors pligter i forhold til opdagelse af eventuelle besvigelser. Ved gennemgangen af dette vil vi kunne opnå en forståelse af, hvad revisorreguleringen kræver af revisionshandlinger og overvejelse i forhold til revisors planlægning, udførsel og konklusion vedrørende besvigelser.

- 2) *Hvorledes efterleves de ovenfor anførte krav i praksis ved revision af årsregnskaber?*

Under dette spørgsmål vil vi ved hjælp af vores interviews med to statsautoriseret revisorer danne et bedre indblik i revisorerne revisionshandlinger i praksis. Herigennem vil vi gennemgå de krav, som ISA 240 stiller til revisor, hvorefter vi vil sammenholde det op mod revisorerne handlinger i praksis. Dette anvendes til at analysere om, der er overensstemmelse mellem praksis og ISA 240. Derudover gennemgås nogle af de tidligere omtalte erhvervsskandaler for at nuancere vores indsigt af, hvilken rolle revisoren har spillet og hvilke revisionshandlinger, som han har udført i praksis. Desuden vil der fremanalyseres på, hvilke revisionshandlinger revisoren kan foretage for at leve op til lovgivningen.

3) *Hvilke forventninger har regnskabsbruger til revisors afsløring af besvigelser herunder:*

a) *Misbrug af aktiver*

b) *Regnskabsmanipulation*

Dette underspørgsmål belyses ved hjælp af interviews med to aktionærer, en direktør og en speciel konsulent fra erhvervsstyrelsen. Disse interviews anvendes til at belyse regnskabsbrugernes forventninger til revisor for at afsløre besvigelser, herunder misbrug af aktiver og regnskabsmanipulation.

1.2 Afgrænsning

Afhandlingen begrænser sig til, at undersøge forventningskløften mellem revisor og regnskabsbruger i Danmark. Vi har dog valgt at benytte os af nogle internationale undersøgelser, da vi gerne vil have større sammenligningsgrundlag for vores fund. Derudover er det afhandlingens primære mål, at fremanalysere forventningskløften i forhold til opdagelse af besvigelser, hvorfor vi vælger ikke at se på andre forhold i revisionsprocessen.

Afhandlingen vil derudover kun benytte sig af begrebet "besvigelser" i tråd med ISA 240. Herigennem vil vi bevare fokuset på de hyppigste former for besvigelser såsom regnskabsmanipulation og misbrug af aktiver. Derfor vil andre former for besvigelser eller en anden form for økonomisk kriminalitet ikke blive behandlet i denne afhandling.

Derudover vil der i afhandlingen være en gennemgang af ISA 240, og dermed en gennemgang af revisionsprocessen, hvor fokuset vil være på revisors overvejelser og opgaver med henblik på, at opdage besvigelser. Derfor vil vi ikke gennemgå hele revisionsprocessen, men kun de forhold, der vedrører besvigelser. Dermed vil der ved planlægning, udførelse og rapportering kun fokuseres på ISA 240 i forhold til, hvilke arbejdshandlinger revisor skal benytte sig af for, at kunne afdække risikoen for besvigelser.

På baggrund af dette valg vil andre ISA'er, der vil blive nævnt i afhandlingen, som fx ISA 315 "*Forståelse af virksomheden og dens omgivelser og vurdering for væsentlig fejlinformation*" eller ISA 330 "*Revisors handlinger som reaktion på vurderede risici*", ikke blive gennemgået, men vil blot anvendes til gennemgang af de udvalgte besvigelssager og til at styrke forståelsen af ISA 240. Desuden har vi valgt at afgrænses os i forhold til ISA 315 og 330, da vi ikke vil fokusere på

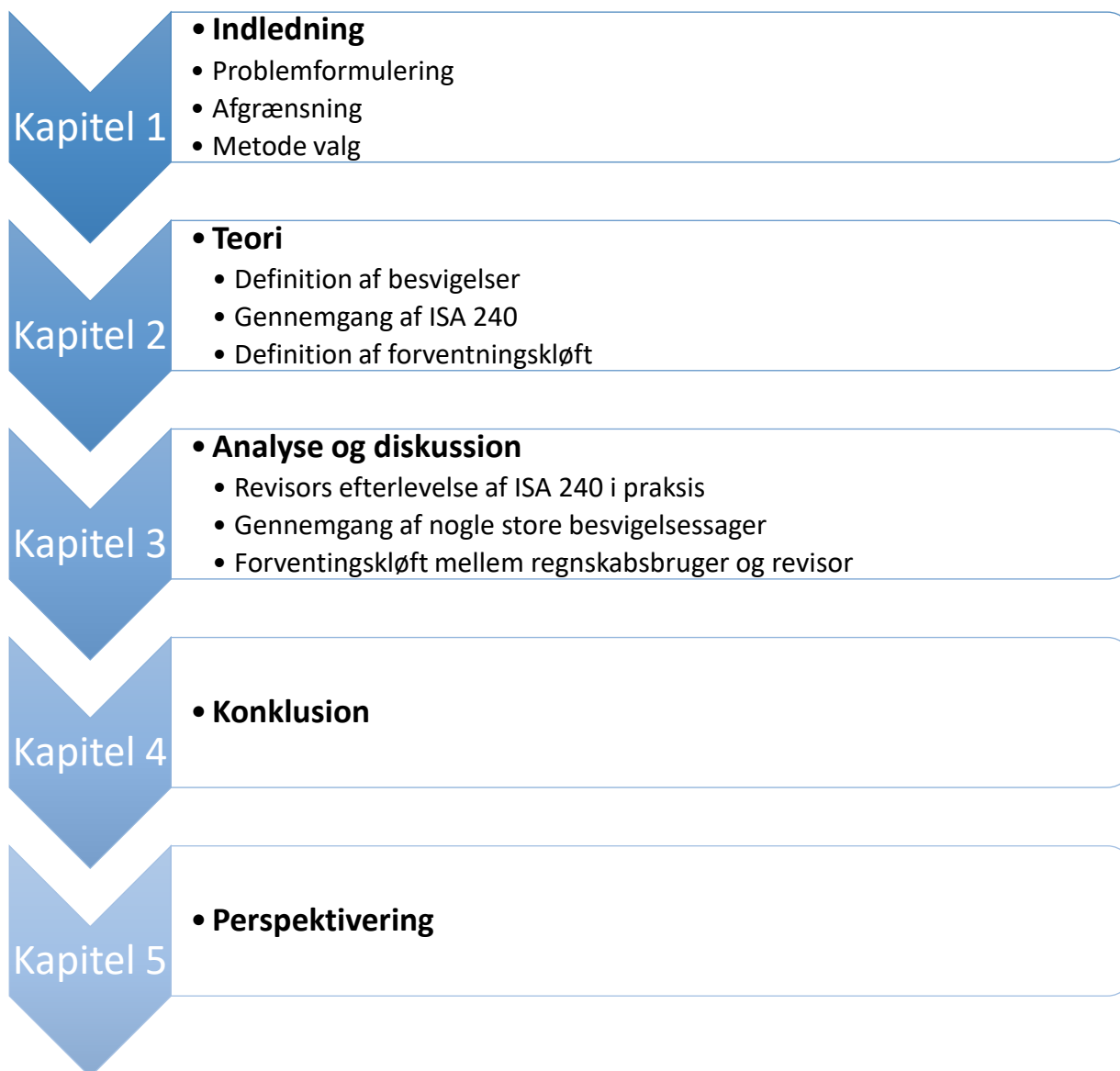
utilsigtede fejl, hvilket kræver et større omfang empirisk undersøgelsesgrundlag. Der vil udelukkende blive fokuseret på besvigelser, eftersom fejlinformationer i regnskabet kan skyldes fejl, hvorfor opgaven er begrænset i forhold til ikke at se på de bevidste eller ubevidste handlinger.

Til sidst skal det nævnes, at afhandlingen kun vil forholde sig til revisors ansvar og pligter i henhold til lovgivningen og reguleringerne. Således at afhandlingen ikke vil behandle revisors juridiske ansvar, herunder erstatningsansvar, strafansvar og disciplinæransvar.

Vores empiriske undersøgelse i forhold til forventningskløft tager udelukkende udgangspunkt i, om der eksisterer en forventningskløft mellem regnskabsbruger og revisor i forhold til opdagelse af besvigelser. Grundet dette har vi valgt at afgrænse os fra tillidsforholdet mellem regnskabsbrugerne og revisor.

1.3 Afhandlingens opbygning

I følgende afsnit vil projektets indhold gennemgås netop for at give læseren et bedre overblik over afhandlingen.



Kapitel 1:

I følgende kapitel vil der præsenteres for afhandlingen emne, herunder hvorfor vi har valgt emnet. Desuden vil der præsenteres for problemformulering og afgrænsningen, samt begrundelse for metode valg.

Kapitel 2:

I teori afsnittet vil de relevante teorier og revisionsstandards gennemgås, hvorfor de ses relevante i forhold til besvarelse af genstandsfeltet.

Teori afsnittet vil tage udgangspunkt i følgende punkter:

Definition af besvigelser

Dette har til formål at give læseren et overblik, over hvad besvigelser dækker over, og hvilke former for besvigelser der er. Desuden vil der introduceres for besvigelsestrekanten, der giver en forståelse af hvad motiveret bag, at begå besvigelse er.

Gennemgang af ISA 240

Revisionsstandarden vil introduceres netop for, at give læseren et overblik over, hvad besvigelser er og hvem der ofte begår besvigelse. Desuden vil ISA' en være med til at afdække hvad revisors ansvar til at afsløre besvigelse er og hvilke krav der er gældende for ham. Dette vil bruges netop for, at få et overblik over, om hvorledes vores respondenter (statsautoriseret revisor) efterleve kravene i ISA 240 i praksis.

Definition af forventningskløft

Herunder vil der præsenteres forventningskløft teorien. Forventningskløft teorien vil bruges netop for at få et overblik over hvorfor der er en forventningskløft mellem regnskabsbruger og revisor. Her vil der anvendes Brenda Porters undersøgelse, der tager udgangspunkt i årsagen til forventningskløften, samt Bent Warming-Rasmussens undersøgelse.

Kapitel 3:

I følgende kapitel vil vores empiriske analyse gennemgås. Herunder vil følgende analyseres:

- Analyse af revisors efterlevelse af ISA 240 i praksis
- Analyse af erhvervsskandalerne
- Analyse af forventningskløft mellem regnskabsbruger og revisor

Kapitel 4:

Følgende kapitel vil afsluttes med en hovedkonklusion, der vil besvare vores problemformulering.

Kapitel 5:

I dette afsnit vil der kort blive set på en anden synsvinkel på afhandlingens problemstilling

1.4 Metodevalg og kildekritik

I følgende kapitel argumenteres der for den metodiske tilgang for at besvare afhandlingens problemstilling.

Metodevalg

Afhandlingens problemstilling løses ved en kombination af den deduktive og den induktive fremgangsmetode. Den deduktive metode bruges i forhold til den allerede eksisterende teori og undersøgelser, herunder besvigelsestrekanten, besvigelserformer, revisionsstandarder, samt forventningskløft teorien og andre undersøgelser om forventningskløften. Ved hjælp af disse teorier har vi nuanceret vores forståelse af, hvad besvigelser er, hvorfor det begås besvigelser, og hvad kravene til revisoren er. Derefter anvender vi den viden, vi har opnået til at undersøge om revisors praktiske revisionshandling lever op til de krav revisionsstandarden har, samt hvilken forventningskløft der er mellem regnskabsbruger og revisor revisionshandling for at opdage besvigelser. Ved hjælp af den deduktive metode kan der konkluderes på baggrund af den viden, der allerede eksisterer omkring feltet (Juul & Pedersen, 2012).

Hvorimod den induktive metode anvendes til at analysere om genstandsfeltet stemmer i overensstemmelse med teorierne og revisionsstandarderne. Metoden er brugt i form af nogle interviews og andre videnskabelig artikler om genstandsfeltet. Ved hjælp af metoden har vi forsøgt, at undersøge en konkret problemstilling og på baggrund af dette forsøgt at finde en sammenhæng (Voxted, 2006). På denne måde får man mulighed for at forklare årsagen til problemstillingen eller udvikle eller sammenligne det med en teori (Voxted, 2006). Vi har ved den induktive metode analyseret vores indsamlede data, som har været vores interviews med regnskabsbruger og aktionærer, samt undersøgelser foretaget om genstandsfeltet. Her har vi dannet os en forståelse af revisors praktiske revisionshandling for opdagelse af besvigelser og om hvorvidt de lever op til de gældende krav i ISA 240. Derudover har vi analyseret vores

regnskabsbrugers forventninger og dannet os en forståelse om forventningskløften og om hvorfor denne eksisterer.

Dataindsamling

Afhandlingens empiriske grundlag tager udgangspunkt i primære og sekundære datakilder (Andersen, 2008). Den primære datakilde består af fire interviews med nogle regnskabsbrugere, som aktionærer, direktører og speciel konsulent i Erhvervsstyrelsen, samt to interviews med statsautoriserede revisorer. Afhandlingens sekundære kilder består blandt andet af fagbøger og revisionsstandarder.

Primære data

I afhandlingen har vi valgt at foretage interviews for at bedre belyse opgavens genstandsfelt. Interviewformen har været den semistruktureret, for at kunne muligheden for at stille yderligere uddybende spørgsmål undervejs til interviewpersonerne.

Vi har valgt, at interviewe flere personer med de samme spørgsmål netop for at få nuancere besvarelsen af afhandlingens genstandsfelt. Dette har vi valgt at gøre for at få et overblik over, hvilken forventningskløft der er mellem revisor og regnskabsbruger. Med afsæt i det kan vi stille dem op imod hinanden og belyse hvilken forventning regnskabsbrugerne har til revisoren og om det er i overensstemmelse med ISA 240.

Præsentation af informanter

I nærværende afsnit vil projektets informanter præsenteres. Der er i afhandlingen blevet interviewet to statsautoriseret revisor. Vi har valgt, at holde vores informanter anonyme og derfor bliver de i afhandlingen kaldt C og T.

C: Vores respondent C er, statsautoriseret revisor og partner hos PwC. Han arbejder indenfor revision og rådgivning om regnskabsmæssige forhold, køb og salg af virksomheder, kapitalfremskaffelse, risikostyring, strategiudvikling og generationsskifte. Desuden består hans kunder af små og mellemstore virksomheder inden for den private sektor. Vores respondent har været partner hos PwC i 38 år.

T: Vores respondent R er statsautoriseret revisor og partner hos Sønderup revision. Han arbejder inden for revisions- og rådgivningsvirksomhed med et solidt kundegrundlag. Han har været statsautoriseret revisor siden 1995.

Årsagen til at vi har valgt en statsautoriseret revisor fra et stort revisionshus og et fra et mindre revisionshus, er fordi at ville se om deres praktiske tilgang og revisionshandlinger kunne være anderledes, når de fortager deres revision af besvigelser.

Yderligere har vi interviewet fire forskellige regnskabsbrugere, som vi også har valgt at holde anonyme, hvorfor de bliver kaldt O, P, R og A. Vi har forsøgt, at blande vores regnskabsbrugere, så vi har nogle forskellige typer af regnskabsbrugere. Her er der tale om aktionærer, direktører og en speciel konsulent fra Erhvervsstyrelsen, der arbejder indenfor kvalitetsgennemgang af revision.

O: Vores respondent O er administrerende direktør og aktionær.

P: Vores respondent P er administrerende direktør og aktionær

R: Vores respondent R er aktionær indenfor bilbranchen.

A: Vores respondent A arbejder for Erhvervsstyrelsen hvor han er specielkonsulent.

Disse interviews med regnskabsbrugerne skulle hjælpe os med en forståelse af hvad de forventer af revisor i forhold til opdagelse af besvigelser, samt hvorfor de har den holdning.

Sekundære data

Dernæst har vi også gjort brug af nogle sekundære datakilder, som består af blandt andet af fagbøger, videnskabelige artikler, revisionsstander samt afgørelser fra revisornævnet. Til brug for udformning af afhandlingens teoretiske afsnit er der primært blevet benyttet bøger og internationalstandarder netop for at nuancere vores forståelse af genstandsfeltet. De videnskabelige artikler er brugt for, at sammenligne vores undersøgelse med andre undersøgelser i genstandsfeltet, for at kunne se nogle ligheder eller forskelle herom.

Kvalitativ metode

Afhandlingen tager udgangspunkt i den kvalitative metode i form af interview. Vi har interviewet fire forskellige regnskabsbrugere og to revisorer. Det empiriske kvalitative data anvendes til at

analysere, hvad regnskabsbrugernes forventninger er til revisor i forhold til opdagelse af besvigelser samt om revisorer efterlever kravene i ISA 240 i praksis. Årsagen til valget faldt på den kvalitative metode var fordi, at vi mente, at vi i højere grad vil i dybden med hvorfor regnskabsbrugerne har den holdning, som de har og vi vurdere også, at for at få afdækket spørgsmålet om revisors revisionshandlinger i praksis på den bedste mulig måde, så skulle vi gøre brug af den kvalitative metode, da vi her har mulighed for at stille uddybende spørgsmål.

Nu vil der ses nærmere på, hvilke fordele og ulemper der er ved at anvende den kvalitative metode samt en begrundelse for, hvorfor vi har fravalgt den kvantitative metode.

Fordel

Fordelen ved kvalitativ metode er, at forskeren kan få udvidet sin horisont og genere ny viden om genstandsfeltet. Desuden skabes der mulighed for at få et velbegrundet svar fra respondenterne og komme i dybden med årsagen til forventningskløften og revisorernes praktiske handlinger. Metoden er således med til at give et bedre helhedsforståelse af emnet, hvori det kan afdække komplekse problemstillinger.

Ulemper

Ulemperne kan være, at interviewene er tids - og ressourcekrævende. Desuden er det en ulempe, at den genererede viden ikke kan generaliseres, da vores undersøgelse tager udgangspunkt i interviews med nogle enkelte respondenter og derfor er det svært, at sige, at deres holdninger er gældende for alle regnskabsbruger og statsautoriseret revisorer. En anden ulempe er forskersubjektivitet som kan bære præg af vores forundersøgelse, vores fortolkning og forståelse af genstandsfeltet. Vi har forsøgt, at være så objektive som muligt ved, at fortolke vores data. Men denne undersøgelsen fortæller noget om hvorledes vi har fortolket den indsamlede data og derfor kan det være, at andre forskere havde måske havde fortolket det på en anden måde.

Kvantitativ metode

Vi har i afhandlingen fravalgt den kvantitative undersøgelses metode, da det typisk er baseret på lukkede spørgsmål, som respondenterne kan besvare ved at sætte et kryds i en på forhånd defineret svarkategori (Brinkmann & Tanggaard, 2010). Dette kan betyde, at vi ikke ville kunne få uddybende svar fra respondenterne, idet de ikke har mulighed for at nuancere deres svar. Hvis vi i

stedet havde valgt at gøre brug af den kvantitative metode, kunne fordelene være, at den genererede viden kunne generaliseres, da vi på den måde kunne have flere respondenter i vores undersøgelse.

Metodiske svagheder i projektet:

I afhandlingen kan de to respondenter (statsautoriseret revisor) ses som en svaghed, hvilket gør, at vores empiriske undersøgelse ikke er helt så fyldestgjort med flere personlige holdninger og erfaringer. Fordelen med flere respondenter vil kunne give et mere nuanceret billede af, hvordan revisor arbejder i praksis. Der har derudover i afhandlingen været flere faktorer, der har skabt metodiske svagheder i form af omfang, tidsbegrænsning og udfordringer i at kunne få kontakt til flere respondenter. Vi havde forsøgt på at få kontakt til flere forskellige regnskabsbrugere og revisorer, dog var det forgæves, da ingen havde mulighed for dette.

Validitet og reliabilitet

Validitet tager udgangspunkt i overensstemmelse mellem de teoretiske begreber og de empiriske samt problemfeltet, der bliver undersøgt. Hvorimod reliabilitet er et udtryk for, hvor sikkert og præcist vi har målt undersøgelsesfeltet, herunder i hvilken grad resultaterne bliver påvirket af tilfældigheder (Andersen, 2008).

I afhandlingen har vi forsøgt at være kildekritiske over for det primære data. Dette har vi gjort, netop fordi et interview nemt kan blive påvirket af interviewpersonernes troværdighed, hvorfor det er essentielt i forhold til interviewresultaternes validitet.

Vi har forsøgt at forholde os kritiske i forhold til det subjektive data, der er blevet anvendt i opgaven. Den teoretiske del har stor fokus på den internationalstandard ISA 240, hvorfor pålideligheden ikke giver anledning til overvejelser.

I forhold til vores empiriske data kan det vurderes, at interviewpersonerne kan have forskellige holdninger i forhold til emnefeltet, da det kan være præget af subjektive holdninger og meninger. Dette kan resultere i, at de enten i nogle tilfælde kan vælge at tilbageholde den viden, de har omkring feltet, eller at deres udtalelser kan stilles i bedre lys end, hvad det reelt kan være. Dette kan betyde, at respondenternes udtalelser kan bestå af vores fortolkning og vurdering. Vi har forsøgt at stille åbne spørgsmål netop for at gøre svarene mere pålidelige, hvilket resulterer i et mere åbent interview, hvorfor det kan øge reliabiliteten.

Desuden er vi under interviewene opmærksomme på, om interviewpersonerne modsiger sig selv under interviewet, da det vil gøre udsagnene mindre troværdige. Vi har desuden i afhandlingen taget højde for subjektiviteten af vores respondenternes udtalelser. Vores statsautoriseret revisor anses for at være erfarende inden for feltet, og derfor vurderes det til at være mere valide. Men i forhold til regnskabsbrugerne har vi været kritiske omkring deres udtalelser, og hvem de er. Dog mener vi også, disse regnskabsbruger er erfarne direktører og aktionærer, der hjælper med at troværdiggøre deres udtalelser.

I forhold til de sekundær kilder anses de for at være uafhængige kilder, da der er mere evidensbaseret. Vores litteraturliste i form af fagbøger, artikler vurderes til at være valid informationskilder, dog har vi alligevel forholdt os kritiske til indholdet.

Kvales syv faser

I afhandlingen er der gjort brug af Kvales syv faser til transskribering af vores interviews, som er grundlæggende for den kvalitative undersøgelse. Faserne består af: tematisering, design, interview, transskription, analyse, verifikation og rapportering. Afhandlingen vil gøre brug af Kvales syv faser, netop til at strukturere interviewene og den indsamlede empiri (Kvale & Brinkmann, 2009). I forhold til vores afhandling vil vi kun snakke om de fire faser, der findes relevant for projektet beskrives.

1. fase: Tematisering

Formålet med vores interview har været at få et overblik over hvilke forventninger, som regnskabsbrugerne har til revisor og ligeledes om hvilken revisionshandling revisor gør sig i praksis i forhold til opdagelse af besvigelser. Målet med interviewet har også været at få et indblik i om regnskabsbrugerne mener, at revisor efterleve kravene i ISA 240 i praksis ved revision af årsregnskaber.

2. fase: Design

Interviewene blev udformet som semistruktureret, da det er et indledende interview, der skal være med til at afdække afhandlingens genstandsfelt.

3. fase: Interview

I følgende fase fik vi udarbejdet en interviewguide i forhold til projektets genstandsfelt. Som nævnt foroven er guiden blevet udformet som semistruktureret, hvor vi anså det som en skabelon. Skabelonen blev ikke brugt i kronologisk rækkefølge, da interviewet endte ud i en samtale, hvor vi fik stillet uddybende spørgsmål til det overordnede spørgsmål.

4. fase: Transskription

Den fjerde fase er transskribering, hvor formålet med dette har været, at tilrettelægge interviewet guiden således, at det kunne bruges til analysen. Interviewet blev optaget med vores telefoner efter aftale med interviewpersonerne. Det blev derefter transskriberet fra talesprog til skriftsprog, hvor det vedlægges som bilag.

2. Teoretisk gennemgang

I følgende afsnit vil der defineres og klarlægges, hvad besvigelser- og forventningskløfts begreberne dækker over samt vil der være en gennemgang af ISA 240. Dette vil vi bruge til vores empiriske analyse, hvor disse teorier vil blive anvendt til at besvare afhandlingens problemstilling.

2.1. Definition af besvigelser

I følgende afsnit vil begrebet besvigelser defineres. Der tages udgangspunkt i revisionsstandard ISA 240, der giver et overblik over, hvad begrebet besvigelser er og hvad det dækker over.

I den internationale revisionsstandard, ISA 240, som omhandler revisorens ansvar vedrørende besvigelser ved revision af regnskaber, beskrives besvigelser således: *"En bevidst handling udført af en eller flere personer blandt den daglige ledelse, den øverste ledelse, medarbejdere eller tredjeparter, der benytter vildledning til at opnå en uberettiget eller ulovlig fordel"* (ISA 240, afsnit 11 a).

Dette betyder, at risikoen for ikke at opdage væsentlig fejlinformation som følger besvigelser er større end risikoen ved at kunne opdage væsentlig fejlinformation som følge af fejl. Men hvorfor er det svære? Dette er netop fordi, at besvigeren har været i stand til, at uforme besvigelsen således at de bliver skjult. Sådan en handling kan gøre, at forfalske eller uautoriserede ændringer af bogføring og dokumenter bliver foretaget. Der kan være flere handlinger gældende, men oftest

er det tyveri eller bevist fejldisponering af aktiver eller bevist misvisende præsentation af transaktioner eller den økonomiske stilling (Christensen, Kristensen & Warming-Rasmussen, 2015).

Revisoren har i overensstemmelse med ISA'erne ansvar for, at opnå høj grad af sikkerhed, for at regnskabet er uden væsentlige fejlinformationer, hvad enten denne skyldes besvigelser eller fejl (ISA 240, afsnit 5). Netop derfor er det vigtigt, at revisoren er i stand til, at kunne overveje risikoen for besvigelser og skelne mellem besvigelsestyperne. Desuden skal revisor kunne afgrænse faktor mellem besvigelse og fejl, ved at vurdere om den underliggende handling, der medfører fejlinformationer i regnskabet, er bevidst eller ubevidst (ISA 240, afsnit 2). Revisoren skal udføre sit arbejde i overensstemmelse med god revisionsskik, dog er dette ikke altid muligt, hvorfor der kan forekomme situationer, hvor væsentlige fejl ikke bliver opdaget.

I revisionsstandarden er der oplistet tre handlinger, der ikke anses for, at være besvigelser men i stedet benævnes som fejl i ISA 240. Dette kan være en fejl i forbindelse med indsamling og behandling af data, hvor regnskabet benytter sig af data. En anden fejl kunne også være, et ukorrekt regnskabsmæssigt skøn, ved at revisoren fejlfortolker de givne fakta. Der kan være flere handlinger, der kan anses for at være fejl, dog nævner ISA'en en fejltagelse ved anvendelse af regnskabspraksis ved måling, indregning, præsentation eller klassifikation.

På baggrund af ovenstående kan det vurderes, hvis medarbejderen eller den daglig ledelse fejlinformationer, ikke består af de ovenstående anses det for, at være besvigelse. Det kan være svært for revisoren, at opdage de tilslørede besvigelser, hvis vedkommende forsøger at skjule besvigelsen. Sådan nogle handlinger kan få revisor til at fokusere på sammensværgelser, da revisionsbeviset umiddelbart virker overbevisende, selvom det rent faktisk er falsk (ISA 240, afsnit 6).

2.1.1 Besvigelserformer

Der skelnes mellem to typer af tilsigtede fejlinformation som følge af besvigelser, som er relevant for revisor (ISA 240, pkt. 3):

- Regnskabsmanipulation
- Misbrug af aktiver

Regnskabsmanipulation

Regnskabsmanipulation omhandler bevist tilsigtet fejlinformation eller udeladelse af oplysninger i regnskabet for, at vildlede regnskabsbrugere. Regnskabsmanipulation består hovedsageligt af fiktive eller fordrejede posteringer i regnskabet (Christensen, Kristensen & Warming-Rasmussen, 2012). Hovedsagligt er det ledelsen, der udarbejder regnskabet og derfor vil det oftest være ledelsen, der står bag disse besvigelser jf. ÅRL § 8. Dette udspiller sig i, at der generelt siges at regnskabsmanipulation opstår når ” *ledelsen fortier, forvansker eller fordrejer relevante økonomiske oplysninger*” jf. ISA 240 afsnit A4. Udgangspunktet er, at ledelsen hører under den kategori, der har autorisation til at omgå de interne kontroller, der fungerer effektivt. En medarbejder har ikke altid samme adgang til, at kunne manipulere med regnskabet, såvel som ledelsen, hvorfor det er sværere for revisor, at opdage denne form for besvigelser. Motivet for regnskabsmanipulation kan være, at resultatstyre regnskabet for, at vildlede regnskabsbrugernes opfattelse af virksomhedens indtjening og præsentation. Dette er med til, at vise omverden virksomhedens økonomiske situation bedre end hvad den reelt er. Sådant en situation kan også finde sted for, at leve op til markedets forventninger eller ønske om at maksimere en præsentationsbaseret aflønning netop for, at fremstå positivt over for fx kreditgiver. Regnskabsmanipulation kan forekomme ved at udskyde resultatet for virksomheden til et senere regnskabsår ved at bl.a. ændre på resultaterne, minimere skatten eller oppuste indtjening for, at sikre bankfinansiering jf. ISA 240 pkt. A2.

I henhold til ISA 240 afsnit A3 kan regnskabsmanipulation foretages på mange forskellige måder. Regnskabsmanipulation kan også ske ved manipulation, forfalskning eller ændring af bogføring eller af anden underliggende dokumentation, som danner grundlag for regnskabsudarbejdelsen. Regnskabsmanipulation kan derudover også ses, når der udarbejdes en forkert præsentation eller bevidst udeladelse af begivenheder, transaktioner eller anden betydelig information i regnskabet, samt bevidst forkert anvendelse af regnskabspraksis (ISA 240, afsnit 29).

Det er ret essentielt, at ledelsen får vurderet det regnskabsmæssige skøn samt informationerne i regnskabet omkring regnskabspraksis ved aflæggelse af årsregnskabet. Der er tale om subjektive

målinger og komplekse transaktioner, der kan resultere i manipulation, hvorfor det vigtigt at ledelsen forholder sig til dette netop for, at kunne aflægge et regnskab, der giver et retvisende billede (ISA 240, afsnit 29).

Regnskabsmanipulation involverer ofte den daglige ledelses tilsidesættelse af interne kontroller ved at benytte forskellige teknikker til at begå besvigelser. Teknikkerne er i form af fiktiv registrering af bogføring netop for at manipulere med driftsresultatet eller nå andre mål, især tæt på regnskabsperiodens afslutning. En anden teknik kunne være upassende tilpasninger af forudsætninger og ændringer af vurderinger ved skøn af regnskabsposter eller undladelse, fremskyndelse eller udskydelse af indregning i regnskabet af begivenheder og transaktioner, som er indtruffet i regnskabsperioden. Der er mange teknikker der gør sig gældende såsom fortieelse af oplysninger om fakta, der kan have påvirkning på de beløb, der er registreret i regnskabet eller deltagelse i komplekse transaktioner, der er konstrueret med det formål at fortegne virksomhedens finansielle stilling eller resultat (ISA 240, A4).

Misbrug af aktiver

Denne form for besvigelse omfatter tyveri af virksomhedens aktiver, der oftest begås af medarbejdere for relativt små og uvæsentlige beløb (ISA 240, A5). Desuden kan den daglige ledelse også blive involveret i misbrug af aktiver, da de ofte er bedre i stand til at skjule misbruget ved fremgangsmåder, der er svære at opdage. Et eksempel på hvorfor de vælger at begå sådan en besvigelse, kan skyldes, at den enkelte individ føler sig overset og ikke får den fortjente løn. På denne måde styrkes retfærdiggørelsen ved at tænke ” jeg tager den del som virksomheden ikke har uddelt ” eller ”jeg låner af virksomheden i en periode ” hvoraf beløbet vil tilbagebetalt på et senere tidspunkt (ISA 240, A1).

Misbrug af aktiver kan ske på forskellige måder, såsom:

- Underslæb - misbrug af debtors indbetalinger eller overførsel af indbetalinger fra afskrevne konti til private bankkonti.
- Tyveri af fysiske aktiver eller immaterielle rettigheder
- Ved at lade virksomheden betale for varer eller tjenesteydelse, der ikke er modtaget såsom udbetaling til fiktive medarbejdere.

- Privat benyttelse af virksomhedens aktiver (privat lån eller lån til en nærtstående part)

(ISA 240, A5)

2.1.2 Besvigelsestrekanter

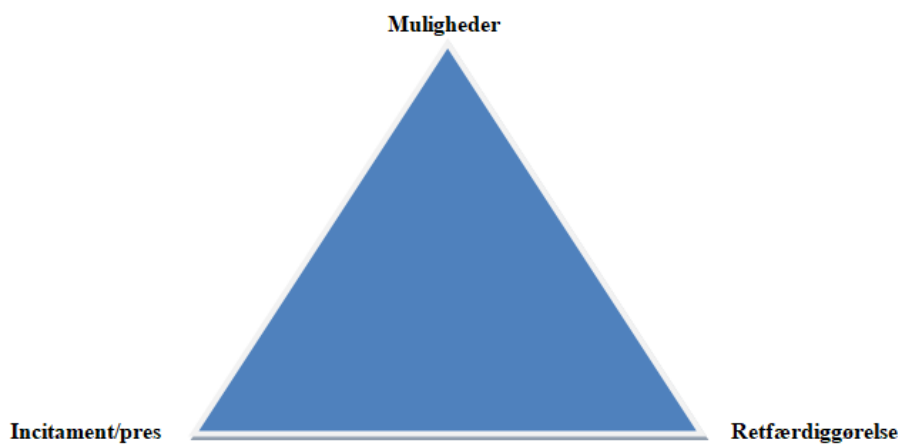
I følgende afsnit vil der ses nærmere på den teoretiske model, besvigelsestrekanter, som er blevet udviklet af kriminologen Donald Cressey, der giver en forklaring på, hvorfor besvigelser opstår. Desuden er besvigelsestrekanter en teori der er en del af ISA 240 i dag.

Ved besvigelser er der ikke kun en årsag til, hvorfor det enkelte individ vælger, at begå besvigelse. Der er oftest flere forskellige årsager til dette. Mange vælger at benytte sig af teorien netop for at forstå mekanismerne bag motivet til at begå besvigelse (Christensen, Kristensen & Warming-Rasmussen, 2012).

Ifølge ISA 240 bilag 1, består besvigelsestrekanter af tre risikofaktorer. Alle disse tre faktorer skal som regel være til stede før, at besvigelser kan opstå, da disse tilsammen udgør besvigelserisiko.

Figur 1:

Besvigelsestrekanter ISA 240



(Egen tilvirkning)

De tre kendetegn for besvigelse, ses på figuren foroven:

- Incitament/pres

Incitament/pres opstår på baggrund af de private hændelser der er i bedragerens liv, hvilket er med til at motivere vedkommende til, at begå besvigelse (ISA 240, A25, bilag 1).

Et eksempel på incitament:

Hvis vi antager, at man har et utæt tag og det koster 200.000 kr. at få repareret. Det er et stort beløb, som mange vil låne af banken. I tilfælde af, at man har en spillegæld på et lige så stort beløb, så vælger man muligvis ikke at tage til banken, da man typisk ikke vil dele dette med andre. Dette kan resultere i et incitament til at udøve besvigelse.

- Muligheder

Et andet vigtigt element i besvigelsestrekanten er "muligheden" for at begå besvigelse. Denne form skabes typisk af fravær af eller svage interne kontroller, manglende ledelseskontrol eller utilstrækkeligt funktionsadskillelse. Dette betyder, at virksomhedens interne kontrol har en stor rolle i forhold til muligheden for at begå besvigelse. Netop for at kunne minimere denne risiko er det vigtigt, at virksomhedens interne kontroller er velfungerende, da medarbejderen på den måde vil føle større risiko for at opdage besvigelser (ISA 240, A25, bilag 1)

- Retfærdiggørelse

Det sidste element i besvigelsestrekanten er retfærdiggørelse, der tager udgangspunkt i at bedrageren finder sig en subjektiv moralsk undskyldning for at begå besvigelse (ISA 240, A25, bilag 1). Denne form for retfærdiggørelse sker gennem en indre dialog, hvoraf bedrageren finder frem til, at det er "ok" at begå besvigelsen. Dette skyldes ikke, at bedrageren har psykiske abnormiteter men udelukkende pga. "undskyldningsprincippet".

Eksempel på retfærdiggørelse:

"jeg tager blot et lån uden andre ved det", "alle andre stjæler varer fra lageret og sælger det", "jeg får for lidt i løn", eller "chefen gør det selv"

2.2 Indledning til ISA 240

I følgende afsnit vil der først blive kigget på hvad begrebet god revisorskik indebærer, hvorefter der vil blive set på de pligter og ansvar, som revisoren har i revisionsprocessen i forhold til besvigelser (ISA 240, afsnit 1-6). Yderligere vil der blive set på revisors ansvar og pligter i forhold til

opdagelse af besvigelser under revisionen, men ikke på det generelle ansvar, som revisor har under en revision. Her kan man dele revisionsprocessen op i 3 faser: planlægning, udførsel og afslutning. I hver fase ses der nærmere på de handlinger, som revisoren skal gøre sig for, at opdage besvigelser jf. ISA 240. Dette betyder, at der kun vil blive set på de handlinger, som revisoren skal udføre ved revision af besvigelser, hvorfor de andre handlinger revisionsstanderne ikke vil blive gennemgået.

2.2.1 God revisorskik

Begrebet god revisorskik bliver ifølge Revisorloven (RL) § 16 stk. 1 defineret således:

”Revisor er offentlighedens tillidsrepræsentant under udførelse af opgaver efter § 1, stk. 2. Revisor skal udføre opgaverne i overensstemmelse med god revisorskik, herunder udvise den nøjagtighed og hurtighed, som opgavernes beskaffenhed tillader. God revisorskik indebærer desuden, at revisor skal udvise integritet, objektivitet, fortrolighed, professionel adfærd, professionel kompetence og fornøden omhu ved udførelsen af opgaverne.” (RL § 16 stk. 1)

Dette begreb dækker over hele revisionsområdet og derfor også afdækning af risici for besvigelser. God revisorskik er den adfærd og måden hvorpå revisoren skal udføre sin revision. I første led af Revisorloven §16, stk. 1, ” *Revisor er offentlighedens tillidsrepræsentant under udførelse af opgaver efter § 1, stk. 2*” kan det udledes, at revisoren ikke må repræsentere selskabet eller selskabets interessenter. Derudover skal revisor under revisionen udvise nøjagtighed og hurtighed. Dvs. revisoren helst ikke må være ineffektiv, men samtidig også overholde god revisorskik. I det sidste led af RL § 16, stk. 1, beskrives hvad begrebet god revisorskik indeholder. God revisorskik indebærer, at revisoren skal udvise integritet, objektivitet, fortrolighed, professionel adfærd, professionel kompetence og fornøden omhu, når han udfører sine opgaver.

Vi kan også kigge på nogen af Revisornævnets afgørelser, som vil hjælpe os med at afklare hvad begrebet egentlig står for. Hvis vi ser i sag nr. 39/2013, der er fra den 1. september 2014 og som er behandlet af revisornævnet. I denne sag bliver revisoren tilkendegivet en bøde på 20.000 kr. da revisoren ikke havde planlagt, udført og dokumenteret tilstrækkeligt revision af varebeholdningerne. Her udgjorde varebeholdningerne 42 % af balancesummer og var derfor en væsentlig regnskabspost. Revisornævnet mente derfor, at revisoren havde i dette tilfælde tilsidesat god revisorskik.

I en anden sag behandlet af Revisornævnet (sag. Nr. 161/2013) bliver revisoren dømt en bøde på 10.000 kr. for mangelfuld dokumentation af planlægning og udførsel af revisionshandlingerne om going concern i et selskab, der efter 12 måneder af revisionen gik konkurs. Revisornævnet mente, at dokumentationsgrundlaget for konklusion om going concern forholdet var mangelfuldt. Revisoren havde dermed overtrådt RL § 23, stk. 1 og ikke overholdt god revisorskik.

Ud fra afgørelser i de her sager giver dette os en bedre forståelse af, hvad begrebet god revisorskik indebærer. Her kunne vi se, at når der var tale om tilsidesættelse af god revisorskik, så var det når revisoren ikke udførte tilstrækkelig revisionshandling på væsentlige regnskabsposter eller når dokumentationsgrundlaget for en konklusion ikke var tilstrækkeligt. For at overholde god revisorskik, skal revisor derfor altid overholde lovgivningen og de gældende revisionsstandarder, og er nødsaget til at udvise professionel adfærd og -kompetence under hele revisionsprocessen.

2.2.2 Målet med ISA 240

Ved revision af besvigelser er målet for revisoren ifølge ISA 240 følgende:

- (a) at identificere og vurdere risici for væsentlig fejlinformation i regnskabet som følge af besvigelser*
- (b) at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis om de vurderede risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser ved at udforme og gennemføre passende reaktioner og*
- (c) på passende vis at reagere på besvigelser eller mistanker herom, som er konstateret under revisionen (ISA 240, afsnit 10)*

2.2.3 Ansvarsfordeling af forebyggelse og opdagelse af besvigelser

ISA 240 kommer indledningsvist ind på hvordan ansvarsfordelingen er mellem den daglige ledelse, øverste ledelse og revisoren. Det primære ansvar for forebyggelse og opdagelse af besvigelser ligger hos den daglige ledelse og øverste ledelse (ISA 240, afsnit 4). Det er den daglige ledelses ansvar, at etablere interne kontroller, der hjælper med at forbygge besvigelser. De interne kontroller skal kunne afskrække og overbevise folk i ikke, at begå besvigelser. Derudover skal der også skabes en arbejdskultur, der lægger vægt på ærlighed og etisk adfærd, så medarbejderne ikke drives til at begå besvigelser og hermed skade virksomheden. Den øverste ledelses rolle er, at

føre tilsyn med de interne kontroller og den daglige ledelse, således at man sikre at de interne kontroller ikke bliver tilsidesat eller at der bliver begået manipulation af den daglige ledelse (ISA 240, afsnit 4).

Revisoransvaret er her, at opnå høj grad af sikkerhed af regnskabet som ikke indeholde væsentlige fejlinformation som følge af fejl eller besvigelser. Der vil dog altid være en risiko for, at væsentlige fejlinformationer ikke opdages under revisionen, selvom den er blevet udført med overholdelse af god revisorskik og ISA'erne (ISA 240, afsnit 5).

Risikoen for at opdage væsentlige fejlinformation, som følge af fejl, er større end som følge af besvigelser (ISA 240, afsnit 4). Det skyldes, at besvigelser er skjulte handlinger, som fx skjulte transaktioner, forfalskninger eller at afgive fejloplysninger til revisoren ved forespørgsler. Disse handlinger bliver endnu vanskeligere at opdage, når der er tale om sammensværgelser, hvor to eller flere personer i en virksomhed i fællesskab begår en besvigelser og dermed giver revisoren falske overbevisninger. Sandsynligheden for at opdage besvigelsen afhænger også af besvigerens kompetence og om hvor god han er til at skjule sin handling. Derudover er der også faktorer som hyppigheden af besvigelsen, omfanget af besvigelsen, besvigerens erfaring og anciennitet i virksomheden, der er afgørende for hvor vanskeligt der er for revisor, at opdage besvigelsen (ISA 240, afsnit 6). Derudover er det også vanskeligere for revisoren, at opdage besvigelser begået af ledelsen end besvigelser begået af medarbejderne. Det skyldes, at ledelsen har en direkte indflydelse på regnskabsaflæggelsen og de interne kontroller, der finder sted i virksomheden. Dermed kan de bedre skjule deres handlinger ved, at tilsidesætte nogle kontroller eller oplyse forkerte finansielle oplysninger (ISA 240, afsnit 7).

Revisoren har derfor ikke altid mulighed for at opdage fejlinformation som følge af besvigelser under sin revision. Det der har betydning for revisor er, at udvise professionel skepsis under hele revisionen og overholde god revisorskik. Her skal revisoren især være opmærksom på den daglige ledelses mulighed for at se bort fra kontrolprocedure i virksomheden. De revisionshandling, der virker til at være meget effektive for at opdage væsentlige fejlinformation som følge af fejl, er ikke nødvendigvis effektive for opdagelser som følge af besvigelser (ISA 240, afsnit 8).

2.3 Krav til revisors handlinger ifølge ISA 240

I følgende afsnit vil de krav, som ISA 240 stiller til revisors revision af besvigelser, blive gennemgået.

2.3.1 Professionel skepsis

For at overholde professionel skepsis under revisionen, gælder det at revisor skal være kritisk overfor den opnået revisionsbevis og information, som kan have en risici for væsentlige fejlinformation som følge af besvigelser. Selvom ledelsen har udvist ærlighed og integritet hidtil, så er det ikke ens betydning med, at det ikke kan ændre sig med tiden. Derfor skal revisor altid være kritisk over for den samlede information fra ledelsen (ISA 240, A7 og A8). I tilfælde hvor revisoren har en fornemmelse af, at noget af den indsamlede dokumentation virker tvivlsomt, så er han nødsaget til at fortage yderligere undersøgelser, for at bekræfte dokumentets autenticitet. Det kan være i form af 3. parts bekræftelser af dokumenter.

Revisor skal også være ekstra opmærksom på udtalelser fra den daglige ledelse og øverste ledelse. Der lægges vægt på om de er konsistente eller om deres udtalelser er forskellige til samme forhold, hvilket kan indikere, at noget bliver skjult og derfor kræver yderligere handlinger fra revisor (ISA 240, afsnit 14).

2.3.2 Drøftelse i opgaveteamet

I ISA 315 bliver der krævet en drøftelse i blandt medlemmer af opgaveteamet. Specifikt i ISA 240 hører vi om, at der her skal drøftes risikoen, for at regnskabet indeholder væsentlige fejlinformation som følge af besvigelser (ISA 240, A10-A11). Erfarne medlemmer i teamet skal have mulighed for at give deres bud på regnskabsposter, hvor der kan være store risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser. Medlemmerne kan også komme med deres bud på områder, der kan indeholde regnskabsmanipulation. Dette er især interessant, hvis ledelsen i virksomheden gerne vil opnå et bestemt resultat. Ydermere skal der drøftes, hvilke revisionshandling, der skal fortages, hvis man støder på forhold, der indikerer besvigelse og også hvem i teamet der skal udføre dem. I samme moment kan man også drøfte interne - og eksterne forhold, som kan presse ledelsen til, at begå besvigelser. Medlemmerne skal også snakke med andre teammedlemmer i tilfælde, hvor de støder ind på forhold, der indikerer besvigelse og gøre dem opmærksom på dette. Desuden er det ret essentielt, at drøfte mulig risici for at ledelsen kan tilsidesætte de interne kontroller og hvor stor risikoen kan være (ISA 240, A10 og A11).

2.3.3 Risikovurderingshandlinger og tilknyttede aktiviteter

Revisor skal fortage nogle indledende aktiviteter, for at få en forståelse af virksomhedens art og de interne kontroller. Disse aktiviteter kaldes risikovurderingshandlinger (ISA 315, A6) og går på at fortage forespørgsel til den daglige ledelse og øverste ledelse.

2.3.3.1 Forespørgsel til den daglige ledelse, medarbejdere og intern revision:

Revisoren skal forhøre den daglige ledelse om deres vurdering af hvorvidt regnskabet kan indeholde væsentlige fejlinformation som følge af besvigelser. Revisoren skal også vide arten, omfanget og hvor ofte sådan vurdering af den daglige ledelse bliver foretaget (ISA 240, A12 og A13). Det er den daglige ledelse, der står for implementering af de her interne kontroller, så det kan være relevant, at høre om hvordan de selv synes kontrolmiljøet er. For at få en forståelse af kontrolmiljøet, så skal revisoren også spørge ind til hyppigheden og omfanget af de interne kontroller. Den daglige ledelse har derfor de bedste muligheder, for at begå besvigelser, hvilket medfører at revisoren skal udvise professionel skeptisk til den information, som han modtager fra ledelsen.

Revisor skal også høre den daglige ledelse om, hvordan deres proces er for, at opdage besvigelser og hvilke reaktioner, de har på dem. Her er det nødvendigt for revisor, at vide om der tidligere har været forhold, der indikerede en besvigelsesrisiko og hvordan den blev håndteret. Revisoren skal også spørge ind til evt. kommunikation, som den daglige ledelse har haft med den øverste ledelse eller medarbejdere vedrørende processen for risikoidentifikation af besvigelser.

Dog kan forespørgsel til den daglige ledelse ikke fortælle noget om ledelsesbesvigelser. Derfor skal revisor også forespørge øvrige medarbejdere i virksomheden om de er bekendte med eller har en mistanke om besvigelser i virksomheden (ISA 240, A16).

Det samme gør sig gældende for, hvis der er en intern revision i virksomheden. Desuden skal revisor også høre om hvilke handlinger, som den interne revision foretager sig i gennem året for, at opdage besvigelser (ISA 240, A18).

2.3.3.2 Forespørgsel til øverste ledelse og andre analytiske risikovurderingshandlinger

Revisoren skal forespørge den øverste ledelse, dog kun så længe, der er medlemmer i den øverste ledelse, som ikke også er medlem af den daglige ledelse. Disse forespørgsler kan være hvordan risikostyringen er i virksomheden og hvordan der føres tilsyn med den daglige ledelse. Der skal

ligeledes høres om, hvorledes de fører tilsyn med den daglige ledelse og om de har antydninger til noget, der kan indikere en besvigelsesrisiko (ISA 240, A19-A20).

Når revisor praktiserer sine indledende risikovurderingshandlinger, skal han sideløbende være opmærksom på andre besvigelsesfaktorer. Dette kan være usædvanlige transaktioner i virksomheden, der ikke tidligere har fundet sted i virksomheden, som revisoren støder på ved sin indledende analyse af regnskabet. Andre besvigelsesfaktorer kan også være, at den daglige ledelse kan opnå bonus, hvis de når en bestemt indtjening, hvilket gør, at man kan have en tendens til, at overdrive sin omsætning. Det kan også være, at virksomheden er nødt til, at opnå et bestemt resultat, for at tilfredsstille en tredjepart, der måske har lagt det som en betingelse, for at indskyde yderligere kapital ind i virksomheden. Til sidst kan et dårligt kontrolmiljø også være en besvigelsesfaktor, da det gør det nemmere, at begå besvigelser (ISA 240, A23).

Her skal revisor gøre brug af sin faglig vurdering i de enkelte situationer. Revisoren skal vurdere hvorvidt besvigelsesfaktorerne kan lede til konkrete besvigelsesrisici. Her skal revisoren vurdere de enkelte indikationer ud fra den tidligere omtalte besvigelsestrekant.

2.3.4. Identifikation og vurdering af risiciene for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser

Ifølge ISA 315 skal revisor identificere og vurdere risiciene for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser på regnskabs- og revisionsmålsniveau for grupper af transaktioner, balanceposter og oplysninger (ISA 315, A109-A113). Der er tale om risici på regnskabsniveau, når revisor vurderer, at de identificeret risici påvirker regnskabet som helhed og dermed flere revisionsmål. Risici på regnskabsniveau skyldes typisk et svagt kontrolmiljø.

Ved risici på revisionsmålsniveau skal man vurdere de identificeret risici på helt specifikke transaktionstyper, balanceposter og oplysninger (ISA 315, A109-A113). Revisionsmålene defineres i ISA 315, afsnit A111:

Revisionsmål for poster i resultatopgørelsen:

- *forekomst - transaktioner og begivenheder, der er blevet registreret, har fundet sted og angår virksomheden*
- *fuldstændighed – alle transaktioner og begivenheder, der skulle have været registreret, er blevet registreret*

- *nøjagtighed – beløb og andre data, der vedrører registrerede transaktioner og begivenheder, er blevet passende registreret*
- *periodeafgrænsning – transaktioner og begivenheder er blevet registreret i den korrekte regnskabsperiode*
- *klassifikation - transaktioner og begivenheder er blevet registreret på de rigtige konti*

Revisionsmål på balanceposter:

- *tilstedeværelse – aktiver, gældsforpligtelser og kapitalinteresser eksisterer*
- *rettigheder og forpligtelser – virksomheden ejer eller kontrollerer rettighederne til aktiver, og gældsforpligtelserne er virksomhedens forpligtelser*
- *fuldstændighed – alle aktiver, gældsforpligtelser og kapitalinteresser, der skulle have været registreret, er blevet registreret*
- *værdiansættelse og fordeling – aktiver, gældsforpligtelser og kapitalinteresser er medtaget i regnskabet med passende beløb, og eventuelle afledte værdiansættelses- eller fordelingsjusteringer er registreret på passende vis*

Revisionsmål for præsentation og oplysning:

- *forekomst og rettigheder og forpligtelser – oplyste begivenheder, transaktioner og andre forhold har fundet sted og vedrører virksomheden*
- *fuldstændighed – alle oplysninger, der skulle have været medtaget i regnskabet, er medtaget*
- *klassifikation og forståelighed - finansiell information er præsenteret og beskrevet på passende vis, og oplysninger fremgår tydeligt*
- *nøjagtighed og værdiansættelse - finansiell og anden information bliver oplyst retvisende og med passende beløb.*

Derudover fortæller ISA 240, at indregning af indtægter er den regnskabspost, hvor revisoren skal have en forhåndsantagelse om der kan være tilknyttet nogle besvigelserisici, da det oftest gennem denne post, at der sker regnskabsmanipulation (ISA 240, A28). Man kan antage, at der oprettes fiktive indtægter eller indregner indtægter, som først skal indregnes i næste regnskabsperiode. Dette giver derfor ikke et retvisende billede af virksomhedens indtægter. De

revisionsmål, der bliver berørt i de her to tilfælde er henholdsvis forekomst og periodeafgrænsning.

Disse besvigelserisici kan variere for hvert enkelt virksomhed. Fx kan børsnoteret selskaber have et resultat, som de skal opnå for at kunne bevise, at selskabet er under positiv udvikling og derfor kan have et incitament til at manipulere med regnskabet. Der kan også være tale om store besvigelserisici i virksomheder, hvor størstedelen af indtægter sker ved kontantsalg. På den anden side kan det også være, at revisor kan afkræfte, at der er tale om besvigelserisici i indregning af indtægter, hvis der er tale om få og simple transaktioner i en virksomhed (ISA 240, A29-A30). Da besvigelserisici skal behandles som betydelig risici, så skal revisor også opnå en forståelse af de interne kontroller, der er knyttet hertil (ISA 240, A31-A32).

2.3.5 Reaktioner på de vurderede risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser

Efter risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser er identificeret, så skal der dernæst reageres på de identificerede risici. Som nævnt tidligere, så bliver risiciene identificeret på regnskabs- og revisionsmålsniveau, der håndteres forskelligt (ISA 330, A1).

2.3.5.1 Generelle reaktioner

Dette afsnit omhandler risici på regnskabsniveau, hvor revisor øger sin professionelle skepsis og fortage flere generelle reaktioner, udover de specifikke handlinger, for at afdække risiciene (ISA 330, A1-A3). Dette kunne være, at indblande flere erfarne eller evt. eksperter indenfor et specifikt område, som fx IT i revisionsteamet. Revisor skal også kigge på virksomhedens anvendte regnskabspraksis på de områder, hvor der kan være subjektive målinger, som beregning efter skøn eller hvor der er tale om komplekse transaktioner. Dette kan være tegn på, at virksomheden har forsøgt, at lave regnskabsmanipulation ved fx manipulation med indtjeningen, der giver et bestemt billede af virksomhedens økonomiske situation (ISA 240, afsnit 29 c). Derudover skal revisor også være mere omhyggelig og kritisk overfor den information, som han får fra den daglige ledelse og få dem underbygget af en eller anden form for dokumentation. Revisoren skal også indarbejde et element af uforudsigelighed i forhold til sine reaktioner på risici som følge af besvigelser. Det kan være nogle substanshandlingar på nogle specifikke områder, som normalt ikke bliver undersøgt pga. deres væsentlighed og risici (ISA 240, A36). Derudover kan man også ændre den tidsmæssige placering af revisionshandlingen, så virksomheden ikke kan nå at skjule mulige besvigelser (ISA 240, A36).

2.3.5.2 Reaktion på risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser på revisionsmålsniveau

For at reagere på risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser på revisionsmålsniveau, så skal man ændre i arten, omfanget og den tidsmæssige placering af revisionshandlingerne (ISA 240, afsnit 30). **Arten** er de revisionshandling, som man vælger at fortage sig. Det kan være test af kontroller, der bygger på undersøgelser og test af de interne kontroller indenfor et bestemt område. Dette kan fremgå for, at teste de interne kontrollers funktionalitet gennem hele regnskabsåret eller at vælge yderligere substanshandling, for at få afdækket risikoen. Der skal ligeledes besluttes om hvilken type af substanshandling, som man vil fortage sig. Det kan være efterregning, genudførsel, inspektion, observation, forespørgsel, afhente eksterne bekræftelser eller fortage andre analytiske handlinger (ISA 330, afsnit 10). Dog kan der være scenarier, hvor man både skal fortage sig test af kontroller og fortage nogle substanshandling, herunder ved risici for besvigelser. Denne form for risiko er betydelig og der skal derfor også fortages substanshandling udover test af kontroller, for at få afdækket risikoen (ISA 330, afsnit 18). Ved at ændre i arten eller lave en kombination af revisionshandling, kan revisoren opnå et mere pålideligt revisionsbevis eller give flere underbyggende information (ISA 240, A37). En revisionshandling kunne fx være efter beregning af værdien af et aktiv, hvis revisor mener, at virksomheden har overvurderet værdien på aktivet. Det revisionsmål, der bliver ramt her, er værdiansættelse. Revisor skal efterberegne værdien på aktivet og holde det op imod virksomhedens beregning. Det kan også være, at revisor mener, at der har været fiktive transaktioner i virksomheden og dermed regnskabsmanipulation af omsætningen, hvor revisionsmålet er forekomst. For at afdække denne risiko, kan revisor indhente eksterne bekræftelser fra tredjeparten, for at bekræfte dokumentets autencitet. Herefter kan der også være risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser ved den regnskabsmæssige skøn af nogle poster, som fx hensatte forpligtelser. Revisor skal i dette tilfælde gøre brug af sine indledende aktiviteter i planlægningsfasen, hvor der skal opnås en forståelse af virksomheden og dens omgivelser, for at se om de forudsætninger, som virksomheden har haft for den regnskabsmæssige skøn, er rimelig eller ej (ISA 240, A39).

Den tidsmæssige placering af revisionshandlingen handler om, at man vælger at fortage sin revisionshandling ved statusrevision eller i løbet af regnskabsåret (ISA 240, A37). Revisor skal gøre brug af sin faglige vurdering her, for at konkludere, hvornår revisionshandling skal fortages. Det

kan være relevant, at ændre i den tidsmæssige placering af revisionshandling, hvis revisor har mistanke om besvigelse på et bestemt område. I så fald kan revisor fortage sin revisionshandling i form af inspektion eller observation. Dette vil da foregå i løbet af regnskabsåret, hvor der aflægges et uanmeldt visit i virksomheden end ved statusrevisionen, hvor virksomheden er klar over at revisorerne kommer (ISA 240, A37).

Omfanget af revisionshandling skal afspejle den identificerede risiko, hvor det kan være nødvendigt at udvide sin stikprøvestørrelse eller udføre analytiske handlinger på et mere detaljeret niveau (ISA 240, A37).

2.3.5.3 Reaktion på risici for den daglige ledelses tilsidesættelse af kontroller

Risici begået af den daglige ledelse kan være af større omfang, da deres position gør det muligt at tilsidesætte kontroller og dermed fortage regnskabsmanipulation fx ved at registrere upassende eller ikke godkendte poster (ISA 240, A41). Derfor skal denne risiko for tilsidesættelse af kontroller altid vurderes som værende betydelig af revisor (ISA 240, 31). Dertil skal der også foretages revisionshandling for at afdække denne risiko, såsom at undersøge poster i finansbogholderiet og andre justeringer, for at se om de stemmer. Revisoren får da en forståelse af virksomhedens regnskabsaflæggelsesproces og kontroller med poster og justeringer ved at forespørge personer, der er involveret i regnskabsaflæggelsesprocessen. På den måde kan revisor identificere poster og justeringer, hvor der muligvis kan være foretaget regnskabsmanipulation. I dette tilfælde skal revisor især være opmærksom på og undersøge poster og justeringer, som fx er foretaget af personer, der normalt ikke gør det eller poster, der er foretaget på irrelevante konti. Sådanne poster foretages typisk ved slutningen af regnskabsåret, da de fleste regnskabsmanipulerende poster og justeringer bliver foretaget på dette tidspunkt. I samme situation skal revisor også være opmærksom på poster i gennem hele regnskabsperioden, da besvigelsen kan være foretaget når som helst (ISA 240, A41-A44).

Revisor skal derudover opnå en forståelse af virksomhedens anvendelse af regnskabsmæssige skøn og om, der har været mangel på neutralitet, og hvorvidt det udgør en risiko for væsentlig fejlinformation, som følge af besvigelse. Dette kunne det være ved, at undervurdere sine hensatte forpligtelser. For at få en forståelse af dette, så skal revisor vurdere om skønnene indikerer

manglende neutralitet fra ledelsens side. Hvis det vurderes, at der er noget skævhed ved dette, skal hvert skøn vurderes enkeltvis. Revisor skal desuden også lave en bagudrettet gennemgang af ledelsens vurderinger og forudsætninger, for væsentlige regnskabsmæssigeskøn fra det tidligere regnskabsår, for at få en forståelse om, der har været mangel på neutralitet dengang og vurdere om, det udgør en risiko for væsentlig fejlinformation, som følge af besvigelser (ISA 240, A45-A47).

Den sidste handling revisoren skal fortage for at afdække risikoen for tilsidesættelsen af kontroller af den daglige ledelse, er at han skal opnå en forståelse af virksomhedens forretningsmæssige begrundelse for betydelige transaktioner, som virker til at være virksomheden uvedkommende eller på andre måder har nogle usædvanlig karakter. Der skal man kigge på transaktionernes unødvendige kompleksitet, og om den regnskabsmæssige behandling af transaktionen er drøftet med den øverste ledelse, og om der er tilstrækkelig dokumentation af transaktionen. Derudover skal der også lægges vægt på om den daglige ledelse har benyttet sig af en bestemt regnskabsmæssige behandling af transaktionerne. Det kunne også være, at der på en transaktion er nogle uidentificeret nærtstående parter eller parter, som ikke har den økonomiske kapacitet til at understøtte transaktionen uden hjælp fra den reviderende virksomhed (ISA 240, A48).

Der skal ligeledes overvejes om, der er brug for at fortage yderlige handlinger end de overnævnte, for at afdække risikoen for den daglige ledelses tilsidesættelse af kontroller, som ikke blive dækket af de nævnte arbejdshandlinger (ISA 240, afsnit 33).

2.3.6 Vurdering af revisionsbevis

Ifølge ISA 330 (afsnit A55), skal revisor vurdere de revisionshandlinger samt det opnåede revisionsbevis og se på om risiciene for væsentlig fejlinformation på revisionsmålsniveau stadig passer. Dette kan hjælpe med, at give revisor en bedre indsigt i risici for væsentlig fejlinformation, som følge af besvigelser, og om der er brug for flere revisionshandlinger herom.

Revisor skal fortage sig analytiske handlinger tæt ved afslutningen af revisionen, for at se om der er nye risici for væsentlig fejlinformation, som følge af besvigelser, som hidtil ikke er blevet opdaget. De skal fortages ved slutning af revision, da revisor skal kunne konkludere, om regnskabet i sin helhed er i overensstemmelse med revisors forståelse af virksomheden (ISA 240, afsnit 34). Forståelsen af virksomheden er noget revisoren danner sig en forståelse om i starten af revisionsprocessen. Dermed har revisor en forståelse af hvad forventningen er for virksomheden

og holde det op med hvad, der er realiseret. På den måde kan revisor identificere usædvanlige hændelser i gennem regnskabsåret, som kan være risici for væsentlig fejlinformation, som følge af besvigelser. Især transaktioner og indregning af usædvanlig store indtægter ved slutning af året, er noget som revisor skal være opmærksom på (ISA 240, A50).

Konstaterer revisor fejlinformation herom, skal der vurderes om hvorvidt det kan være risici for væsentlig fejlinformation, som følge af besvigelser. Hvis det kan konstateres, at der er tale om besvigelser, så skal revisor vurdere fejlinformationens betydning for andre dele i revisionen. Her i blandt troværdigheden af ledelsens udtalelser, da sådanne hændelser med besvigelser sjældent står alene (ISA 240, A50). Konstaterer revisor, at ledelsen kan være indblandet i de her besvigelser, så skal revisor revurdere sin tidligere vurdering af risici for væsentlig fejlinformation, som følge af besvigelser. Når revisor derefter genovervejer pålideligheden af den hidtil opnåede revisionsbevis, skal revisor også overveje sandsynligheden for mulige sammensværgelser, hvor andre medarbejdere og den daglige ledelse ligeledes er involveret (ISA 240, A52).

2.3.7 Revisor ikke i stand til at fortsætte opgaven

Konstaterer revisor usædvanlige omstændigheder resulteret af fejlinformation, som følge af besvigelser, så kan revisor overveje om han vil fortsætte opgaven. Det kunne være, at der er tale om en stor besvigelser eller hvis besvigelsen involverer den øverste ledelse, der gøre det svært, at fortsætte samarbejdet (ISA 240, afsnit 38). Det afhænger meget af revisoren og hans vurdering af, hvorvidt han vil fratræde som revisor.

Revisor skal i dette tilfælde være klar på sine juridiske og faglige pligter herom. Det kunne være, at underrette de personer, som valgte revisoren eller nogle tilfælde de lovgivende myndigheder. Ligeledes skal der vurderes om det er en god ide at fratræde som revisor, og om det er muligt i forhold til den gældende lovgivning (ISA 240, afsnit 38 a).

2.3.8 Skriftlige udtalelser fra den daglige ledelse og øverste ledelse

Det bliver krævet i ISA 580, at revisor indhenter nødvendige udtalelser fra den daglige ledelse og hvis nødvendigt også fra den øverste ledelse. Her skal de anerkende deres ansvar for udarbejdelsen af regnskabet. De skal også anerkende deres ansvar for implementering af interne kontroller, der har til formål at forebygge og opdage besvigelser (ISA 240, A58). Den daglige ledelse skal også oplyse resultaterne af deres risikovurderingshandling for væsentlig

fejlinformation, som følge af besvigelser og dermed også underrette revisor om eventuelle sådanne forekomster eller mistanke herom (ISA 240, A59). Med disse skriftlige udtalelser, har revisoren noget dokumentation, hvis han på et senere tidspunkt skulle blive indblandet i en retssag, for at han ikke har opdaget en besvigelser.

2.3.9 Kommunikation med den daglige ledelse, den øverste ledelse og de lovgivende myndigheder

Hvis revisoren opdager en besvigelser eller mistanke om dette, skal den information videregives til det rette ledelsesniveau. Der skal gøres brug af den faglige vurdering og informationen skal videregives til det ledelsesniveau, der befinder sig et trin højere op end det niveau, hvor besvigelsen finder sted (ISA 240, A60). Er der tale om besvigelser på medarbejderniveau, kan det anmeldes til den daglige ledelse. Det er underordnet om hvorvidt, der er tale om en besvigelser der er betydelige eller ubetydelige. Den skal altid anmeldes videre til det rette ledelsesorgan. Involverer besvigelsen personer fra den daglige ledelse, så skal revisoren videregive sin information til den øverste ledelse. Kommunikation med den øverste ledelse kan både ske skriftligt eller mundtligt jf. ISA 260. For at se på hvilken kommunikationsform, som revisor skal vælge, så skal han vurdere besvigelsens art og sensitivitet (ISA 240, A61). Revisoren kan også henvende sig til den øverste ledelse i situationer, hvor han vurderer, at den daglige ledelses processer for forebyggelse og opdagelser af besvigelser er mangelfuld eller hvis den daglige ledelse ikke behandler de identificerede risici for besvigelser. Dernæst kan det også være pga. den daglige ledelses manglende handling på identificerede mangler i de interne kontroller (ISA 240, A64).

Hvis revisor under sin revision opdager eller har mistanke om en besvigelser, skal han vurdere om han har en pligt til, at rapportere til de offentlige myndigheder og tredjepart. Umiddelbart har revisor en tavshedspligt af de informationer, som han indsamler om virksomheden, men i nogle tilfælde bliver revisor nødt til, at tilsidesætte sin tavshedspligt, for at kunne opfylde sit juridiske ansvar (ISA 240, 47).

2.3.10 Dokumentation

Som defineret i ISA 315, skal revisor dokumentere sin forståelse af virksomheden og dens omgivelser, samt risici for væsentlig fejlinformation (ISA 315, A44-A47). Revisor skal her dokumentere, de væsentlig drøftelser i opgaveteamet vedrørende risici for fejlinformation som

følge af besvigelser, samt de identificerede risici på regnskabs- og revisionsmålsniveau. Revisoren skal derudover også dokumentere sine reaktioner og resultater på de identificerede risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser. Dette gælder både de generelle reaktioner, arten, omfang og den tidsmæssige placering af revisionshandlingerne på revisionsmålsniveau (ISA 240, A45).

Dernæst skal man også dokumentere sin kommunikation med den daglige ledelse, den øverste ledelse og evt. de lovgivende myndigheder. Til sidst skal revisoren også dokumentere sin konklusion på en evt. tilsidesættelse af forhåndsantagelsen om, at der er risici for væsentlig fejlinformation, som følge af besvigelser i forhold til indregning af indtægter, som nævnt tidligere i afsnit 2.3.4. (ISA 240, A47).

2.4 Forventningskløften

I følgende afsnit vil der ses nærmere på forventningskløften, hvor Brenda Posrter's teori er den primære, som vi vil tage udgangspunkt i, hvoraf Bent Warming- Ramussen undersøgelse bruges som supplerende til Brenda Porters teori. Teorierne bruges netop for, at få et overblik over, hvad forventningskløften er og hvorfor det opstår. Deres undersøgelse bruges til, at sammenligning af vores empiriske undersøgelse for at se om der fortsat eksisterer en forventningskløft gennem årene.

Det er vigtigt for offentligheden, at have viden om revisors arbejde, for at kunne opretholde tilliden til revisor. Det er her forventningskløften opstår, som på engelsk bliver kaldt "the expectation gap". Dette opstår, når der er uoverensstemmelser mellem offentlighedens forventning af revisors arbejde, i forhold til det der faktisk bliver udført af arbejde af revisor og denne har pligt til at udføre. Det kan være, at forventningerne til revisors arbejde er uberettigede eller urimelige, og dette vil påvirke revisors rolle som offentlighedens tillidsrepræsentant, på trods af, at han har ydet den ydelse, der kan kræves af ham. Det er vigtigt, at der bliver skabt en dialog mellem revisorer og interessenterne, som kan være aktionærer, kreditorer og pressen, for at give dem en forståelse af revisors arbejde og hvad der kan kræves af ham. Revisor skal under sin revision ikke gennemgå alle transaktioner i en virksomhed, da han skal være omkostningseffektiv og i stedet tage stikprøver ifølge de gældende revisionsstandards. Dog kan offentligheden have den urimelige forventning af, at han skal gennemgå samtlige transaktioner. Hvis den reviderende virksomhed senere kommer i søgelyset, så har man igen den urimelige opfattelse af, at det var

noget som revisor burde have opfanget under sin revision. Derudover kan de også have den urimelige forventning af, at når revisoren har revideret regnskabet, så kan der ikke forekomme væsentlige fejl også som følge af besvigelser. Her giver revisor høj grad af sikkerhed, men ikke 100 % sikkerhed på, at der ikke kan være fejl og mangler. Dette kan især opstå med hensyn til besvigelser, da disse er svære at opdage for revisor, hvis virksomheden forsøger at skjule dem (Bøg & Kiertzner, 2007).

2.4.1 Brenda Porter

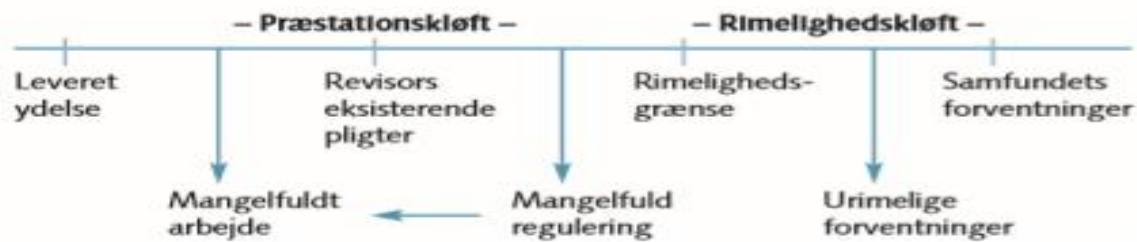
Brenda Porter (Porter) er professor indenfor regnskab og revision. I 1989 udførte hun en undersøgelse af forventningskløften i New Zealand.

Porter kritiserede de tidligere definitioner af forventningskløften. Hun mente, at de tidligere ikke tog højde for om hvorvidt revisor i nogle tilfælde ikke levede op til de forventninger, der er til dem eller hvad de kan eller burde udfører af arbejde (Porter, 1993). Porter mener, at det udelukkende ikke kun er revisorens der skal tillægges ansvaret for forventningskløft, men også regnskabsbrugerne. Dette pointerer hun på baggrund af hun mener de ikke kan have en urimelig forventnings til revisors arbejde. I undersøgelsen var fokuset på hvad årsagen var til forventningskløften og hvad regnskabsbrugerne forventer af revisor, som ikke var blevet udført i praksis

På baggrund af dette mente hun, at der er brug for mere struktur over definitionen, så man også kunne identificere de enkelte delkomponenter. Porters definition på forventningskløften er: *"The audit expectation - Performance gap is the gap between society's expectation, of auditors and auditors' performance as perceived by society"* (Porter, 1993). Forskellen mellem samfundets forventninger til revisors arbejde og revisors præstation vurderet af samfundet, er hvad forventningskløften er, mente Porter. Her eksisterer der to komponenter, der er væsentlige: rimelighedskløften (reasonableness gap) og præstationskløften (performance gap).

På baggrund af undersøgelsen udarbejdede Porter følgende figur, der forkalrede hvad forventningskløften består af:

Figur 2:



Kilde: (Bøg & Kiertzner, 2007: 15)

Rimelighedskløften omhandler en uoverensstemmelse mellem hvad, der er rimeligt at forvente af revisors arbejde, og hvad der er af forventninger til revisors arbejde. Præstationskløften omhandler den opfattelse, som offentligheden har af det arbejde revisor i praktisk udfører (Porter, 1993).

Præstationskløften bliver opdelt i to delkomponenter, som er "utilstrækkelig regulering" og "utilstrækkelig præstation". Her handler utilstrækkelig regulering om, at regnskabsbrugeren stadig er utilfreds med revisors arbejde, selvom revisoren overholder den gældende lovgivning og standarder. I dette tilfælde er det reguleringerne, der mangler og som udgøre forventningskløften, da reguleringerne ikke matcher regnskabsbrugerens forventninger.

På den anden side har vi den utilstrækkelige præstation, som er til stede, når revisors arbejde er mangelfuldt og ikke lever op til den kvalitet, som revisionen kræver (Porter, 1993). Der bliver af det offentlige tilsyn fokuseret mere på revisors mangelfulde arbejde, som i teorien bliver kaldt utilstrækkelige præstationer. Der kigges på forhold, hvor revisor har tilsidesat god revisorskik. På den måde skal revisorerne også styrke deres kvalitetsstyring, især i takt med de bøder og afgørelser der bliver givet til revisorerne (Bøg & Kiertzner, 2007).

Det teoretiske fokus omkring forventningskløften blev lagt på Brenda Porters model over forventningskløftens opbygning, der begrundet en evt. kløft med mangelfulde ydelser fra revisors side, mangelfulde standarder eller urimelige forventninger fra samfundets side. Denne model blev suppleret af Bent Warming-Rasmussens teoretiske fremstilling af tillidsprocessen, som kan begrunde, hvorfor forventningskløften opstår.

2.4.2 Bent Warming - Rasmussen

Bent Warming - Rasmussen er en professor på Syddansk Universitet og er forsker indenfor revisionsområder. Han var den første i Danmark der skrev PH. D afhandling, om forventningskløften mellem regnskabsbruger af revisionsydelsen og revisoren samt tillidsforholdet.

Han definerer forventningskløften som:

"Forskellen mellem hvad brugerne af revisionsydelsen forventer af en statsautoriseret revisor og dennes ydelser, og hvad revisor selv tillægger sin profession og rent faktisk leverer" (Warming, 1990).

Hans undersøgelsen bestod af fire respondent grupper:

- Statsautoriseret revisor
- Direktør
- Aktioner
- arbejdsmarkedsjournalister

Vi har i afhandlingen valgt, at afgrænse os i forhold til tillidsforholdet, hvor fokuset udelukkende vil være på de spørgsmål, som omhandler besvigelser.

I undersøgelsen forhørte, Bent Warming - Rasmussen (Warming) respondenterne, om hvorvidt de var enige i udsagnet om at revisor har ansvaret for, at opdage ledende medarbejder begå underslæb. Undersøgelsen viste, at alle regnskabsbrugerne var enige i udsagnet udover revisorerne. I forhold til spørgsmålet, om hvorvidt revisors arbejde skal sikrer, at der ikke er begået underslæb i virksomheden, viste undersøgelsen samme resultater som ovenstående. På baggrund af dette nåede Warming frem til, at der eksisterede en forventningskløft mellem regnskabsbrugeren og revisoren (Warming, 1990).

Endvidere forhørte Warming respondenterne, hvor enige de var i udsagnet, om at revisors arbejde skal sikre, at virksomheden er finansielt sund. Regnskabsbrugerne var næsten ligelig delt i svarene udover direktørerne og aktionærene der viste en lille overvægt uenighed i udsagnet mens arbejdsmarkedsjournalisterne var enige i udsagnet. I forhold til revisorerne viste undersøgelsen, at størstedelen var uenig i udsagnet.

Warming mener, at regnskabsbrugerne med et bredt erfaringsgrundlag og forståelse af normsættet ikke har så store forventninger til revisors arbejde, mens regnskabsbrugerne med mindre erfaringsgrundlag viser til at have større forventninger til revisoren.

Bent Warming mener, at erfaring og forståelse for feltet er nøglen frem til at regnskabsbrugerne opnår tillid til revisors arbejde (Warming 1990).

3. Empirisk analyse

Der vil i følgende afsnit analyseres hvad revisorerne praktiske revisionshandlinger er ved revision af besvigelser samt en analyse af hvad revisorerne fejl og mangler har været i de store erhvervsskandaler. Derudover vil der være et afsnit, hvor der ses nærmere på regnskabsbrugernes forventninger og eksistensen af en forventningskløft i forhold til opdagelse af besvigelser.

3.1 Analyse af revisors praktiske revisionshandlinger ved revision af besvigelser

I følgende afsnit vil vi se nærmere på, hvorledes revisor efterlever de i ISA 240 gennemgået krav i praksis ved revision af årsregnskaber. Dette vil vi gøre på baggrund af vores interviews med to statsautoriseret revisorer. Vi har valgt revisorer fra henholdsvis et mindre og et større revisionshus.

Begge statsautoriserede revisorer ønsker at forblive anonyme, hvorfor den ene fra PwC, er benævnt som C, og den anden fra Sønderup Revision er benævnt som T.

I følgende afsnit har vi stillet de statsautoriserede revisorer nogle forskellige spørgsmål i forhold til, hvilke revisionshandlinger, de gøre sig i praksis netop for, at afsløre besvigelser.

3.1.1 Revisors tilrettelæggelse for at opdage besvigelser

I forhold til hvordan revisor tilrettelægger deres revision i praksis til at opdage besvigelser, kan det ses, at de ikke tilrettelægger deres revision direkte mod at opdage besvigelser. I stedet er deres udgangspunkt, at identificere nogle risiko fyldte områder. Respondent C, nævnte at de allerede i planlægningsfasen gør sig nogle tanker om der er nogle områder, hvor der er risiko for besvigelser. Efter vurdering af dette udvider revisoren sine revisionshandlinger netop for at afdække dette. Et eksempel på dette kunne være, at ledelsen i virksomheden kunne have nogle incitamenter, for at opnå nogle mål eller en bestemt indtjening, hvilket kan være med til, at øge besvigelserisikoen (Bilag 4). Vores respondent T, mener at der allerede ved kundeaccept kan være nogle

udfordringer. Man skal allerede her gøre sig nogle overvejelser i forhold til om man vil påtage sig denne opgave. Han siger ” *Vi kan starte med accept skemaet og det kan være godt være, at vi allerede her melder kunden fra eller ikke påtager os opgaven*”(bilag 3). Både C og T, gøre sig samme overvejelser i forhold til at tilrettelægge af deres revision ved besvigelser, da de begge mener, at man skal udvide sine revisionshandlinger ved mistanke om besvigelser, men ikke at man specifikt skal lede efter besvigelser.

3.1.2 Ansvars fordeling

Der har altid været en diskussion i den offentlige debat i forhold til, hvem der har ansvaret for at opdage besvigelser. Er det revisoren eller ledelsen?

Revisor har som udgangspunkt ansvaret for at opnå høj grad af sikkerhed for, at regnskabet er uden væsentlige fejlinformationer såsom besvigelser eller fejl. I ISA 240, er revisors ansvar i forhold til besvigelser beskrevet således: ” *En revisor, der udfører en revision i overensstemmelse med ISA’er, har snavret for at opnå høj grad af sikkerhed for at regnskabet som helhed er uden væsentlige fejlinformation, hvad enten denne skyldes besvigelser eller fejl*” jf. ISA 240 afsnit 5.

På baggrund af dette kan det vurderes, at det ikke er revisor der har ansvaret for, at opdage besvigelser, men derimod ansvaret for at regnskabet er uden væsentlige fejlinformationer. Det er ikke altid let for revisor at opdage alle fejlinformationer, der gør sig gældende i regnskabet. Det kan være svært at opdage besvigelser, da det ikke altid er åbenlyst, men skjult ved manipulation i regnskabet, hvilket vi vil komme nærmere ind på. Ifølge vores respondent C, er det også ledelsen, der har det primære ansvar: ” *ledelsen har det ansvar for at tilrettelægge nogle interne kontroller, der kan modvirke til de her besvigelser*”. Det næste step for revisor er, at han skal forholde sig til hvor stærke kontrollerne er, netop for at kunne bygge sin revision på baggrund af de interne kontroller. Revisoren C mener, at det er ledelsen, der aflægger regnskabet og de etablerer forretningsgangene samt etablerer de interne kontroller. Dette betyder at ledelsen har ansvar for en forsvarlig økonomisk forvaltning af den pågældende virksomhed. Herunder nævner han, at: ” *så kommer vi, som revisorer og revidere, det af ledelsen aflagte regnskab. Vores pligt er så, at gennemgå de forretningsgange der nu er, de kontroller der er virksomheden.....*” (bilag 4).

Revisorerne blev også spurgt om hvad deres forventninger er til ledelsen på dette område. Respondent T sagde, at han forventer, at ledelsen kontinuerligt gennemgår og evaluerer deres

forretningsgange og kontroller, der skal være med til, at opdage besvigelser (Bilag 3). Respondent C mente på den anden side, at der kan være en forskel på om der er tale om en mindre eller en større virksomhed. Ved en større virksomhed, vil han have større forventninger til deres opdagelse af besvigelse, da man i disse har en professionel styrelse og alt er godt organiseret. Ved de mindre virksomheder er de typisk ikke klar over deres ansvar på dette område (Bilag 4).

Det kan vurderes på baggrund af vores respondenteres udtalelse, at deres udtalelser er i overensstemmelse med ISA 240, da ansvarsfordeling mellem daglige ledelse, øverste ledelse og revisoren, er defineret ved at det primære ansvar for at forbygge og opdagelse af besvigelser ligger hos den daglige ledelse og den øverste ledelse (ISA 240, 4). Den daglig ledelses opgave er ifølge ISA'en, at de skal kunne etablere interne kontroller og overbevise medarbejderne i ikke, at begå besvigelserne. Hvorimod den øverste ledelses opgave er, at føre tilsyn med de interne kontroller og den daglige ledelse for, at sikre sig, at de interne kontroller ikke bliver tilsidesat.

3.1.3 Besvigelser

Dernæst fandt vi det interessant, at se på hvilken af de to besvigelserformer, der er mest forekommende i praksis.

Vores respondenter mener, at misbrug af aktiver er den hyppigst forekommende i praktisk. Misbrug af aktiver er det man også kalder tyveri eller fjerner aktiver fra virksomheden. Typisk har en lille hovedaktioner ikke behov for regnskabsmanipulation. Dette vil kun forekomme i tilfælde af, hvis virksomheden gerne vil låne nogle penge og derfor vælger, at presse varelageret (bilag 4). Hos de store virksomheder kan det ses, at besvigelserne ofte er baseret på incitament programmer, der udløser regnskabsmanipulationen, som ikke kan håndteres, men kan findes i regnskabet. I henhold til respondent T's mening, er misbrug af aktiver den hyppigst forekommende i virksomheder: "*fx situationen hvor man bruger virksomhedens ressourcer og penge til private formål, det mener jeg nok også sker tit, fx hvis man skal have bygget noget derhjemme, som jeg bestiller gennem virksomheden, så bogføre man det måske i virksomheden som en almindelig driftsudgift til vedligeholdelse af lokaler, da regningen også kommer på virksomhedens navn*" (bilag 3).

Under interviewet blev respondenterne forhørt om, der er en besvigelserform som de ligger mere vægt på at opdage end den anden.

Revisorerne sagde her, at når der foretages revision, bliver dette ikke tilrettelagt for, at opdage besvigelser. Det bliver tilrettelagt ud fra revisors risikovurdering, hvor der kigges nærmere på de regnskabsposter, der kan være risici for væsentlig fejlinformation (bilag 3). Herunder nævner T. ”*men når det er sagt, så tror jeg også vi har vanskeligere ved at opdage misbrug af aktiver og derfor er det min vurdering af vi lettere vil kunne opdage regnskabsmanipulation*” (bilag 3). Her giver respondent T udtryk for, at han i højere grad fokuserer op opdagelse af regnskabsmanipulationer. Respondent T fortæller om en oplevelse med en af hans klienter, hvor der var foretaget regnskabsmanipulation. Kunden havde en hel masse ejendomme, som han havde bygget om på og alle kundens faktura, så rigtige ud. Under revisionshandlingerne så det hele til, at være i orden, men kunden kom efterfølgende i søgelyset ved en krydsrevision. Håndværkeren, der lavede ombygningen af ejendommen, havde nogle bilag, hvor der stod at han havde faktureret til et andet sted end der hvor arbejdet var foretaget og på den måde opdagede de, at kunden havde begået regnskabsmanipulation. På baggrund af dette kan det vurderes at det ikke altid er så nemt, at opdage sådan nogle typer af besvigelser. Men det viser sig altså, at respondent C også går i samme tanker som respondent T, og mener at de primært tager udgangspunkt i opdagelse af regnskabsmanipulationer (bilag 4).

3.1.4 Revisors forståelse af regnskabsbrugers forventninger

Senere i analysen vil der gøres rede for, hvilke forventninger regnskabsbrugerne har til revisorer i forhold til opdagelse af besvigelser, men først vil det være relevant at høre om, hvilke forventninger, som revisorerne mener regnskabsbrugerne har til dem, og om de synes de er rimelige eller ej. Begge revisorer i undersøgelsen var enige om, at regnskabsbrugerne havde en højere forventning til revisor til, at opdage besvigelse end hvad der egentlig kan kræves af dem. Dette bekræfter respondent C således: ”*Jeg tror regnskabsbrugeren har en forventning om at det er en del af revisors rolle at afdække besvigelser*” (Bilag 4). På baggrund af citatet kan det ses, at revisorerne mener, at regnskabsbrugerne har den forventning, at det er revisors ansvar, at opdage besvigelser i virksomheden, hvilket ifølge ISA 240 ikke er korrekt. Det primære ansvar for opdagelse af besvigelser ligger hos virksomheden. Respondent T mener, at regnskabsbrugerne har den fejlagtige opfattelse af, at når revisoren har revideret et regnskab, så er det helt uden fejl. Men dette kan man ikke antage, da revisorerne baserer deres revision på stikprøver og andre analyser. Det kan godt være, at de stikprøver, der er taget ikke giver anledning til yderligere

mistanke og derfor giver revisor en blank påtegning (Bilag 3). På baggrund af dette kan revisor altså ikke garantere, at der ikke er fejl og mangler i regnskabet. Ligeledes nævnte han et eksempel, hvor en revisor havde revideret en virksomheds regnskab med en blank påtegning, men hvor det senere viste sig, at der var begået besvigelser i virksomheden. Her er det muligt, at man peger finger af revisor og påstår, at han ikke har udført sit erhverv godt nok. Men her kunne revisor godt dokumentere, de stikprøver han havde taget og hvilke andre revisionshandlinger han havde lavet, så derfor kunne man ikke sætte noget ansvar på revisoren, selvom kunden havde et tab. Denne revisor havde tilfældigvis ikke ramt de samme perioder i sine stikprøver, hvor der var begået besvigelser og derfor kunne han ikke opdage det.

Revisorerne blev også forhørt om, at denne forventningskløft kan skyldes, at der er brug for flere skærpende reguleringer på området. Til dette mente de, at regnskabsbrugerne altid vil have høje forventninger og derfor ville skærpende reguleringer ikke rigtig hjælpe. Respondent T bekræfter dette ved, at han ikke mener, at revisoren nogensinde vil kunne få fuld kontrol med de skærpende reguleringer. Der vil altså altid være noget, som revisoren ikke vil opdage. Han mener, at denne forventningskløft har brug for en gensidig forståelse. Regnskabsbrugerne har ikke nok kendskab til revisors arbejde, hvilket kan være årsagen til, at de har for høje forventninger og misforstår revisors arbejde. Respondent C mente heller ikke, at de skærpende reguleringer vil resultere i, at forventningskløften vil blive mindre. Disse forventninger vil altid være der. Det han mener, som ikke er med til at udligne forventningskløften mellem regnskabsbruger og revisor, er fx revisors påtegning. Yderligere mener han, at det ikke er mange ude fra revisionsbranchen, der kan læse en revisionspåtegning. Derfor mener han, at revisors kommunikation med omverden også er med til at fremme forventningskløften (Bilag 4). Med hensyn til udvikling af forventningskløften, mente respondent C, at der i dag er mere fokus på revisors arbejde end hvad der var tidligere grundet den teknologiske udvikling. På den anden side mente respondent T, at forventningskløften popper op og ned gennem årene. Dette kommer især til syne ved en erhvervsskandale, såsom fx Memory Card eller IT Factory. Her bliver der sat mere fokus på revisors arbejde. Han konkluderer dog, at forventningskløften ellers er på samme niveau, når der ikke er tale om nogen erhvervsskandaler. Revisorerne blev tillige spurgt om de mener, at regnskabsbrugernes forventninger til opdagelse af regnskabsmanipulation og misbrug af aktiver kan være forskellige. Til dette svarer respondent T, at han umiddelbart vil tro, at de har den samme forventning, da man i begge tilfælde er blevet

snydt. Dog kan det være vanskeligt at opdage misbrug af aktiver, hvorfor de fleste aktionærer er klar over, at det godt kan forekomme i en virksomhed og derfor kan deres forventninger til opdagelse af regnskabsmanipulation også være højere (Bilag 3). Respondent C mente, at forventninger til opdagelse af regnskabsmanipulation er højere pga. den betydning, som den har for regnskabsbruger. Regnskabsmanipulation kan være med til at give et forkert billede af regnskabet og en evt. aktionær vil blive påvirket af dette, da han skal træffe sin beslutning på baggrund af dette regnskab. Begge revisorer afslutter med, at forventningen nok er højere ved regnskabsmanipulation.

3.1.5 God revisorskik

Tilsidesættelse af god revisorskik er revisorerne blevet kritiseret for i de store erhvervsskandaler. Det er noget vi kommer nærmere ind på ved vores gennemgang af de store erhvervsskandaler senere. God revisorskik beskrives i Revisorloven § 16 stk. 1 ved at revisor skal handle og udføre sin revision som offentlighedens tillidsrepræsentant. Derudover skal han udvise den nøjagtighed og hurtighed, som opgaven kræver. Det indebærer blandt andet, at man tager stikprøver og ikke reviderer alle transaktioner i en virksomhed. Dernæst skal revisoren ved sin udførsel af opgaverne udvise integritet, objektivitet, fortrolighed, professionel adfærd, professionel kompetence og fornøden omhu. De interviewede revisoreres mening om hvordan de skal kunne leve op til god revisorskik i forhold til opdagelse af besvigelser blev udspurgt. For dem kommer god revisorskik især på spil, når man opdager nogle svagheder og uregelmæssigheder. På baggrund af sin planlægning, hvor revisor har fået en forståelse af virksomheden, skal revisor se på hvor, der kan være besvigelserisici og derefter fortage sine revisionshandlinger (Bilag 4). Respondent C gav til udtryk, at det handlede om, hvilke revisionshandlinger, som revisor skulle udfører for at leve op til god revisorskik. Her er vi over i de to besvigelserformer: misbrug af aktiver og regnskabsmanipulation. Fx er der tale om risici for misbrug af aktiver, så skal man fortage handlinger som kasse eftersyn, eksterne bekræftelse osv. for at leve op til god revisorskik. Er man derimod ved risici for regnskabsmanipulation, starter man på at kigge på hvor stærke, de interne kontroller er. Hvis de ikke er så stærke, skal revisor fortage andre substanshandlinger, såsom at tjekke efterposter, skæringsposter osv. (Bilag 4). Respondent T tilføjede, at man skal være opmærksom på, at revisor alene skal afdække en risiko med stikprøver. Yderligere nævnte han, at

god revisorskik også handler om at kommunikere det videre til den rette ledelses organ, hvis man har konstateret nogle uregelmæssigheder (Bilag 3).

Dette betyder at revisors pligt og ansvar er, at overholde en god revisorskik, der gælder i ISA'erne ifølge vores respondenter. For at revisoren kan leve op til sine forpligtelser gælder det, at han følger de stillede krav i bestemmelsen for, at undgå, at tilsidesætte god revisorskik.

3.1.6 Professionel skepsis

Revisor skal arbejde i overensstemmelse med ISA 240 udvise professionel skepsis under revisionen.

"Som krævet i ISA 240 skal revisor udvise professionel skepsis gennem hele revisionen, idet revisor skal tage højde for muligheden for, at der kan forekomme væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser uanset revisors hidtidige erfaringer med virksomhedens øverste og daglige ledelse, som giver indtryk af ærlighed og integritet (jf. afsnit A7- A8)".

Dette betyder at revisor til enhver tid skal tage højde for, at der kan være risici for besvigelser under revisionen uanset hvad revisorens tidligere erfaring med virksomhedens øverste og daglige ledelse har vist. Selvom revisoren kender kunden og virksomheden, og tror på at "kunden er ærlig", gælder det her, at han skal se bort fra denne holdning og forholde sig objektivt. Revisoren skal i stedet være kritisk overfor de informationer, som han står overfor. Under revisionen skal revisoren som udgangspunkt antage, at registreringer og dokumenter er ægte. Hvis han under revisionen får en mistanke om at disse er uægte, gælder det at han foretager nogle undersøgelser, for at få dette afklaret. Desuden gælder det, at revisor skal foretage undersøgelser ved uoverensstemmelser mellem den daglige ledelse og den øverste ledelses udtalelser jf. ISA 240 afsnit 14, hvilket også bekræftes af respondent C: *"Man skal her være skeptisk overfor sit opnået revisionsbevis og de udtalelser man får fra den daglige ledelse og den øverste ledelse"* (bilag 4).

Revisorerne mente dog, at der kan være udfordringer i forhold til at udvise professionel skepsis, da revisorerne er forpligtet til, at opfylde en masse lovkrav til deres dokumentation. De har en relativ stor tjekliste til at sikre sig, at de ikke har overskrevet nogle lovkrav. Det kan skabe problemer når revisorer i en højere grad overholder regler og i mindre grad udviser professionel skepsis (bilag 3). Vores respondent kom med et konkret eksempel herunder: *"Fx hvis jeg går ud i en virksomhed og har lavet en masse observationer om at det ser pænt og ordentligt ud på kontoret, ud på*

produktionen, og ud på lageret. Så er det her en stærk observation, men det er en meget svag revisionshandling, da den ikke kan dokumenteres" (bilag 3). Han mener, at professionel skepsis er en følelse og det kræver en del erfaring. Ud fra vores undersøgelse viser det sig, at der i dag er mange revisorer, der ikke går efter den professionelle skepsis, men arbejder udelukkende med en tjekliste, da der er en hel masse lovkrav, som revisoren skal opfylde. Dette er med til at overskygge den professionelle skepsis.

På baggrund af ovenstående kan det vurderes, at begge revisors udtalelser er i overensstemmelse med ISA 240, da de fokuserer på, at der skal udvises en øget professionel skepsis under revisionen, når der tale om besvigelser. Det gør de ved, at være skeptiske og kritiske overfor den informationer de får fra bl.a. ledelsen. Dog siger deres praktiske erfaring også, at revisorer i højere grad fokuserer på, at opfylde nogle specifikke lovkrav, i stedet for, at udvise professionel skepsis, da den heller ikke kan dokumenteres og derfor bare er en følelse, som revisoren har.

3.1.7 Drøftelser i opgaveteamet

Som nævnt ved gennemgang af ISA 240, så kræver denne, at medlemmerne af opgaveteamet skal i fællesskab drøfte de risici, der giver anledning til besvigelser i virksomheden. Drøftelsen skal både tage udgangspunkt i hvorledes virksomhedens regnskab kan være udsat for væsentlige fejlinformation, som følge af besvigelser og hvordan, der kan opstå besvigelser.

Der er som regel altid fordel forbundet ved at afholde et teammøde blandt medarbejderne, da der både kan være nye medarbejdere og erfarne revisorer tilstede. De erfarne revisorer kan dele deres erfaring med de nye medarbejdere og mindre erfarne revisorer. Det er en fordel både, at have nye medlemmer og erfarne revisorer med i opgaveteamet, da de har mindre kendskab til kunden, hvilket kan resultere i at de kan komme med nye synsvinkler og risikovurderingshandling for besvigelser.

Respondent C fra PwC, nævnte, at de afholdte "kick off" møder, hvor de i fællesskab gennemgår de risici der kan være, hvad der giver anledning til risici for besvigelser og i hvilke områder det gør sig gældende. Yderligere drøfter teamet om, der er incitament programmer, som gør at virksomheden er presset på nogen måde for, at opnå nogle mål, og hvor man også ser på hvilken type virksomhed, der er tale om. Desuden vurderer de om, der er et område hvor besvigelserisikoen er større end andre områder, og på baggrund af deres erfaringsgrundlag

prøver de, at identificere de besvigelserisici, der måtte være (bilag 4). Den anden respondent T, nævnte at: *"teamet for drøftelsen er forståelse af virksomheden, branchen, omdømme, ledelsens kompetencer, forretningsgange, tidligere erfaringer og observationer samt væsentlige og risiko fyldte områder"* (bilag 3).

I forhold til respondent T, starter de med at planlægge deres revision der, hvor der kan være en medarbejder, som har noget, han ikke forstår. De hjælper og træner medarbejderen i at forstå problemstillingen, eller at løse de forekommende problemstillinger. De tager udgangspunkt i at tale i fællesskab. De diskuterer om, der skal foretages yderligere revisionshandlinger, hvor de kigger på virksomhedens flow i forretningsgangene og ser om det giver anledning til risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser. Desuden nævner han, at de i opgaveteamet drøfter, hvordan de skal takle en given problemstilling, og hvis der er noget, som opgaveteamet ikke kan løse, så finder man ud af hvem man kommunikeret det videre til.

3.1.8 Risikovurderingshandlinger

I ISA 315 hører vi om de risikovurderingshandlinger en revisor skal udføre som en del af hans indledende aktiviteter. Dette udspiller sig i forespørgsler til primært den daglige ledelse og øverste ledelse, men også til medarbejdere og intern revision. ISA 240 beskriver nærmere om de specifikke forespørgsler revisor skal lave, når han vil identificere risiko for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser. Her er der tale om forespørgsler, der skal hjælpe revisor med at få en forståelse af virksomhedens art, dens interne kontroller og de risikovurderingshandlinger ledelsen gør sig for, at opdage besvigelser.

Dette kom på spil under vores interviews med revisorerne. Der blev talt nærmere om hvilke forespørgsler, der skal laves i praksis til de enkelte enheder. Begge revisorer var enige om, at de fleste forespørgsler laves på to niveauer: den daglige ledelse og den øverste ledelse. Respondent C siger, at de forespørgsler man vil lave til den daglige ledelse er typisk om, hvordan de mener, at de interne kontroller fungerer, hvilke risikofyldte områder de ser i virksomheden, hvor de ser risici for besvigelser og hvordan tingene generelt fungerer i virksomheden. Derudover kunne det være forespørgsler til fx regnskabsbogholderen i virksomheden, der kan give nogle nødvendige informationer. Derefter er der forespørgsler til den øverste ledelsen om hvilke områder, de ser som risikofyldte, og hvordan de fører tilsyn med den daglige ledelse. Dog mente respondent C, at

det også afhænger af hvor stor virksomheden er og om man også vil lave nogle forespørgsler til den øverste ledelse. Det mener han, at man typisk ikke vil gøre i mindre virksomheder, selvom det er mere oplagt i større virksomheder. I små virksomheder laves der primært forespørgsler til den daglige ledelse (Bilag 4). Respondent T's mening er også af den samme holdning og at man bør lave forespørgsler, som skal give en forståelse af hvordan flowet er i virksomheden. I denne sammenhæng nævner han følgende: *" Vi spørger ind til fx hvordan de sikrer at en ordre bliver til et tilbud og tilbud til accept og accept til produktion og produktionen til en faktura og faktura til penge. "* (Bilag 3). Dette giver en forståelse for forretningsgangene i virksomheden. Han tilføjer at man spørger ledelsen om fx hvordan de sikrer, at varer fra varelageret ikke kommer ud uden en faktura eller hvordan de sikrer, at debitorernes indbetalinger kommer ind på den rigtige konto og ikke bogholderens konto. Dette giver altså anledning til at forespørge dem om, hvordan de sørger for, at huset er vandtæt og hvordan de sikrer, at der ikke siver penge ud af virksomheden, uden at det bliver registreret. Efter disse forespørgsler er det vigtigt at revisoren kontrollerer ledelsens udtalelser ved bl.a. at udfører stikprøver, hvor man tester disse forretningsgange, for at se om man kan bekræfte ledelsens udtalelser (Bilag 3). Noget interessant var, at Respondent C sagde, at der hvor han faktisk får de bedste informationer, er ved at gå til medarbejderne i virksomheden i en daglig dag. Her kan man fx gå til lagermedarbejderen og hører om hans dagligdag, hvor det er muligt, at de støder på et usædvanligt eller mistænkeligt forhold, som revisoren, så kan arbejde videre på. Det gælder også når man snakker med bogholderen.

Det kan derfor godt konkluderes, at revisorernes forespørgsler i praksis stemmer overens med de krav, der stilles til dem i ISA 240. De udfører stort set samme forespørgsler, som der bliver krævet af dem. Dog kan man sige, at i ISA 240, bliver der lagt meget vægt i forespørgsler til den daglige ledelse og den øverste ledelse. Men i denne undersøgelse er der fundet frem til, at de bedste oplysninger og informationer man kan udlede er ved at komme i dialog med virksomhedens medarbejdere, da de kan fortælle, om forhold, der har været usædvanlige. For ledelsen kan godt vælge at skjule noget, men det har måske ingen interesse hos medarbejderne.

3.1.8.1 Indregning af indtægter

Indregning af indtægter er den post, hvor man skal have en forhåndsantagelse om, at der kan være risici for regnskabsmanipulation, da det oftest er her man finder de fleste besvigelser ifølge ISA 240. Hvis dette ikke tilfældet i den pågældende virksomhed, skal revisoren dokumentere,

hvorfor han ikke mener, at der kan være risici for regnskabsmanipulation ved indregning af indtægter. Om det var her man i praksis ville finde de fleste besvigelser var de interviewede revisorerne ikke enige i. I praksis vil man i højere grad finde regnskabsmanipulation i områder som varelager, igangværende arbejde eller nedskrivninger på debitorer udmeldte respondent C. Skønposter kan også være en manipulation fra ledelsens side, hvis de er presset med, at nå et bestemt mål eller en bestemt indtjening (Bilag 4). Han afslutter med, at man oftest kun har fokus på hvorfor indregning af indtægterne er for høje frem for, at der også skal fokus på dette, når indregning af indtægterne er for lave. Det er i hvert fald hans erfaring, at de oftest er for lave og hvor pengene er endt henne, er uvist. Respondent T mener heller ikke, at indregning af indtægter er den post, hvor han ser de fleste besvigelser sker. Andre områder som varelager, debitorer, kasseområdet, kreditnotaer og driftsmidler kan give anledning til at finde regnskabsmanipulation i praksis. Især kreditnotaer mener han, at der kan ske en del besvigelser. Da det kan være et udtryk for, at man er blevet betalt på ikke lovlig vis, såsom betaling af faktura foregår under bordet og derefter sender sælgeren så en kreditnota ud til kunden.

Så man kan her sige, at vores undersøgelse her viser, at man i praksis ikke finder de fleste regnskabsmanipulationer ved indregning af indtægter, som er hvad der ellers menes i ISA 240.

3.1.9 Reaktioner på risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser på regnskabsniveau og revisionsmålsniveau

I ISA 240 beskrives de specifikke reaktioner og handlinger, som revisorer skal gøre sig, når han har identificeret risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser på regnskabsniveau og revisionsmålsniveau. Som nævnt tidligere under redegørelsen, så er risici på regnskabsniveau noget, der kræver nogle generelle reaktioner fra revisor, da disse påvirker flere revisionsmål og dermed flere steder i regnskabet. Her kunne der være tale om et svagt kontrolmiljø eller svagheder ved regnskabsaflæggelsen. Revisor bliver derfor nødt til, at øge sin professionelle skepsis og måske indblande flere erfarne revisorer indenfor besvigelser i revisionsteamet. Revisorerne skal være mere skeptiske og kritiske overfor de informationer han samler og de oplysninger, som han får fra ledelsen, da de kan være med til, at skjule en besvigelse. Det vil derfor gavne revisor altid at få dokumenteret alle de oplysninger, som han får fra ledelsen. Der skal ligeledes sættes fokus på virksomhedens beregning af skøn og man skal finde ud af, hvordan de er noget frem til dem. Her kan virksomheder ofte have det svært ved, at være objektive og dermed

manipulere med regnskabet denne vej. Derfor skal revisor efterprøve og efterberegne disse skønposter. Dernæst skal revisoren også indarbejde et element af uforudsigelighed i sine reaktioner på risici for besvigelser. Her er der tale om ændring af arten, den tidsmæssige placering og omfanget af revisionshandlingerne. Derudover kunne det være, at man revidere nogle områder, som man normal ikke ville revidere pga. de ikke er så væsentlige. Ved ændring af den tidsmæssig placering, gør man det også sværere for kunden, at skjule en eller anden form for besvigelse.

For at undersøge om hvilke reaktioner, som revisorerne har i praksis på risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser, gav vi dem nogle specifikke eksempler, hvor der kunne være risici for besvigelser og se hvad deres reaktioner og handlinger ville være her.

3.1.9.1 Risici for svage interne kontroller

Først blev de udspurgt om, hvordan de vil reagere, hvis der i virksomheden var svage interne kontroller. Her sagde revisorerne, at man pga. de svage kontroller ikke længere kan basere sin revision på dem og dermed må man udvide sine stikprøver og substanshandlinger. Respondent T sagde fx, at man bliver nødt til, at gå på bilagsniveau og fortage undersøgelser af dem. Her skal man se efter om bilagene er gode og rigtige, da det kun er disse, der kan dokumentere de transaktioner, der har været i virksomheden. Man må læne sig op ad bilagsrevision, hvor man skal kigge på om bilagene er virksomheden vedkommende, er adresseret til virksomheden, har den rigtig periode og er kommet ind på den rigtige konto (Bilag 3). Respondent C mener, at man bliver nødt til at fortage flere substanshandlinger og stikprøver. Mange mindre virksomheder har dårlig interne kontroller for blandt andet misbrug af aktiver. En kasse eftersyn er fx i hans optik ikke en god intern kontrol for, at der ikke er blevet taget fra kassen i virksomheden. Det samme med en afstemningen af banken, føler han heller ikke er med til at afdække risiciene for besvigelser. Yderligere mente han, at mange af disse besvigelser bliver opdaget ved en tilfældighed, hvor fx en medarbejder er syg og en anden kommer til. Her opdager den nye medarbejder nogle usædvanlige forhold. Men disse virksomheder med svage kontroller, skal så acceptere, at der kan være en forøget risiko for besvigelse pga. de svage interne kontroller, med mindre de får etableret nogle bedre interne kontroller. På baggrund af dette mener han også, at man i sådanne tilfælde ikke kan basere sin revision på de interne kontroller, og man må derfor udvide sine substanshandlinger (Bilag 4).

3.1.9.2 Risici ved regnskabsmanipulation på værdiansættelse af et aktiv

Dernæst forhørte vi om deres reaktioner ved en mistanke angående værdiansættelse af et aktiv, der er værdiansat for højt. Her ville revisorerne indhente en 3. mands vurdering af aktivet. Det kunne fx være en ejendom, som man har vanskeligheder med, at værdiansætte. Her kan man gå til en ejendomsmægler og bede om hans vurdering af ejendommen. Det samme gøre sig gældende for værdiansættelse af en bil, hvor man vil gå til en bilforhandler for hans vurdering af bilen. Respondent C gav til udtryk, at han ville fortage handlinger som efterprøvelse og efterberegning af aktivet, og vurdere om det passer med ledelsens værdiansættelse. Respondent T mente, at der hvor der kunne være store udfordringer for revisor, var ved værdiansættelsen af varerne i varelageret. Der kan være tale om nogle vare på lageret, der har stået stille i 5-10 år. Spørgsmålet er om hvordan disse vare skal værdiansættes. Her mener han, at man først og fremmest skal gøre ledelsen opmærksom på dette og så spørge om deres værdiansættelse af varerne. Problemet opstår, hvis ledelsen mener, at de her vare er kostprisen værd og stadig kan bruges på et senere tidspunkt, hvorfor de ikke skal nedskrives. Her kan revisor være uenig og mene, at der skal laves nedskrivninger, idet der er tale om vare, der har stået stille i så mange år, derfor er de nok heller ikke det samme værd, som da de blev købt. Men hvis ledelsen ikke vil acceptere nedskrivningerne, er der tale om regnskabsmanipulation, da man dermed får en forhøjet indtjening og en for høj egenkapital. Dermed har revisor kun en mulighed tilbage og det er at tage forbehold for værdiansættelsen af varelageret i sin påtegning, da der er usikkerhed omkring måling og indregning af varelageret (Bilag 3).

3.1.9.3 Risici ved fiktive transaktioner

Revisorerne blev udspurgt om hvad deres reaktioner havde været, hvis de havde mistanke om fiktive transaktioner. Her var de meget klar over, at man her skulle indhente en ekstern bekræftelse fra den anden part i handlen.

3.1.9.4 Risci ved regnskabsmanipulation på regnskabsmæssig skøn

Derefter spurgte vi om den regnskabsmæssige skøn og deres reaktioner på fx hvis virksomheden havde undervurderet dens skøn af forpligtelser. Her var revisorer enig om, at der godt kunne være nogle vanskeligheder, da virksomheden nogen gang kan have svært ved, at være objektiv og derfor kan en revisors skøn være mere retvisende pga. deres uafhængighed. Der kunne her være tale om en retssag, der er kørende mod virksomheden, hvor der er lagt et retskrav på et stort

beløb, men virksomheden har skønnet denne forpligtelse til 0 kr. Respondent T vil i sådsn en sag gå til virksomhedens advokat og høre om hans vurdering af retssagen gennem et advokatbrev. Dermed har revisoren advokatbrevet og ledelsens egen værdiansættelse af forpligtelsen. Så skal revisor gøre brug af sin professionelle dømmekraft og finde ud af hvordan denne forpligtelse skal præsenteres i regnskabet. Her kan revisor have sit eget skøn af forpligtelsen, men da regnskabet bliver aflagt af ledelsen, så skal de godkende revisorens skøn. Hvis de ikke vil godkende denne, så bliver revisor igen nødt til, at gå til påtegningen og oplyse at man er uenig med ledelsens skøn af forpligtelsen. Dog mener respondent T, at der også kan være tilfælde, hvor man afventer nogle begivenheder efter statusdagen, før man underskriver på regnskabet. Det kunne især komme på tale, når det er en væsentlig forpligtelse. De her begivenheder på fx en retssag vil kunne give revisor bedre mulighed for at få sat et mere præcis skøn på forpligtelsen og dermed et mere retvisende billede af regnskabet (Bilag 3).

3.1.9.5 Risci ved regnskabsmanipulation på omsætning

Herefter blev revisorerne spurgt om deres reaktioner, hvis der henholdsvis var en høj-, mellem- og lav risiko for regnskabsmanipulation på omsætningen. Begge revisorer var enige om, at jo højere risiko, desto flere revisionshandlinger. Respondent C bekræfter med følgende: *"Jamen altså, en af de væsentlig ting er antal af efterprøvelser og det vil være en af delene. Så højere risiko vil også øge din efterprøvelser."* (Bilag 4). Respondent T sagde, at han ved risiko på omsætningen, fortage gennemgang af de interne kontroller og forretningsgange. Her vil de blive revideret, hvor man vil tage et antal stikprøver, hvor man tester forretningsgangene. Antallet af stikprøver er afhængige af hvor høj risikoen er. Ved en høj risiko vil han fortage yderligere supplerende handlinger, som fx kreditnotaer eller dækningsbidrags analyser. Det kunne også være, at man pga. den lave risiko også fravælger, at revidere området det ene år (Bilag 3). Men så vil området blive revideret det næste år i stedet. Så på den måde kan man rotere i sin revision over en periode. Fx så sagde respondent T, at han havde en kunde, der havde varelager i 17 forskellige lokationer. Han kom selvfølgelig ikke dem alle igennem på et år, men han kom dem alle igennem over en periode på 4 år. I denne sag havde han planlagt sin revision således, at han fordelte sin gennemgang af varelagerne på flere år. Han tilføjede også, at man måske skal overveje at ændre i sin rotationer, så det bliver mere uforudsigeligt for kunden, at finde ud af hvornår revisorerne skulle komme og

gennemgå varelageret. På den måde bliver det sværere for kunden at skjule en evt. besvigelse (Bilag 3).

3.1.9.6 Reaktioner ved risici for den daglige ledelses tilsidesættelse af interne kontroller

I ISA 240 hører vi om, at risici ved den daglige ledelses tilsidesættelse af interne kontroller skal vurderes som betydelig. Som nævnt tidligere kan de foretage regnskabsmanipulationer på flere områder i regnskabet. Man skal derfor øge sine revisionshandlinger. Revisoren skal få en forståelse af regnskabsaflæggelsesprocessen, regnskabsmæssige skøn og kontroller med posteringer og justeringer i finansbogholderiet. Det bliver gjort ved at snakke med medarbejdere, der er involveret i regnskabsaflæggelsesprocessen. Ved denne forståelse kan man identificere posteringer og justeringer, hvor der kan være tale om regnskabsmanipulation.

Til sidst så blev revisorerne også spurgt om dette forhold og om deres reaktioner samt handlinger, når der er risici for, at den daglige ledelse tilsidesætter interne kontroller. Som det beskrives i ISA 240 siger revisorerne også, at man her må foretage flere revisionshandlinger, for at få afdækket denne risiko. Respondent T nævner dog, at man først skal tage stikprøver på dette for, at bekræfte den daglige ledelses tilsidesættelse af kontroller. Man skal heller ikke jagte en tilsidesættelse grundet en mistanke. Hvis stikprøverne afkræfter revisors mistanke, så er man nødsaget til at acceptere dette. Men når det er konstateret, så kom han med en påstand, der også er gældende i ISA 240; at man skal skabe sig en forståelse af regnskabsaflæggelsesprocessen, hvor man ved hjælp af forståelsen kan se på posteringer, der kan være usædvanlige. Dette er respondent C også enig i, at man nu skal foretage flere substanshandlinger. Han nævner også, at dette forhold skal afrapporteres til bestyrelsen i virksomheden, så de er klar over den daglige ledelses aktioner (Bilag 4). Derudover siger respondent T, at revisor kan være intelligent ved, at se på hvornår bogholderen, lagerchefen eller andre rumme er tomme. Da det kan være, at risiciene for besvigelser er større, når der ikke er nogen til, at holde øje med usædvanlige hændelser. Man skal derfor være omhyggeligt med at vælge sine stikprøver og vælge de perioder, hvor nogle vigtige poster i virksomheden er tomme (Bilag 3).

Man kan sige, at de reaktioner og revisionshandlinger på de forskellige risici, som revisorerne i vores undersøgelse ville udfører i praksis, stemmer overens med de krav, der bliver stillet til dem ifølge ISA 240.

3.1.10 Vurdering af revisionsbevis

Revisor skal ifølge ISA 240 afsnit A49 vurdere de revisionshandlinger og det opnåede revisionsbevis for at se, om det giver anledning til risici for væsentlig fejlinformation på revisionsmålsniveau. Revisoren skal udføre en række analytiske handlinger ved afslutning af revisionen for at vurdere, om der er opstået nogle nye risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser. Hvis revisor ved afslutningen af revisionen konstaterer, at der er en væsentlig eller uvæsentlig fejlinformation, som følge af besvigelser, skal revisor gøre sig nogle overvejelser omkring pålideligheden af den tidligere indhentede revisionsbevis, og derefter vurdere konsekvenserne for revisionen.

Ved interview af revisorerne kom vi frem til, at der bliver foretaget nogle af de samme handlinger i praksis. Respondent T, nævnte at de foretager nogle analytiske handlinger, når de skal vurdere deres revisionsbevis. Dette gøres ved, at kigge nærmere på forskellige nøgletal, såsom aktivernes omsætningshastighed, indeks på omkostninger eller på salg, samt om der er tale om store afvigelser fra de tidligere år. Han nævner et konkret eksempel på hvilken afvigelse, der kan opstå ved de analytiske revisionshandlinger. Her kunne det være, at der er brugt en del omkostninger på små anskaffelser, der fylder meget mere end de tidligere år. Dette kan lede til, at det måske er direktøren, der har indregnet sine private omkostninger i regnskabet. (bilag 3).

Hører man på vores anden respondent C, mener han, at han ved sin afsluttende analytiske handlinger vil gøre brug af sin "sunde fornuft": "*Du sammenligner og laver dine egne små beregninger. Ser det rigtigt ud og ser det fornuftigt ud og giver det mening i forhold til dine forventninger. Det er sådan jeg tænker*" (bilag 4).

Respondenternes praktiske handlinger viser, at når man skal vurdere sit revisionsbevis ved afslutningen, så gør de det i overensstemmelse med kravene ifølge ISA 240. Dette kan fx være at sammenligne nøgletal fra tidligere år og finde forskellige afvigelser, og om disse giver anledning til besvigelser eller revurdering af det hidtil opnået revisionsbevis.

3.1.11 Revisors fratrædelse

Hvis revisor under revisionen konstaterer usædvanlige omstændigheder, der er et resultat af fejlinformation som følge af besvigelser gælder det, at revisor skal gøre sig nogle overvejelser om han vil fortsætte opgaven jf. ISA 240, 38.

I dette afsnit vil begge respondents udtalelser gøre rede for dette i sammenligning med ISA 240.

Begge revisorer var enige om, at man helst ikke skal fratræde før udførselen af revision. Man kan som offentlighedens tillidsrepræsentant ikke bare stikke halen mellem benene, men man i stedet er nødsaget til at passe jobbet og ikke lade "tyven" stikke af. Dog mente de, at der godt kunne være årsager til, at man måtte fratræde, fx hvis revisor og ledelsen har mistet tilliden til hinanden. Derudover nævnte respondent C, at man ellers bare skal rapportere de observationer, som man måtte have.

Begge respondenter har været udsat for at fratræde deres stilling som revisor, da de havde mistanke om nogle uregelmæssigheder. Dette gav i forhold til respondent C anledning til at meddele kunden, at han ikke ønsker at være revisor for ham længere. Vores Respondent T, havde også haft en begrundet mistanke og blev nødt til at fratræde. Han havde også underrettet styrelsen om forholdet, men han følte aldrig, at der kom nogle reaktion på dette. I dag fortsætter virksomheden driften med gode resultater og med de samme regnskabsmanipulationer, som T havde mistanke om dengang. Ydermere har han forsøgt, at tage kontakt til virksomhedens nye revisor, dog uden held, da han ikke ønskede kontakt med revisoren T.

På baggrund af deres udtalelser kan det konkluderes, at begge revisorer har de samme holdninger til om revisor bør fortsætte opgaven eller ej ved besvigelser. Det var ret imponerende at se, at begge revisorer brugte sætningen " *bliv og skriv*". Dette viser den kutyme, der er i blandt revisorerne på dette område.

3.1.12 Skriftlige udtalelser

Udover forespørgsler skal revisor også indhente skriftlige udtalelser fra den daglige ledelse. Disse udtalelser kan indeholde deres ansvar for udformning, implementering og vedligeholdelse af intern kontroller for, at forebygge og opdage besvigelser. Desuden skal ledelsen stå indenfor, at de har givet revisor tilstrækkelig oplysninger om resultaterne af ledelsens vurdering omkring besvigelser og de risici der kan være. Yderligere skal der vurderes om regnskabet kan indeholde væsentlig fejlinformation, som følge af besvigelser jf. ISA 240 afsnit 39.

Samme holdning giver sig til udtryk hos de interviewede revisorer. Det er vigtigt, at man indhenter skriftlige udtalelser, da revisor skal sikre sig ved hjælp af de skriftlige dokumentationer, at den daglige ledelse erkender ansvaret i forhold til forebyggelse af besvigelser, samt at de relevante

informationer er givet (bilag 4). Til dette mener respondent T, at det er ret afgørende, da der kan forekomme nogle områder, som revisor ikke kan revidere. Et eksempel på dette kan være, hvis ledelsen har skrevet under på nogle kautionserklæringer, som revisoren ikke er blevet informeret om. Det er ikke muligt for revisor, at få afdækket alt, hvorfor det er essentielt, at der indhentes et skriftligt svar og en erklæring. Ved afslutningen af revisionen, er det relevant, at få en regnskabserklæring fra ledelsen, hvor de bekræfter, at de har givet revisoren alle informationer, der er vigtige for regnskabsaflæggelsen (bilag 3). Vores respondent T nævner, at de har flere punkter i regnskabserklæring, som ledelsen, varelagerchefen eller andre relevante personer skal skrive under på. Her fandt vi ud af, at der i praksis kan være, at man har brug for underskrifter fra andre nøgle personer end blot ledelsen og bestyrelsen. I henhold til varelagerchefen skal han underskrive og erklære nogle punkter i regnskabserklæringen. Vores respondent T's erfaring er, at det ikke er så hyppigt i mindre virksomheder, da man typisk kan nøjes med underskrift fra den daglige ledelse.

3.1.13 Kommunikation med den daglige ledelse, den øverste ledelse eller lovgivende myndigheder

Ifølge ISA 240 afsnit A60 gælder det, at hvis revisor under sin revision opdager nogle risici eller opnår informationer, der indikerer besvigelser, skal revisor meddele dette videre. Det kan være til enten den daglige ledelse eller den øverste ledelse. Ved grovere overtrædelse, så skal det ligeledes rapporteres til de lovgivende myndigheder.

Under interviewet med respondenterne forhørtes vi om, hvad de ville gøre, hvis de under revisionen opdagede en besvigelse, og hvem de ville underrette.

Revisor T vil først gøre sig nogle overvejelser omkring "hvem den skyldige er". Hvis dette er direktøren vil han gå til bestyrelsen og under andre forhold vil han eventuelt drøfte dette med direktøren. Yderligere nævner han, at man i nogle tilfælde bliver nødt til, at tage kontakt til evt. selskabets advokat eller lave en politianmeldelse. Dette vil dog typisk være selskabet, der udøver det retslige skridt. I de fleste tilfælde vil respondent T tage kontakt til bestyrelsen. Respondent C foretrækker også først, at gøre sig nogle overvejelser i forhold til hvem, der "besviger". Hvis der er tale om besvigelse på direktionsniveau, vil han tage kontakt til bestyrelsen og nævne forholdet i revisorprotokollen. Dette vil man stadig gøre på trods af det muligvis allerede er meddelt bestyrelsen mundtligt, da disse ting altid skal nævnes i revisorprotokollen.

I dette punkt kan det vurderes, at revisorernes praktiske handlinger er i overensstemmelse med ISA 240, men dog siger praksissen også, at man i de fleste tilfælde vil tage kontakt til bestyrelsen.

3.1.14 Delkonklusion

Vores undersøgelse med de statsautoriseret revisorer har nuanceret vores forståelse af de praktiske revisionshandling og overvejelser, revisoren gør sig ved revision af besvigelser. På baggrund af dette kan det konstateres, at revisorerne i vores undersøgelse havde en nogenlunde ensartet holdning til forholdene, som vi præsenterede for dem. De var enige om, at det ikke er revisors opgave at forebygge og opdage besvigelser i en virksomhed. Der var desuden enighed om, at revisoren har til opgave at overveje besvigelserisikoen i virksomheden samt at være opmærksom på dette i planlægning.

Ved spørgsmålet om, hvorledes de udviser professionel skepsis under revision, viser deres udtalelser, at revisoren skal være kritisk over for de informationer og oplysninger, som revisoren får fra ledelsen i virksomheden, da ledelsen kan have en hensigt i at skjule eventuelle besvigelser. Dog viser det sig også, at revisorerne i praksis kan have en tendens til at undervurdere den professionelle skepsis, og i højere grad går op i at opfylde de forskellige lovkrav. Det begrundes revisorerne med, at professionel skepsis er en følelse og derfor ikke kan dokumenteres. Dernæst påpeger deres udtalelser omkring deres overvejelser og drøftelser i opgaveteamet, at de i praksis også stiller samme spørgsmål, som fremgår i ISA 240. Opgaveteamet drøfter besvigelserisiciene, og om der kan være incitament programmer, der gør, at risiciene for besvigelser øges. Derudover tager de nogle særlige problemstillinger og risikofyldte områder i revision op for at drøfte, hvorledes disse skal gribes an, og hvilket stemmer i overens med, hvad der kræves af dem i ISA 240.

Revisorernes risikovurderingshandling i praksis viser sig også at være bl.a. forespørgsler til virksomhedens medarbejder, den daglige ledelse og den øverste ledelse, hvilket også bliver krævet af dem i ISA 240. Her forespørger de f.eks. om virksomhedens interne kontroller og forretningsgange samt ledelsens egen vurdering af besvigelserisikoen. Revisorernes praktiske erfaring viser dog, at de bedste informationer opnås ved at kommunikere på tværs af organisationen. Desuden nævner de, at de igennem årene har oplevet, at indregning af indtægter ikke er den væsentligste post, hvor der opdaget flest besvigelser, men derimod på poster såsom

igangværende arbejder, skønsposter og varelageret. I praksis oplever revisorerne, at der oftest er en højere besvigelserisici i andre poster end indregning af indtægter. Da revisorerne blev stillet nogle specifikke situationer, hvor der kunne være risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser kunne det ses så vi, at deres praktiske revisionshandlinger, som efter beregninger, tredje mands vurdering, ekstern bekræftelser, udvidelse af substanshandlinger osv. passede meget godt med hvad der er krævet af dem i disse situationer ifølge ISA 240. Dernæst kom vi ind på deres afsluttende handlinger, og hvorledes de vurderer revisionsbeviset. Det kan her konstateres, at revisorerne gør brug af regnskabsanalytiske handlinger, som beregning og sammenligning af nøgletal fra tidligere regnskabsår. Disse handlinger er med til at identificere yderligere besvigelser og se på om, det påvirker det hidtil opnåede revisionsbevis. I forhold til hvem de ville kommunikere med ved eventuelt besvigelser, kan det konstateres, at de vil rapportere det videre til lovgivende myndigheder, hvis besvigelsen er af en så grov karakter. Hvis dette ikke er tilfældet, vil revisorerne i stedet vurdere, hvem der har begået besvigelsen, og derefter rapporterer til ledelsesorganet, der befinder sig et niveau over. På baggrund af dette kan det konkluderes, at revisorernes revisionshandlinger i praksis er i overensstemmelse med ISA 240, men hvor der dog kan være nogle nuance forskel i de enkelte situationer i praksis.

3.2 Analyse og gennemgang af erhvervsskandaler

I følgende afsnit har vi udvalgt nogle sager, der viser uregelmæssigheder samt hvorfor revisoren har begået fejl som har resulteret i at denne har tilsidesat god revisorskik. I forbindelse med gennemgangen vil der være en kort præsentation af, hvad sagen omhandler, hvilke besvigelser der har været, revisornævnets afgørelse samt vores vurdering af hvad revisor kunne have gjort for at undgå disse fejl og mangler.

3.2.1 Memory Card

John Rasmussen Trolle blev født i Svendborg d. 16. oktober 1963. I 1992 starter han sin selvstændige virksomhed ved navn Memory Card Technology A/S. De første to år fungerer virksomheden som en handelsvirksomhed, hvor John efterfølgende vælger at opkøbe 40 % af en taiwanesisk producent af hukommelseskort. Senere vælger han at opkøbe 100 % af den taiwanesisk producent og rykker derefter produktionen til Danmark, hvor det begynder at gå godt (Sparsø, 2015).

Johns plan er på daværende tidspunkt at gå på børsen, da selskabet har store kapitalbindinger i varelagre og udviklingsomkostninger. Den 10. december 1997 bliver selskabet registreret ind i Københavns Fondsbørs. Derefter får selskabet tilført en aktietegning, der giver selskabet over 100 millioner kr. i nyt kapital. Selskabet bliver landskendt som en højteknologisk virksomhed. På daværende tidspunkt har selskabet en omsætning på 268 millioner kr. og er den 12. største producent af RAM-moduler. Memory Card Technology international køber desuden hukommelsesmoduler for 55 millioner kr. fra en australsk leverandør i 1999. De udspreder sig i flere lande som Australien, New Zealand, Malaysia, Hong Kong, Thailand, Singapore og Indien (Sparsø, 2015).

I regnskabet for 1998/99 kan det ses, at der er sket en stigende omsætning og overskud. Men John mener dog, at det går for langsomt. Han har et mål om at være en af de fem største producenter af hukommelseskort inden 2005, hvilket kræver en vækst i omsætning på 40 % hvert år frem til 2005, hvilket vil give en omsætning på mellem fire og fem milliarder kr. Efter offentliggørelse af halvårsregnskabet for 1999/2000 overgår selskabet alle forventninger ved at have en stigning i omsætning på 248 % til 599 millioner kr. og her bliver resultatet før skat 9,4 millioner kr. (Sparsø, 2015).

Selskabets strategi for at skabe vækst er en børsnotering på amerikanske Nasdaq. For at fortsætte væksten mangler selskabet dog økonomiske råstyrke og i den anledning optager Memory Card Technology et stort lån på 68 millioner dollars (531 millioner danske kr.) hos et bankkonsortium med Danske Bank og Nordea i spidsen (Sparsø, 2015). Lånet er i dollars, eftersom det giver mening, idet selskabet får aktiesalg gennem Nasdaq, som vil give indtægter i dollars.

Desværre begynder kurserne på den amerikanske børs at falde, hvilken får betydning for John og Memory Card Technology. Her falder priserne på RAM moduler også kraftigt på grund af overkapacitet. Med en stigning i dollaren bliver lånet også større (Sparsø, 2015). Selskabet ender med et stort lån, som det ikke kan betale og bestyrelsen indser, at den amerikanske børsnotering ikke er en realitet på grund af IT-kursernes nedtur. I årsregnskabet for 1999/2000 ses der en positiv egenkapital på 112 millioner kr. dog med et underskud på 56 millioner kr. selvom omsætningen er fordoblet til 1,3 milliarder kr. Dette resultat chokerer flere aktionærer og analytikere. Her bliver der sat spørgsmålstegn ved selskabet hensættelser og egenkapital (Sparsø,

2015). John forlader Memory Card Technology i 2001 og ind kommer i stedet Lars Marcher som direktør. Her går han i gang med at rekonstruere koncernen. Her talte man fx varelageret op manuelt, da man ikke længere har tillid til IT- systemet. Her bliver der konstateret, at 30.000 varenumre er langt mindre værd end først antaget. Derudover skal der hensættes yderligere 45 millioner kr. i tab på debitorer (Sparsø, 2015). Der sættes nu spørgsmålstegn ved om, selskabet kan fortsætte dets drift, hvilket viser sig ikke at være tilfældet. Memory Card Technology koncernen går i betalingsstandsning januar 2001, og derefter erklæres konkurs d. 28. september 2001 (Sparsø, 2015).

3.2.1.1 Besvigelserne

Der bliver på baggrund af årsregnskaberne fra 1998/1999 og fra 1999/2000 anlagt sag fra SØK (Statsadvokaten for Særlig Økonomisk Kriminalitet) og konkursboet mod John Rasmussen Trolle for bedrageri. Bestyrelsen i koncernen og revisorerne anklages for at have udført mangelfuldt arbejde. Her er der tale om de sidste to regnskabsår inden koncernen går konkurs. De anklagede revisorer var de udskrivende partnere fra PricewaterCoopers og Ernst & Young. Desuden var der givet blank påtegning på begge årsregnskaber (Rindahl, 2013).

Regnskabsmanipulation

I det følgende afsnit ses på de besvigelser, der blev konstateret i årsregnskaberne for de to år. På baggrund af ovenstående indikationer vurderes det, at der er tale om regnskabsmanipulation af årsregnskaberne på følgende punkter:

1. Værdiansættelse af varelager
2. Værdiansættelse og tilstedeværelse af defekte varer
3. Værdiansættelse af tilgodehavender
4. Indregning af kontraktomsætning
5. Interne avancer
6. Aktiverede emissionsomkostninger

Disse punkter vil nu blive gennemgået punkt fra punkt.

1. Værdiansættelse af varelager

Varelageret i regnskabsåret 1998/1999 er der blevet behæftet med væsentlige fejl, hvor varelageret er blevet forøget med ca. 50 mio. kr. ved statusdagen. Dette er sket ved en genberegning af funktionen i programmet Concorde IT- system, som påvirker værdiansættelse af varelageret. Reguleringerne er foretaget af John Rasmussen Trolle og er bogført direkte i resultatopgørelsen. Dog kan der ikke findes nogen dokumentation for dette. Opskrivningerne bliver heller ikke oplyst i årsrapporten. Derudover bør dette ikke være indtægtsført i resultatopgørelsen, men noteret som en opskrivningsreserve på egenkapital. Endvidere er det noteret i revisorernes arbejdsrapport, at varelageret er en vigtig post og udgør 60 % af balancesummen. (sag nr. 40-2004-S, 2009).

Derudover er det noteret i årsrapporten for 1998/1999 og 1999/2000 under anvendt regnskabspraksis, *"at varebeholdningerne er optaget til gennemsnitlige anskaffelses- eller kostpris og nedskrives til nettorealiseringsværdi, hvis denne er lavere"*. Her er det heller ikke nævnt, at der kan forekomme opskrivninger. Men det fremkommer senere, at flere af varebeholdningerne er værdiansat til nettorealiseringsværdi (sag nr. 40-2004-S, 2009).

Det fremkommer senere af en tidligere ansat i koncernen Memory Card Technology, at hvis ikke der var blevet foretaget disse opskrivninger af varelageret, vil årsrapporten for 1999/2000 ikke have en positiv egenkapital på 112 mio. kr., men i stedet vil den have en negativ egenkapital på 61 mio. kr.

2. Værdiansættelse og tilstedeværelse af defekte varer

Memory Card Technology har i betydelige mængder modtaget varer retur fra kunder, hvilke betegnes som defekte varer. Når en vare er defekt, ses det som værdiforringende, idet der skal bruges ressourcer til at få varen i brugbar stand igen. I årsregnskabet for 1998/1999 blev der returneret defekte varer til 13,5 mio. kr. I 1999/2000 var det tal steget til 20 mio. kr. (sag nr. 40-2004-S, 2009). Men her blev der ikke foretaget vurdering af, hvad varernes nettorealiseringsværdi er, eftersom de blev registreret som defekt. På den måde blev der ikke registreret nedskrivninger på varerne. Dette bliver begrundet med, at varerne igen kan sælges med forholdsvis beskedne omkostninger.

3. Værdiansættelse af tilgodehavender

I regnskabsåret 1998/1999 var der tale om et tilgodehavende på over 40 mio. kr. fra en udenlandsk kunde. Her udgjorde de samlede fordringer 149 mio. kr. Så man kan sige, at der var tale om en væsentlig stor del af de samlede fordringer. Her var det ca. 30 mio. kr. af de i alt 40 mio. kr. der allerede var forfaldent i mere end 9 måneder (sag nr. 40-2004-S, 2009). Direktionen fortalte, at årsagen var, at kutymen i branchen var, at give samarbejdspartnere lange kredittider. Direktion oplyste, at man vil indføre en ny procedure med kunden, hvor man fremover vil modregne i tilgodehavendet, når Memory Card Technology skulle købe noget fra dem. Der var efterfølgende ikke kommet nogen indbetalinger ind af væsentlig grad, hvorfor tilgodehavendet også burde være blevet nedskrevet, men det ville direktionen ikke pga. de lange kredittider. Dog blev tilgodehavendet nedskrevet det næste år med 27,6 mio.kr. (sag nr. 40-2004-S, 2009).

4. Indregning af kontraktomsætning

Her var der tale om en væsentlig kunde, som der var indgået en kontrakt med angående produktion af nogle produkter. Det forgik således, at kunden leverede nogle råvarer (chips, printplader osv.) og det skulle Memory Card så samle, hvilket de modtog et vederlag for. Dog forblev ejendomsretten hos kunden der leveret det, ifølge kontrakten og derfor kunne det ikke medregnes i omsætningen. Ved opstilling af årsregnskaberne blev vederlaget medregnet således, at det skulle se ud som om, at Memory Card selv fra egen regning og risiko havde anskaffet, de her råvarer og efterfølgende havde solgt det. Dermed har Memory Card behandlet kontraktomsætning således, at det fakturerede vederlag blev omregnet til en skønnet nettoomsætning og et skønnet vareforbrug. Kontraktomsætning udgjorde i ca. 155 mio. kr. og vareforbruget udgjorde ca. 153 mio. kr. i årsregnskabet 1999/2000. I årsregnskabet for 1998/1999 var kontraktomsætningen ca. 183 mio. kr. og vareforbruget udgjorde ca. 181 mio. kr.(sag nr. 40-2004-S, 2009).

5. Interne avancer

Ved et koncernregnskab skal interne avancer mellem selskaber indenfor samme koncern elimineres. I årsregnskabet 1999/2000 er der sket en del koncernintern hændelser, hvor råvarelageret var blevet flyttet mellem Memory Card og et amerikanske datterselskab 8 gange i en periode fra 1. oktober 1999 til 26. november 1999. Her var Memory Card ejer af lageret den 1.

oktober og også ejer den 26. november 1999. Det fremgik yderligere, at disse transaktioner påvirkede værdien af råvarelageret positivt med ca. 10,8 mio. kr. pga. den stigende kurs på den amerikanske dollar(sag nr. 40-2004-S, 2009).

6. Aktiverede emissionsomkostninger

I årsrapporten 1999/2000 var der blevet aktiveret omkostninger på ca. 10 mio. kr. der var blevet optaget, som et aktiv under periodeafgrænsningsposter (sag nr. 40-2004-S, 2009). Det var et resultat af den rådgivning man fik omkring de amerikanske forhold. Det skulle bruges til den senere emission, som var børsnotering på Nasdaq. Dette blev som omtalt tidligere ikke til en realitet pga. IT aktiernes fald og koncernens udvikling. Selskabet valgte, at beholde denne aktivering med den begrundelse, at rådgivningen kan bruges på et senere tidspunkt, når man ville lave en kapitalforhøjelse på Københavns Fondsbørs (sag nr. 40-2004-S, 2009).

3.2.1.2 Revisors rolle og overholdelse af god revisorskik

I det følgende afsnit fremanalyseres, hvor revisoren har begået fejl og ikke overholdt god revisorskik i forhold til de tidligere nævnte besvigelser. Det gøres bl.a. med afsæt i Revisornævnets afgørelse herom. Derudover foretages der en vurdering af, hvad revisoren kunne have gjort for at leve op til god revisorskik. Herunder skal det nævnes, at begge årsrapporter var afgivet med blanke påtegninger fra de underskrivende revisorer.

Dertil skal det også nævnes, at revisorerne under deres planlæsning var klar over, at der var brug for øget professionel skepsis og særlig opmærksomhed overfor de fremlagte oplysninger. Dette kan ses i planlægningsnotatet for 1998/1999, at *virksomheden "kan blive fristet til at foretage visse reguleringer for at tækkes investorerne"*, fordi selskabet havde problemer med, at leve op til forventningerne(sag nr. 40-2004-S, 2009).

1. Værdiansættelse af varelager

Som nævnt tidligere blev det nævnt i begge årsrapporter, at varebeholdninger optages til gennemsnitlige anskaffelsespris og nedskrives til nettorealisationsværdi, hvis denne er lavere her. Revisorerne nævnte i revisorprotokollen fra d. 25. september 2000, at selskabet ikke kunne dokumentere nøjagtigheden og rigtigheden af de såkaldte "genberegninger" af varelageret (sag nr. 40-2004-S, 2009). Dermed var de heller ikke i stand til at dokumentere, at varebeholdningerne

var værdiansat til den rigtige anskaffelsespris eller kostpris. Revisorerne valgte, på baggrund af det manglende kendskab til IT-systemet Concorde, at indkalde en ekspert ind, som kunne assistere med forståelsen af systemet og dermed genberegningerne. Dette forslag blev dog nedlagt af ledelsen, da systemet alligevel skulle erstattes i 1999/2000(sag nr. 40-2004-S, 2009). Revisorerne havde her foretaget substanshandlinger, som stikprøve optælling af varelageret og analyse af prisudvikling i Memory Card Technology's råvarer, hvilken Revisornævnet ikke finder som et tilstrækkelig revisionsbevis for de gennemførte opskrivinger. Derudover er flere af varebeholdninger optaget til nettorealisation sværdi, som er højere end den gennemsnitlige anskaffelse eller kostpris.

Revisornævnet vurderede derfor, at selvom det er nævnt i revisorprotokollen, så revisorerne handlet imod god revisorskik, da de ikke har taget forbehold for dels værdiansættelsen af varelageret, samt at væsentlig del af varebeholdningerne er værdiansat til nettorealisation sværdien, som var højere end anskaffelsesprisen i deres revisionspåtegning for begge år (sag nr. 40-2004-S, 2009).

Vores vurdering er, at revisoren har set IT- systemet som et problem, da direktøren udelukkende var den eneste person, der havde kendskab til systemet. Dette gav revisorerne problemer i forhold til genberegning af varelageret, idet der ikke var sammenhæng mellem dokumentation og resultatet fra lagersystemet. Eftersom revisoren har prøvet, at indhente en ekspert indenfor det IT- system, der blev anvendt, blev dette nedprioriteret af ledelsen, hvilket har resulteret i, at revisoren ikke kunne udføre sit arbejde. Direktøren var den eneste person, der havde mulighed for, at foretage værdireguleringer af lageret, hvilket gav ham mulighed for, at justere lagerværdien i systemet. Dette kan ses som en svaghed i forhold til revisoren, da han ikke havde tilstrækkeligt bevis tilgængelig i forhold til de justeringer, direktøren havde foretaget sig. Revisoren burde træde mere frem og burde være mere skeptisk over for disse problemer jf. ISA 240. Desuden er det vores vurdering, at revisor har brudt ISA 705 ved, at handle ansvarspådragende i forbindelse med revisionspåtegningen. Såfremt revisoren opdager, at regnskabet indeholder væsentlige fejlinformation, eller at han ikke kan opnå tilstrækkelig og egnet revisionsbevis, er han ansvarlig for at tage forbehold for værdiansættelse af varelageret i revisionspåtegning i forhold til usikkerheden på grund af den manglende forståelse af IT-programmet. Idet revisoren er blevet begrænset i sit erhverv til, at kunne fuldføre sin revisionshandling, kan det vurderes, at revisor har

svigtet ved ikke at tage forbehold for værdiansættelsen af varelageret. Desuden kan det yderligere anses for, at revisor havde på forhånd en god revisionshandling i planlægningen, da han ønskede en ekspert ind, hvilket blev nedlagt fra ledelsens side. Det er ikke tilstrækkeligt, at revisoren har anført nogle forhold i revisionsprotokollen, da det ikke kan erstatte et forbehold i påtegningen, da regnskabsbrugerne ikke har mulighed for at se revisionsprotokollen, men kun forbeholdene i revisionspåtegningen.

Desuden kan det vurderes, at revisoren har haft for meget tillid til direktøren ved ikke, at sætte spørgsmålstejn i forhold til problemerne med IT- systemet. Det er vigtigt, at revisor udfører handlinger for at kunne opnå forståelse for risikoen, netop for at kunne vurdere om virksomheden er udsat for besvigelser, der kan medføre væsentlige fejlinformationer i regnskabet. Revisoren har været opmærksom på de forskellige problemstillinger, der har været i regnskaberne, hvorfor han har medtaget det i protokollat. Dog burde revisoren opretholde sin professionelle skeptisk ved at tage højde for, at det ofte er ledelsen, der har den mulighed for at tilsidesætte de interne kontroller. Dette burde han have med i sine overvejelser for, at udføre sit arbejde bedst muligt. Revisionsmålet ved dette punkt er værdiansættelse og derfor skal der være revisionshandling, der kan afdække revisionsmålet. Revisoren burde ved sin status revision udføre forskellige handlinger ved f.eks. at udvælge en bestemt kategori fra lageropgørelsen og sammenholde det med den oprindelige optællingsliste samt foretage prisberegning af indkøbsfakturaerne.

Han kunne bl.a. vurdere, om de opgjorde varebeholdninger eksisterer pr. balancedagen, eller om varebeholdningen er forsvarligt værdiansat, netop for at kunne opdage og identificere manglerne, som ledelsen har forsøgt, at skjule. Her burde han have foretaget test af de interne kontroller, og kontroloptælling for at få et overblik over, hvorfor der ikke var sammenhæng mellem det tilgængelige dokument og resultatet. Revisoren har foretaget substanshandling i form af stikprøve, hvilket nævnet har vurderet til ikke at være tilstrækkelig. Desuden burde revisoren indhente en beskrivelse af forretningsgangene for varekøb og varebeholdninger for at kunne teste de forskellige nøglekontroller i form af afstemning af kreditorer, godkendelseskontroller af varekøb, herunder også pris og mængde samt at kontrollere vedrørende nedskrivningsvurdering af varebeholdning. Som det også er nævnt før, havde revisorerne forsøgt, at foretage en stærk revisionshandling, hvilken blev nedlagt af ledelsen og derfor burde revisorerne have taget forbehold for dette i påtegningen. Desuden kan det vurderes, at revisoren i det efterfølgende

regnskabsår har på samme måde anført forholdene omkring manglende revisionsbevis i protokollen og ikke i et forbehold. Derfor kan vurderes, at revisoren ikke har overholdt god revisorskik jf. Revisorloven § 16 stk. 1.

2. Værdiansættelse og tilstedeværelse af defekte varer

Revisorerne havde kun taget stikprøver af hovedlageret og dermed ikke defektlageret. Dette er gældende for begge regnskabsår. Tilstedeværelsen i 1998/1999 var blevet vurderet udefra den samlede optælling af hovedlageret. I 1999/2000 er tilstedeværelsen vurderet ud fra forvisning af, hvor defektlageret var placeret med nogle optællingslister til følge (sag nr. 40-2004-S, 2009). Revisorerne vurderede, at optælling af hovedlageret gav fuldrevisionsbevis for, at selskabet kunne fortage en nøjagtig lageroptælling, og derfor kunne man også stole selskabet lageroptælling af defektlageret. Værdiansættelsen og tilstedeværelsen af defektlageret er således ikke kontrolleret. Derudover er der heller ikke indhentet vurdering af værdien af defektvarerne, som ledelsen mente, at de kunne sælges med nogle beskedne omkostninger.

Ved ikke at foretage disse lageroptællinger af defektlageret, hvor de var opgjort til 13,5 mio. kr. det ene regnskabsår og 20 mio. kr. det andet år, så mente Revisornævnet, at revisorerne ikke har indhentet tilstrækkeligt egnet revisionsbevis for værdiansættelsen og tilstedeværelsen af de defekte varer. Dermed har de handlet imod god revisorskik ved ikke at have taget forbehold for dette i deres revisionspåtegning (sag nr. 40-2004-S, 2009).

Det er vores vurdering, at revisoren her har overtrådt ISA 500, ved ikke have indhentet tilstrækkelig egnet revisions bevis for værdiansættelsen af defektvarerlageret. Vi anser, at revisoren burde have foretaget yderligere revisionshandling på dette område for, at få styrket sit revisionsbevis på grund af defektvarerlagerets væsentlighed.

Revisoren kunne have udført en uddybende regnskabsanalyse ved at sammenligne deres tal med branchetal, hvis det var muligt. Dette kunne have været en hjælp til revisoren for at identificere de regnskabsposter, der indeholder risiko for væsentlige fejlinformationer. Denne analyse er med til at vise de poster, hvor der er særlig risiko for regnskabsmanipulation. Her er det dog vigtigt, at revisoren har opnået en god forståelse af virksomheden samt at have den strategiske analyse i bagtankerne, netop for at kunne fuldføre en uddybende regnskabsanalyse bedst muligt. Revisionsmålet i dette punkt er, tilstedeværelse og værdiansættelse af defektvarerlager. Eftersom

flere varer blev returneret, burde revisor her øge sit professionelle skepsis ved, at gøre sig nogle overvejelser omkring værdiansættelsen af varelageret, herunder hvorfor så mange varer bliver returneret. Dette kan netop tyde på, at der var ukurans på varelageret. Derfor burde revisoren udføre nogle revisionshandlinger for, at kunne vurdere værdiansættelsen, bl.a. ved at tage stikprøver i det lager, hvor de defekte varer lå. Han burde udvide sine revisionshandlinger for at kunne identificere om, der var nedskrivningsbehov på dette lager. For at revisoren kunne teste om varebeholdningens tilstedeværelse og fuldstændighed kunne han udføre flere forskellige revisionshandlinger. Først og fremmest burde han indhente lagerlisten pr. 31.12. 1999/2000 fra alle lagergrupperne for at kunne afstemme det med lagersystemet og råbalancen. Næste step kunne være, at revisorerne kontrollerer om, kontroloptællingen er foretaget af kompetente medarbejder for at sikre, at virksomhedens optællingsinstruks blev overholdt. På denne måde havde revisorerne identificeret de defekte varer, og at der var behov nedskrivninger på dette lager. I forbindelse med statusrevision ville revisorerne her kunne afstemme deres lagerliste til lagermodulet for at sikre sig, at der er sket eventuelle reguleringer. På denne måde får revisorerne et overblik over defektvarelageret, hvilket kan understøtte deres arbejde for, at kunne opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis af defektvarelageret.

3. Værdiansættelse af tilgodehavender

Vedrørende tilgodehavendet i regnskabsåret 1998/1999, var det ikke muligt for revisorerne at få bekræftet tilgodehavendet fra debitor. Derfor accepterede revisorerne direktionens (John Rasmussen Trolle) oplysninger omkring, at branchen havde lange kredittider, og at der i fremtiden ville blive modregnet i det tilgodehavende, som man ville have hos den udenlandske kunde (sag nr. 40-2004-S, 2009).

Revisornævnet anså, at 30 mio. kr. af tilgodehavendet var forfaldent, hvilket forøgede risikoen for, at kunden ikke ville kunne indfri tilgodehavendet. De anså heller ikke, at man kunne acceptere direktionens oplysninger om, at der var lange kredittider, for ellers ville 30 mio. kr. ikke være registreret som overforfalden. Disse forlængelser af kredittider kan også være tegn på kundens manglende betalingsevne. Revisornævnet vurderede derfor, at revisorerne burde have taget forbehold i deres revisionspåtegning for værdiansættelse af tilgodehavendet, da de ikke havde tilstrækkeligt revisionsbevis og dermed handlet imod god revisorskik (sag nr. 40-2004-S, 2009).

Det er vores vurdering, at revisoren ikke har overholdt god revisorskik. Grundet han ikke har været skeptisk over for ledelsens udtalelse omkring branchens lange kredittider jf. ISA 200. Desuden kan det også ses, at revisoren ikke har tilegnet sig særlig meget viden omkring feltet eller søgt ekstern bekræftelse i forhold til, om det stemmer overens med direktørens udsagn. Revisoren burde have gjort sig nogle overvejelser i forhold til, at vurdere risikoen for væsentlige fejlinformationer på revisionsmålsniveau. Ifølge ISA 505 fremgår det, at revisoren skal vurdere, om der er behov for ekstern bekræftelse. Dette kunne have været tilfældet her for, at opnå et tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis, der dækker revisionsmålet værdiansættelse af tilgodehavenderne. Det antages, at revisoren har haft for meget tillid til direktøren, hvilket har givet klare problemer i forhold til, at han accepterede direktørens udtalelser uden, at udvise professionel skepsis herom.

For at revisorerne kunne sikre sig, at de har udført deres arbejde i overensstemmelse med ISA 500, kunne de udføre nogle revisionshandlinger for at sikre, at der ikke var fejl og mangler i revisionsbeviset. Revisoren kunne eventuelt indhente en beskrivelse af forretningsgangene for tilgodehavender fra salg, netop for at kunne teste nøglekontroller, der er relevant i forhold til tilgodehavende. Vores vurdering er, at han kunne indhente specifikation af debitornedskrivninger pr. 31.12. 1999 for, at afstemme det med råbalancen pr. balance dag. Vi antager yderligere, at revisoren burde anvende de analytiske handlinger under statusrevisionen for at sikre, at arbejdet var udført tilstrækkeligt jf. ISA 520. Revisoren burde have en forståelse for virksomhedens princip i forhold til nedskrivning af debitorer netop for at sammenligne om, der var det samme forhold gældende året før. Desuden kunne han selv foretage en efterberegning af debitornedskrivning og kontrollere, at virksomheden havde anvendt principperne korrekt. Således kunne han nå frem til, at det ikke passede med direktørens udtalelser om de lange kredittider. En anden god måde hvorpå revisorerne kunne sikre sig, at have opnået tilstrækkelig revisionsbevis var ved at udføre revisionshandlinger, som at analysere forfaldstidspunktet pr. debitorlisten ved, at indhente informationer fra debitorer, der ikke var nedskrevet på. Her skulle det være dem som er meget overforfaldne, typisk over 30 dage. Han kunne eventuelt også foretage en komparativ analyse ved, at se på forfaldsfordeling for tidligere år og 1999.

En yderligere revisionshandling, som kunne fungere effektivt for revisoren er, at han udsendte saldomeddelelser til debitoren. Saldomeddelelser er en god middel til, at revisoren kan få overblik over betalingsområdet, ejendomsret og bekræftelse af tilstedeværelsen. I denne sag er det dog

nødvendigt, at revisoren kan benytte sig af andre revisionshandlinger til at kunne vurdere værdiansættelsen. Det kunne evt. være ved, at vurdere kreditværdigheden på kunden. Måden hvorpå det kunne gøres var ved, at revisoren så på kundens regnskaber og vurderede virksomhedens økonomiske tilstand til, at kunne betale tilgodehavendet tilbage. Derudover kunne revisoren kontrollere kundens betalings flow, udligninger på debitorkonto, korrekt periodisering, følgesedler for at konstatere, hvor ofte betalingerne kom.

4. Indregning af kontraktomsætning

Selvom det fremgik tydeligt, af aftalen med kunden, så accepterede revisorerne alligevel selskabets forhøjelse af omsætning og vareforbrug ud fra de modtagne vederlag fra kunden. Dette gjorde de, idet de på et møde med John Rasmussen Trolle, fik forklaret, at der skete en overgang af ejendomsretten. Det gjorde han ved, at dokumentere formelle købs - og salgsordre (sag nr. 40-2004-S, 2009). Dog er der ikke noget, der er medtaget i revisorernes arbejdsrapport angående dette. Revisornævnet mente ikke, at der kunne ses en overgang af ejendomsretten. Oplysningen om overgangen fra John Rasmussen Trolle passede heller ikke med den anvendte faktureringspraksis, for her var der kun faktureret den såkaldte "Module Processing Fee", som var vederlaget for at samle råvarerne. Derfor mente Revisornævnet, at revisorerne har handlet imod god revisorskik ved ikke at tage forbehold i deres revisionspåtegning for begge år, for indregning af kontraktomsætningen og det tilknyttede vareforbrug (sag nr. 40-2004-S, 2009).

Vores vurdering er, at revisoren har overtrådt erklæringsbekendtgørelsen § 5, stk.1 og har handlet i strid med god revisionsskik. Han burde have taget forbehold for indregningen af kontraktomsætningen og det dertil knyttede vareforbrug. Revisoren har også brudt ISA 500 pga. der ikke var indhentet tilstrækkeligt revisionsbevis. Revisoren burde, efter vores opfattelse, levere en højere revisionskvalitet ved at være ekstra skeptisk over for den information, han fik fra ledelsen. Revisionsmålet anses her for at være forekomst, da der er tvivl, om dette er virksomheden vedkommende. Her burde revisoren læse og kontrollere kontrakterne igennem for, at kunne få en forståelse for, om der sker en overgang af ejendomsretten. Han burde her gøre brug af sin professionelle skepsis ved, at stille spørgsmålstegn ved forholdet, der kunne indikere forkerte oplysninger i regnskabet og burde foretage en kritisk vurdering af revisionsbeviset. Revisoren har valgt, at tage udgangspunkt i ledelsens udtalelser uden, at have efterprøvet

forespørgslerne. Da forespørgselen ikke anses for at være en stærk revisionshandling, bliver revisionsbeviset også svækket. Revisoren bliver nødt til at efterprøve og foretage yderligere revisionshandling for at styrke revisionsbeviset, hvilket i dette tilfælde vil være gennemgang af kontrakten. Hvis revisorerne har svært ved, at gennemskue kontrakten, så kan de søge ekstern bekræftelse, der vil også forstærke revisionsbeviset. I forhold til planlægningen har revisoren ikke været særlig kritisk over for de fremlagte oplysninger, hvilket han burde pga. følgende punkter, som er noteret i revisorers planlægning ved årsregnskabet 1999-2000 d. 22. juni 2000:

- 1) Det anses, at selskabets indsats for at sikre en korrekt optagelse af varelager for mindre tilfredsstillende
- 2) Vi vurderer således, at selskabets ledelseskontroller ikke i alle tilfælde vil være i stand til at opdage og korrigere svigt i applikationskontroller
- 3) Der er derfor risiko for, at bestyrelsen ikke udgør et aktivt kontrolorgan overfor direktionen

Det kan på baggrund af ovenstående punkter vurderes, at det er nødvendigt, at revisoren forholder sig konstruktiv og kritisk over for de fremlagte oplysninger samt dokumentationer.

5. Interne avancer

Revisorerne anførte, at valutakursgevinster, ved koncern interne overdragelser, ikke skulle elimineres, og de vurderer, at Memory Card var i stand til, at dokumentere elimineringen af de interne avancer. Men Revisornævnet fremhæver det, som fremgår af revisorernes planlægningsnotat 22. juni 2000, at der var en væsentlig samhandel mellem koncernens selskaber, og at koncernrapportering på dette område var mangelfuld. Der var blevet lavet en samlede omsætning på 4 mia. kr. på de omtalte transaktioner, og det mente Revisornævnet ikke, at revisorerne havde fået nogen forretningsmæssig begrundelse oplyst på, som kunne dække over de 4 mia. kr. (sag nr. 40-2004-S, 2009). Derfor vurderede Revisornævnet, at den koncerninterne handel, som skabte en avance på ca. 18, 8 mio. kr., også skulle elimineres ved opstillingen af koncernregnskabet.

Revisornævnet vurderede samtidig, at revisorerne burde have taget forbehold i revisionspåtegningen for de interne avancer på råvarelageret i årsrapporten. Derudover burde revisorerne i deres revisionsprotokol også have omtalt det dårlige system for koncernrapportering

på opgørelse af interne avancer på varebeholdninger, der skulle elimineres. Derfor vurderede Revisornævnet, at revisorerne havde handlet imod god revisorskik (sag nr. 40-2004-S, 2009).

Det er også vores vurdering, at revisoren har overtrådt ISA 500, idet han ikke har opnået tilstrækkelig egnet revisionsbevis ved dette forhold for at kunne give en revisionspåtegning uden forbehold. Her skulle der foretages flere revisionshandlinger, der kunne give ham tilstrækkeligt egnet revisionsbevis. Det kunne være gennemgang af kvartal regnskaberne for Memory Card, for på den måde ville revisorerne kunne se de interne avancer, der var sket. Derudover kunne revisorerne også forespørge ledelsen, som vi hører om i blandt andet ISA 240 (afsnit 16) om deres forretningsmæssige begrundelse af de her transaktioner mellem de interne selskaber, hvilket kunne være med til at give en bedre forståelse af de her interne avancer. Dog er det vores vurdering, at revisoren også her burde efterprøve, om ledelsens udsagn var sande, for at forstærke revisionsbeviset. Derudover burde forholdet, angående den svage koncern rapportering i dette område, være nævnt i revisionsprotokollen jf. den daværende revisorlov § 20 stk. 1 nr. 1. Hvis ledelsen i sidste ende ikke ville eliminere de interne avancer, selvom revisorerne har bedt dem om dette, så skulle revisorerne tage forbehold for dette i deres revisionspåtegning jf. ISA 705.

6. Aktiverede emissionsomkostninger

Revisorerne havde noteret i deres arbejdspapir, at lang det meste af emissions omkostninger for notering på Nasdaq vil kunne genanvendes ved den, af ledelsens påtænkte kapitalforhøjelse, på Københavns Fondsbørs. Men beløbet blev faktisk udgiftsført allerede i det første kvartal af regnskabsåret 2000/2001. Revisornævnet vurderede, at rådgivnings omkostninger var specifik for amerikanske forhold og kunne derfor ikke anvendes ved en kapitalforhøjelse på Københavns Fondsbørs. Der blev heller ikke nævnt, hvornår en sådan kapitalforhøjelse ville finde sted. Revisornævnet vurderede derfor, at revisorerne skulle have taget et forbehold i deres revisionspåtegning for aktivering af sådanne betydelige omkostninger og havde derfor handlet imod god revisorskik (sag nr. 40-2004-S, 2009).

Vores vurdering er, at revisorerne skulle her have udvist professionel skepsis, da vi mener, at der var tale om væsentlige omkostninger, og at de emissions omkostninger for den amerikanske fondsbørs ikke kunne genanvendes til en kapitalforhøjelse på Københavns Fondsbørs. Det skyldes, at disse omkostninger specifikt var tilknyttet til noteringen på Nasdaq. Det revisionsmål, der bliver

ramt, er klassifikation, da virksomheden har registreret emissionsomkostninger som et aktiv i periodeafgrænsningsposter i balancen, men de burde faktisk blive udgiftsført i regnskabet. Revisoren skule have bedt ledelsen om, at udgiftsfører emissionsomkostningerne. Hvis ledelsen var uenig i dette, så skule revisorerne have taget forbehold for forholdet i sin revisionspåtegning jf. ISA 705.

3.2.1.3 Bevigelsestrekanter

Her vil der kort blive set besvigelsestrekanter, og hvordan den ser ud under Memory Card sagen. Her har vi de tidligere omtalte kategorier: Incitament, mulighed og retfærdiggørelse. Besvigeren i denne sag var den administrerende direktør John Rasmussen Trolle.

Incitament: Her kan det siges, at incitamentet/presset har været, at John havde et mål om, at selskabet skule blive blandt de 5 største producenter af hukommelseskort i 2005. Derfor manipulerede han og oppustede regnskabet, så det kunne tiltrække kapital fra blandt andet banker.

Mulighed: Det kan antages, at John havde med sin stilling, som administrerende direktør, gode muligheder for at manipulere med regnskabet og tilsidesætte interne kontroller. Han var også den i selskabet, der selv fortog varelagerreguleringer, og derfor havde gode muligheder for at manipulere med værdiansættelsen af varebeholdningerne.

Retfærdiggørelse: Hertil kan det siges, at retfærdiggørelsen ligger i, at selskabet skule børsnoteres på Nasdaq, og der var brug for kapital i selskabet fra banker. Derfor valgte John, at oppuste regnskabet således, at det kunne opnå dets mål om at børsnoteres i Nasdaq. Rationalisering kunne ligge i, at han var overbevidst om, at det er i orden, for ellers ville han aldrig kunne skabe vækst i selskabet og opnå de ressourcer, der var brug for.

3.2.1.4 Afgørelse på sagen

Memory Card sagen er en populær sag, blandt andet pga. at den på flere områder påviser, hvor revisorernes arbejde har været mangelfuldt, og hvor de som offentlighedens tillidsrepræsentant har pligt til, at informere offentligheden om uregelmæssigheder i årsregnskabet ved hjælp af deres påtegning. Der var fire underskrivende partner ved revisionspåtegning for Memory Card Technology. To af dem var fra PricewaterCoopers og to fra Ernst & Young. Her blev de af SØIK indberettet til Revisornævnet for mangelfuld arbejde i forbindelse med deres revision af Memory

Card. Revisornævnet nåede frem til, at alle de fire underskrivende partnere skulle blive tildelt en bøde på 150.000 hver, som følge af den daværende revisorlov § 44, stk. 1, og § 57, stk. 3, jf. § 18 a, stk. 1. (sag nr. 40-2004-S, 2009). Der blev lagt vægt på, at revisorerne havde tilsidesat god revisorskik på flere områder, som var væsentlig for Memory Card. Derudover var det en skærpende omstændighed, at revisorerne var klar over, at der var brug for øget professionel skepsis og udvise agtpågivenhed under revisionen af Memory Card.

Derudover havde konkursboet også gjort krav på erstatning fra revisorerne og bestyrelsen. Bestyrelsen blev ved Landsretten frikendt for et erstatningsansvar. De mente, ud fra bestyrelsens udførte arbejde, at de ikke kunne gøres erstatningsansvarlig for tabene i selskabet. Landsretten fandt dog revisorerne erstatningsansvarlige og det blev anket, således at sagen kom til Højesteretten. Her vurderede Højesteretten også, at revisorerne havde handlet ansvarspådragende ved aflæggelsen af årsrapporterne 1998/1999 og 1999/2000, men de mente ikke, at der var en årsagssammenhæng mellem revisorernes ansvarspådragende fejl og tabet. Derfor blev revisorerne frikendt for et erstatningsansvar ved Højesteretten (Sag 203/2013, 2015)

John Rasmussen Trolle, altså administrerende direktør for Memory Card blev anklaget for svindel og for at manipulere med regnskaberne, samt at give de forkerte oplysninger om selskabet til banker, der skulle yde lån til selskabet. John blev dømt for, at betale erstatning til konkursboet og fik 6 års fængsel i år 2008 , hvilken han startede med at afsone i år 2012 (Sag 203/2013, 2015).

3.2.2 Tønder Bank

Tønder Bank A/S er en finansiell virksomhed, der blev grundlagt i år 1913 af en gruppe lokale bønder. I 1945 blev navnet ændret til Tønder og Omegns Bank, hvilket i 1985 atter blev ændret til Tønder Bank. Der var her tale om en lokalbank, der havde hovedsæde i Tønder, og derudover havde 10 afdelinger fordelt i Århus, Sønderjylland og København. Tønder Bank var noteret på Københavns Fondsbørs og havde i år 2007 et resultat før skat på 44 mio. kr. (Tønder kommune, 2014). I 2009 ønskede Tønder bank en kapitaludvidelse på 38 mio. kr. Dette resulteret i 308 personer købte hybrid kernekapital for 38 mio. kr. i Tønder bank (Iwersen, 2017).

I august 2012 fremlagde Tønder Bank det 1. halvårsregnskab, hvor der blev præsenteret et overskud på 40 mio. kr. før skat. Dette var en stigning på 60 % i forhold til samme periode i 2011. I september 2012 udsteder Tønder Bank endnu en kapitaludvidelse i form af hybrid kernekapital på

30 mio. kr. Disse bliver solgt inden slutning af samme måned til bankens egne kunder (Clausen, 2015). Den 1. oktober 2012 påbegyndte Finanstilsynet en undersøgelse af bankens nedskrivningsberegninger, da de ikke mente, at de var i overensstemmelse med regnskabsreglerne og at banken burde have nedskrevet noget mere (Wichmann, 2012). Tønder Bank bad Finanstilsynet om afsætte undersøgelsen på pause, da man ville gå i fusionsforhandlinger med et andet dansk pengeinstitut, men forhandlingerne resulterede aldrig i et fusionstilbud fra det pågældende pengeinstitut og derfor fortsatte Finanstilsynet deres undersøgelse (Wichmann, 2012). Finanstilsynet stillede krav om, at banken skulle nedskrive yderligere 319 mio. kr. på engagementer og ejendomme for, at de kunne opfylde et øget solvenskrav. Finanstilsynet mente, at bankens engagementer inden for erhverv, landbrug og fast ejendom havde en lavere værdi end hvad der var bogført i bankens regnskab (Hjorth, 2012). Ledelsen var ikke i samme holdning som finanstilsynet, da de mente, at en nedskrivning på 319 mio. kr. ville resultere i at egenkapitalen vil være gået tabt og derfor indgik de en aftale med Sydbank A/S om, at overdrage alle Tønder Banks aktiver og passiver, med undtagelse af aktiekapitalen, hybrid kapitalen og ansvarlig kapitalen. Dette medførte, at ledelsen indgav en konkursbegæring eftersom egenkapitalen var tabt og her fratræder direktøren Mogens Mortensen sin stilling (Hjorth, 2012). Derefter blev Tønder Bank erklæret konkurs den 5. november 2012 af Skifteretten (Clausen, 2015).

3.2.2.1 Bevigelserne

Det kan på baggrund af ovenstående vurderes, at der er tale om mulige regnskabsmanipulationer ved årsregnskabet ved for 2011 for Tønder Bank. Spørgsmålet er dog om de uregelmæssigheder skyldes ledelsens manglede kompetence eller om det er en bevidst handling fra bankens ledelse. Men faktummet er at direktøren Mogens Mortensen havde formået at skjule flere oplysninger fra Finanstilsynet om bankens økonomi. Dette tyder på, at nogle af disse handlinger er gjort bevidst (Lauridsen, 2015). Det kom frem, at banken skulle nedskrive 319 mio. kr. på engagementer og ejendomme, som var blevet værdiansat for højt. Derfor blev der anlagt sag i Revisornævnet fra både Erhvervsstyrelsen og Finanstilsynet mod revisoren for Tønder Bank, for at have givet en blank påtegning på årsregnskabet. Det var statsautoriserede revisor Carsten Petersen, der var revisoren i Tønder bank. Han var på daværende tidspunkt fra revisionsvirksomheden BDO og den underskrivende part, men senere fratrådte han sin stilling i BDO (Jyskevestkysten, 2016). Erhvervsstyrelsen mente, at revisoren på flere punkter i årsregnskabet 2011 havde tilsidesat god

revisorskik jf. Revisorloven § 16 stk. 1. Her havde revisoren givet en blank påtegning på årsregnskabet (Jyskevestkysten, 2016). Derudover rejste bagmandspolitiet i oktober 2014 tiltale mod den tidligere direktør Mogens Mortensen, for ikke at leve op til sit ansvar og for ikke at have givet tilstrækkelige oplysninger om bankens økonomiske tilstand til Finanstilsynet og dermed også aktionærerne (Clausen, 2015). Dernæst blev der i efteråret 2015 også rejst erstatningskrav fra kurator mod direktionen, bestyrelsen og revisor for 180 mio. kr. Ledelsen og direktionen blev her anlagt, for ikke at leve op til deres ansvar i nogle år før konkursen ved en række engagementer og for ikke, at have nedskrevet tilstrækkeligt på dårlig kunder (Just, 2017).

Regnskabsmanipulation

I følgende afsnit vil de oplistede fejl, som blev konstateret i årsregnskabet 2011 for Tønder Bank gennemgås. Endvidere kan det vurderes, at det ikke skyldes direkte besvigelser, da det også kan skyldes fejl og manglende kompetence fra ledelsen. Alle punkterne anses for at have manglende tilstrækkelig egnet revisionsbevis.

1. Værdiansættelse og måling af bankens engagementer

Tønder Bank er blevet kritiseret i deres årsregnskab for 2011 for ikke, at have foretaget tilstrækkelig nedskrivninger på lån, der er givet til kunder, som af en eller anden årsag ikke kan betale det hele eller dele af lånet tilbage. Dermed har årsregnskabet set bedre ud end hvad det faktisk har været. Finanstilsynets undersøgelse viste, at der skulle nedskrives en del på disse engagementer, som banken ikke havde gjort. Man taler her om OIV, som står for objektiv indikation på værdiforringelse. Det er her tale om en vurdering, som bankens skal foretage på deres kunder, som de har givet et lån til jf. *"regnskabsbekendtgørelse om finansielle rapporter for kreditinstitutter og fondsmæglerselskaber"* § 51. I sådan vurdering foretages der beregning på nedskrivningsbehov på tilgodehavendet. Beregning skal foretages på kunder, hvor låntager fx er i økonomiske vanskeligheder og muligvis kan gå konkurs eller låntager ikke har overholdt aftaler omkring betaling af afdrag eller renter (sag 2012-0033021, 2013).

a. Engagementer hvor banken havde konstateret OIV

På de kunder som Tønder Bank havde konstateret OIV, valgte banken at anvende deres nedskrivningsmodel. Modellen var opbygget til, at se på betalingsrækken i de næste 10 år, som

blev tilbagediskonteret til nutidsværdi. På den måde blev det vurderet, hvad man forventede, at få tilbage på lånet over en periode på 10 år og derefter omregnede det til nutidsværdi. Hvis nutidsværdien af det forventet betalinger på lånet, er mindre end engagementet selv, betyder dette at, der bliver foretaget en nedskrivning på kunden. Deres nedskrivningsmodel forudsatte, at de sikkerheder, som låntager havde stillet for lånet, blev indløst i år 2. Dermed havde Tønder Bank lagt til grund, at lånet vil blive misligholdt i år 2 og man derfor kunne indløse sikkerhederne for lånet (sag 2012-0033021, 2013). Men det blev konstateret i nedskrivningsmodel, at de sikkerheder/aktiver som banken havde tilbagediskonteret i år 2 og de samme sikkerheder/aktiver medvirkede til, at skabe indtjeningsevne for kunden på engagementet i år 3-10. Derfor blev engagementernes nutidsværdi overvurderet og dermed blev der nedskrevet mindre på disse kunder. Desuden var der heller ikke dokumentation for, at realisationsomkostningerne vedrørende sikkerhederne/aktiverne, blev medtaget i nedskrivningsmodellen, som er et krav ifølge *"regnskabsbekendtgørelse om finansielle rapporter for kreditinstitutter og fondsmæglerselskaber"* jf. § 52 stk. 5. Dermed havde Tønder Bank overvurderet betalingsevnen på en flere af deres kunder.

b. Engagementer hvor der ikke blev konstateret OIV af banken

Der var derudover var der også flere kunder, hvor OIV ikke blev medtaget af banken. Der var her blandt andet tale om tre virksomheder, hvor banken havde nogle væsentlige engagementer. Disse virksomheder havde ved deres årsregnskab for 2010/2011 et meget dårligt resultat i forhold til årsregnskabet for 2009/2010 (sag 2012-0033021, 2013). Derfor var der indikationer på mulige nedskrivninger på tilgodehavenderne og som derfor skulle med i OIV-engagementerne.

Dernæst var der også et forhold, hvor ejerforholdet mellem to selskaber skabte problemer. Begge selskaber havde engagementer hos Tønder Bank, men de udgjorde hver især mindre end de ti største engagementer i Tønder Bank og blev derfor ikke vurderet for OIV. Dette viste, at et af selskaberne havde bestemmende indflydelse over det andet og dermed var ejerforholdet således, at begge deres engagementer skulle slås sammen og derefter var de blandt de ti største engagementer i Tønder Bank (sag 2012-0033021, 2013).

2. Værdiansættelse af bankens investerings- og domicilejendom

Tønder Bank havde en portefølje af investeringsejendomme, der udgjorde ca. 101 mio. kr. Domicilejendomme udgjorde ca. 68 mio. kr. og investeringsejendomme ca. 33 mio. kr., hvilket var 4 % af de samlede aktiver og 36 % af egenkapitalen. Det fremgik af regnskabspraksissen, at domicilejendomme skulle indregnes til omvurderet værdi, som blev fastsat ved hjælp af afkastmetoden. Investeringsejendommene blev indregnet til dagsværdi, der ligeledes blev fastsat ved hjælp af afkastmetoden. Angående afkastmetoden stod der under regnskabspraksis, at *"forretningskravet fastsættes, så det bedst muligt afspejler markedet for hvor ejendommen ligger"*. Derudover fremgik det, at der blev anvendt et afkastkrav mellem 4-8 % og at ejendommene var vurderet af en ekstern mægler, der faktisk også var kunde i banken, som havde givet en uafhængighedserklæring (sag 2012-0033021, 2013). Der blev senere konstateret, at denne regnskabspost var blevet overvurderet, da flere af ejendommene var overvurderet og skulle nedjusteres. Her blev afkastreguleringer, som ledelsen satte kritiseret. Dette var med til, at forære ejendommene en højere værdi end hvad de reelt var værdsat til. Et eksempel kunne være en af ejendommene, som havde en beliggenhed i Storegade 22, Tønder. Denne ejendom var i 2010 værdiansat 38,6 mio. kr. med en afkastsats på 5,23 %. Den blev i 2011 værdiansat til 41 mio. kr. med en afkastsats på 5 %, hvilket var en stigning på 2,4 mio. kr. hvor der ikke forelå nogen dokumentation for ændringen af værdien. De anvendte afkastsatser var også forskellige fra Colliers afkastkrav, som er en international erhvervsejendomsmægler (sag 2012-0033021, 2013). Dette giver en indikation af, at man har forsøgt, at oppuste ejendommenes værdi.

3.2.2.2 Revisors rolle og overholdelse af god revisorskik

I følgende afsnit vil ses nærmere på revisors rolle, for at se hvor han har begået væsentlig fejl og ikke overholdt en god revisorskik henhold til de anklager som Erhvervsstyrelsen har gjort i Revisornævnet. Desuden vil der fortages en vurdering af hvor revisoren har fejlet og hvad revisoren kunne have gjort for, at leve op til god revisorskik jf. Revisorloven § 16 stk. 1. Her skal det nævnes, at årsregnskabet for 2011 var afgivet med en blank påtegning.

1. Værdiansættelse og måling af bankens engagementer

Erhvervsstyrelsen har klaget over, at revisor ikke har opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis vedrørende bankens værdiansættelse og måling af engagementer, hvor der var konstateret OIV.

Revisoren har stikprøvevis revideret de engagementer, hvor banken havde konstateret OIV. Banken havde fortaget nedskrivninger på ca. 89 mio. kr. hvoraf ca. 56 mio. kr. revideret, som svarede til 63 % af de samlede nedskrivninger. Revisoren havde endvidere revideret værdiansættelsen af nogle af de sikkerheder, som der blev stillet for engagementerne. Revisoren mente, at revision af engagementerne ikke gav anledning til væsentlig bemærkninger (sag 2012-0033021, 2013).

Revisornævnet mente, at revisoren skulle udvise den integritet og omhu, der blev krævet ved god revisorskik, når der var tale om debitorernes fremtidige tilbagebetalingsevne pga. de store usikkerheder. Selvom der på flere engagementer var forudsat en stigende tilbagebetalingsevne fra år 2-3 til år 10 af bankens ledelse. Revisornævnet konstateret derfor, at revisoren ikke havde opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis vedrørende bankens forudsætninger for debitorernes tilbagebetalingsevne og derfor ikke havde overholdt god revisorskik jf. Revisorloven § 16, stk. 1. Derudover mente Revisornævnet ikke, at nedskrivningsmodellen var i overensstemmelse med *"regnskabsbekendtgørelse om finansielle rapporter for kreditinstitutter og fondsmæglerselskaber"* § 52, stk. 5. Her tog nedskrivningsmodellen ikke højde for realisationsomkostninger ved indfrielse af sikkerhederne til engagementerne. Der var noget, som revisoren burde have opdaget under sin revision og derfor var revisionsbeviset for måling af engagementerne også mangelfuld. Revisoren havde derfor tilsidesat god revisorskik (Sag 35/2013, 2016).

Dernæst har vi de engagementer, hvor banken ikke havde konstateret OIV. Her havde revisoren ved sin revision af disse engagementer primært holdt sig til det materiale, som banken havde givet på de enkelte engagementer. Revisoren havde ikke dokumenteret, at han havde indhentet supplerende oplysninger eller stillet kritiske spørgsmål til bankens vurdering af engagementerne. I stedet havde revisoren ved sin revision af nogle af disse engagementer gjort benyttet af nogle gamle regnskaber, der gav et bedre billede af debitoren. Revisoren burde i stedet tage udgangspunkt i de nyeste årsregnskaber, der viste sig, at være væsentlige dårligere. Omkring ejerforholdene af de virksomheder, hvor banken havde nogle engagementer, havde revisoren også ligeledes forholdt sig til de oplysninger, som banken gav og derfor aldrig selv fortaget en kontrol af ejerforholdene. Revisornævnet kom derfor frem til, at revisoren ikke havde opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis vedrørende de engagementer, hvor banken ikke havde konstateret OIV, og derfor havde handlet imod god revisorskik (Sag 35/2013, 2016).

Vores vurdering er, at revisor først og fremmest har overtrådt ISA 200 (afsnit 3), da vi her hører om, at en revisor skal styrke regnskabsbrugernes tillid til regnskabet, ved at arbejde i overensstemmelse med de gældende standarder. Dernæst har revisoren brudt ISA 200 (afsnit 15) og ISA 540 (afsnit 15, litra b), da han ikke har øget sin professionelle skepsis og har ikke været kritisk overfor de af ledelsens fastsatte forudsætninger for engagementerne. Vi mener, at revisoren bør have øget sin professionelle skepsis, da der i daværende periode var store problemer med pengeinstitutter i forhold til deres soliditet. Revisor burde være mere kritisk overfor de forudsætninger, som ledelsen havde sat på debitorernes tilbagebetalingsevne. Da revisionsmålet i overstående er værdiansættelse, kunne revisor have taget en stikprøve af de engagementer, som banken havde samt efterprøvet forudsætninger på disse debitorer og sidestillet dette med ledelsens forudsætninger. Hvis dette blev ufordrende og svært for revisor, så kunne han have fået en 3. mand til at foretage vurdering af forudsætningerne, hvilket også er en stærk revisionshandling og kunne dermed give et stærkere revisionsbevis. Ved at fortage disse handlinger, hvilket kunne have resulteret i at revisoren have opdaget, at ledelsen på flere engagementer havde overvurderet debitorernes tilbagebetalingsevne især i år 3-10. Desuden bør han være kritisk overfor bankens engagementer, hvor der ikke var konstateret OIV. Disse engagementer skulle kontrolleres før accept af bankens vurdering af engagementerne og de oplysninger, som de havde fremlagt angående engagementerne. Revisoren brugte nogle ældre årsrapporter på et engagement, hvor han burde øge sin professionelle skepsis og være i stand til, at se, at man hellere skulle gøre brug af de seneste aflagte årsrapporter, da dette ville være med til, at opdage nedskrivningsbehovet på dette engagement. Dernæst skulle han have foretaget sine egne undersøgelser omkring ejerforholdene i de virksomheder, hvor banken havde nogle engagementer. Revisionshandlingen kunne være, at revisoren tog en stikprøve i overensstemmelse med ISA 530, hvor han testede om ejerforholdene passer med bankens oplysninger. På den måde ville han have opdaget, at der var nogle engagementer, der skulle være samlet som et engagement, da de tilknyttede virksomheder var under samme ejerkreds.

2. Værdiansættelse af bankens investerings- og domicilejendom

Revisoren er ligeledes blevet kritiseret af Erhvervsstyrelsen, for ikke at have opnået tilstrækkelig dokumentation af værdiansættelsen af investerings- og domicilejendommene i Tønder Bank. Revisionen af bankens ejendomme er blevet foretaget i februar 2012, hvor revisoren havde fået

fremlagt bankens værdiansættelsesberegninger og en ekstern vurderingsrapport af en ejendomsmægler, der var udpeget af bankens ledelse. Revisoren havde udført stikprøvekontrol af bankens tre største ejendomme, som han ikke havde nogen væsentlige bemærkninger til (sag 2012-0033021, 2013). Revisor har derudover sammenholdt de af bankens fastsatte afkastkrav med "Colliers Markedsrapport" pr. 1. oktober 2011. Men revisor havde aldrig kommenteret på hvorfor denne markedsrapport er egnet til en sammenligning, da den indeholder afkastsatser for et andet geografisk område, som er Esbjerg. Revisornævnet anset derfor, at revisor ikke har overholdt god revisorskik, ved at ikke have opnået et tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis vedrørende bankens fastsatte afkastsatser og derfor heller ikke værdiansættelsen af bankens investerings- og domicilejendomme (Sag 35/2013, 2016).

Det er vores vurdering, at med finanskrisen, der for alvor trådte frem i 2007-2008, hvor der derefter har været store problemer med finansielle virksomheder og pengeinstitutter, er en skærpende omstændighed for revisor. Revisor har ved værdiansættelse af bankens investerings- og domicilejendom overtrådt ISA 500 (afsnit 6) ved at ikke have opnået tilstrækkeligt egnet revisionsbevis angående bankens afkastmodel. Hans sammenligning af bankens fastsatte krav med "Colliers Markedsrapport" pr. 1. oktober 2011, er ikke tilstrækkelig til, at kunne konkludere, at afkastsatsene er retvisende. Det skyldes, at markedsrapporten beskriver satser fra et andet geografisk sted. Revisoren har derfor ikke kunne dokumentere for, hvorfor der er store ændringer i afkastsatserne mellem årene samt ikke foretaget de fornødne revisionshandlinger til, at kontrollere, om de data, der indgår i bankens afkastmodel, er rimelig. Revisoren burde igen her øge sin professionelle skepsis jf. ISA 200 (afsnit 15). Han skulle have forholdt sig kritisk til de ændringer, der var i afkastsatsen i afkastmodellen, for der var tale om væsentlig beløb, som kunne påvirke årsregnskabet. Han skulle dokumentere, hvad der var årsagen til de ændringer i afkastsatserne og hvorfor han fandt dem rimelige eller ej. De handlinger som revisor kunne have gjort var, at kontrollere om disse afkastsatser var i overensstemmelse med de afkastsatser, der var på ejendommene i det geografiske område. Her kunne han også få en ekstern mæglers vurdering af afkastsatserne, da det også er en stærk revisionshandling og kunne styrke revisionsbeviset jf. ISA 500. Ved at foretage disse handlinger ville revisor have opdaget, at flere af ejendommene var overvurderet samt om der var behov for nedskrivning. Revisoren burde have haft en bedre forståelse og overblik over ejendomsmarkedet, hvorfor han burde vurdere, at der kunne være

indikationer på nedskrivninger af bankens ejendomsporteføljer, især fordi det var tilfældet i flere banker i landet.

3. Going concern forudsætning

Den næste klage mod revisoren var hans manglende revisionshandlinger og dokumentation af bankens fortsatte drift. Revisoren havde taget stilling til denne going concern forudsætning, hvor han har vurderet bankens basisindtjening, likviditet og soliditet, hvilket blev sammenholdt med bankens selv opgjorte solvensbehov. Finanstilsynet udsendte et høringsudkast d 6. februar 2012, som havde ændringer i *"regnskabsbekendtgørelse om finansielle rapporter for kreditinstitutter og fondsmæglerselskaber"* (sag 2012-0033021, 2013). Disse ændringer ville blandt andet påvirke den måde hvorpå bankerne skulle opgøre OIV på deres engagementer. Ændringerne skulle træde i kraft 31. marts 2012. Det var ligeledes noget, som revisoren, blev gjort opmærksom på af en statsautoriseret revisor, der havde hjulpet med dele af revisionen af Tønder Bank, men denne partner var ikke en underskrivende revisor for Tønder bank. Revisoren valgte at drøfte dette høringsudkast mundtligt med bestyrelsen i et bestyrelsesmøde uden, at foretage yderligere handlinger. Revisoren konkluderede derefter, at going concern forudsætning var opfyldt, i det han mente, at marginalen var tilstrækkeligt og at banken sagtens ville kunne overholde lovgivningen angående solvenskravet for banker de kommende år. Revisornævnet mente derfor, at revisor ikke havde foretaget de nødvendige revisionshandlinger for hvorvidt going concern forudsætningen var opfyldt og derfor havde tilsidesat god revisorskik på dette punkt også (Sag 35/2013, 2016).

Det er vores vurdering, at den statsautoriserede revisor i overstående punkt ikke har udført revisionshandlinger i overensstemmelse med ISA 570. Vi hører specifikt i afsnit 10 i ISA 570, at ændringer i lov eller reguleringer, der vil påvirke virksomhedens økonomi negativt, er et eksempel på et forhold, hvor der kan rejses tvivl om hvorvidt forudsætningen for, om fortsat drift er opfyldt. Revisoren var i dette tilfælde klar over, at med det nye høringsudkast fra Finanstilsynet, ville det medføre, at bankens opgørelse af OIV på deres engagementer ville blive påvirket. På trods af dette valgte revisoren ikke at udfører yderligere revisionshandlinger udover at drøfte dette med ledelsen. Vi vurderer, at revisor bør have udført nogle konsekvensberegninger af høringsudkastet, for at se, hvilken effekt det kunne have haft på bankens opgørelse af OIV af deres engagementer i fremtiden og derefter vurderer om banken vil kunne forsætte dens drift. Det faktum, at revisoren

blev gjort opmærksom på konsekvenserne af høringsudkastet af en anden statsautoriseret revisor, gøre det til en skærpende omstændighed for revisor, som burde have fortaget yderligere revisionshandlinger, før han konkluderede på om going concern forudsætningen var opfyldt.

4. Rapportering i revisionsprotokollen

Den næste klage vedrører revisors rapportering i revisionsprotokollen for årsregnskabet 2011. Erhvervsstyrelsen mente, at revisoren skulle have omtalt usikkerhederne omkring værdiansættelsen af bankens investerings- og domicilejendomme og de her tilknyttede revisionshandlinger. Det er vores vurdering, at de tilknyttede væsentlige skønsmæssige usikkerheder på værdiansættelsen, at disse usikkerheder burde være medtaget i revisionsprotokollen, samt de overvejelser som revisoren havde for de af banken benyttede afkastsatser. Dette var Revisornævnet enig i og mente derfor at revisoren havde overtrådt den daværende revisorlov § 20 stk. 1 nr. 1 og derfor havde handlet i strid mod god revisorskik (Sag 35/2013, 2016).

Det næste punkt, som Erhvervsstyrelsen mente, at revisoren skulle have medtaget i revisionsprotokollen, var at omtale omkring særlig forhold, herunder going concern. Der var tale om det nye høringsudkast fra Finanstilsynet. Erhvervsstyrelsen mente, at revisoren skulle med sin forståelse for bankens beregninger af nedskrivninger og forståelse af de nye regler i regnskabsbekendtgørelse, have taget dette forhold med i revisionsprotokollen, selvom dette forhold allerede var blevet drøftet mundtligt med bankens bestyrelse til et bestyrelsesmøde. Revisornævnet gav dog ikke Erhvervsstyrelsen medhold på dette punkt, da de mente, at redegørelsen af det nye høringsudkast og de effekter det ville have for fremtidige nedskrivninger, ved bestyrelsesmødet var rigeligt og derfor kunne der ikke kræves en gengivelse fra revisor af dette forhold i revisionsprotokollen. Derfor blev revisor frifundet på dette punkt (Sag 35/2013, 2016).

Det sidste punkt, som der blev klaget over, var revisors manglende omtale af korrespondance med Finanstilsynet fra den 2. september 2011. Der blev meddelt et påbud fra Finanstilsynet angående solvensbehovsopgørelsen, men som ikke blev nævnt i revisionsprotokollen. Revisoren burde efter vores vurdering have taget stilling til dette påbud fra Finanstilsynet og om banken efterlevede påbuddet. Revisornævnet mente også, at revisors manglende bemærkning og stillingtagen til

bankens efterlevelse af påbuddet havde været imod § 4, stk. 5, i bekendtgørelse nr. 4 af 5. januar 2012 om revisionens gennemførelse i finansielle virksomheder og derfor ligeledes i strid mod god revisorskik (Sag 35/2013, 2016).

5. Bankens bestyrelses manglende underskrift på ledelsens regnskabserklæring

Revisoren har indhentet ledelsens regnskabserklæring fra banken, som er erklæring på, at regnskabet er udarbejdet af bankens ledelse og som skal indhentes for revisors erklæringsafgivelse jf. revisorloven § 1, stk. 2. Ledelsespåtegning for årsrapporten 2011 var underskrevet af samtlige medlemmer af direktionen og bestyrelsen. Dog var regnskabserklæring, som blev indhentet 21. februar 2012, kun underskrevet af bankens direktør, som var Morgen Mortensen på daværende tidspunkt. Erhvervsstyrelsen anså dog, at revisoren både skulle have indhentet underskrifter fra direktionen og bestyrelsen i banken og mente derfor, at han havde tilsidesat god revisorskik (sag 2012-0033021, 2013).

Revisornævnet mente ikke, at revisor havde handlet i strid mod god revisorskik, fordi at revisoren accepterede, at regnskabserklæring kun havde behov for underskrift fra den daglige ledelse, som havde det primære ansvar for regnskabsaflæggelsen (Sag 35/2013, 2016).

Vores vurdering er, at indhentelse af underskrift fra både direktionen og bestyrelsen vedrørende ledelsens regnskabserklæring, afhænger af de enkelte tilfælde. Her ses der eksempelvis på ansvaret for regnskabsaflæggelsen i virksomheden. Under vores interviews med vores statsautoriseret respondenter erfarede vi, at regnskabserklæringer kan indeholde flere punkter. Spørgsmålet om hvem der underskriver afhænger af hvem, der har kendskab og ansvaret til de enkelte punkter. Der er eksempelvis et punkt, der omhandler varelageret, hvor en underskrift fra varelagerchefen bør indhentes. Det er ikke et krav, at der skal foreligge en underskrift både fra bestyrelsen og direktøren. Derfor er det også vores vurdering, at revisor ikke kan klandres for noget på dette punkt.

6. "Den uafhængige revisors erklæring vedrørende resultatforventninger for 2012"

Dette forhold vedrører ikke årsregnskabet 2011, men som nævnt tidligere, de udstedte kapitalbeviser i form af hybrid kernekapital to måneder før konkursen. Her skulle banken først have den lovpligtige erklæring afgivet af bankens revisor for prospektet. Revisoren skulle afgive erklæringen ISAE 3400, som er *"Undersøgelse af fremadrettede finansielle oplysninger (budgetter*

og fremskrivninger)". Revisoren konkluderede på sin erklæring, at han var enig med de forudsætninger, der var sat og at de stemmede overens med resultatforventninger i 2012. Erklæringen skulle sikre, at potentielle investorer gad og kunne stole på resultatforventningerne, for at investere i det nye prospekt. Erhvervsstyrelsen mente ikke, at erklæringen var udarbejdet i overensstemmelse med ISAE 3400, da det er et krav i ISAE 3400, at revisor tager stilling til forudsætninger, som ligger til grund for de fremadrettet finansielle oplysninger (sag 2012-0033021, 2013). Revisoren havde derfor erkendt noget, som han ikke havde foretaget. Han mente, at der var tale om en fejl og de arbejdshandlinger, som han udførte var i overensstemmelse med ISAE 3000, som er *"Andre erklæringsopgaver med sikkerhed end revision eller review af historiske finansielle oplysninger"*. Revisornævnet anså derfor, at revisoren på dette punkt havde tilsidesat god revisorskik, da han havde afgivet erklæring ISAE 3400, men ikke udført de nødvendige handlinger, som var krævet i ISAE 3400 og dermed overtrådt erklæringsbekendtgørelsen § 14, stk. 2 (Sag 35/2013, 2016).

Efter vores vurdering burde revisoren i dette tilfælde arbejde i overensstemmelse med ISAE 3400. Selvom revisoren havde erkendt havde han ikke taget stilling til de forudsætninger, som banken besad, for de fremadrettet finansielle oplysninger. Revisoren kunne have foretaget revisionshandlinger, såsom en kvantitativ gennemgang af budgetterne og de indarbejdede forudsætninger. Revisoren kunne ligeledes analysere hvor velbegrundet forudsætningerne forelå og om præsentation af budgettet var tilstrækkelig. Først derefter kan revisor give en konklusion med en høj grad af sikkerhed på en ISAE 3400 erklæring.

3.2.2.3 Besvigelsestrekant

I det nærværende afsnit vil der ses nærmere på, hvordan besvigelsestrekanten kunne se ud ved Tønder Bank sagen. Det vil blive foretaget anvendelse af de tre omtalte underkategorier: incitament, mulighed og retfærdiggørelse. Før gennemgangen skal det igen pointeres, at der stadig er uklarhed omkring uregelmæssighederne i Tønder bank sagen om hvorvidt det var nogle bevidste handlinger eller ledelsens manglende kompetence. Det kan vurderes, at der er indikationer på at der er lavet regnskabsmanipulation hvor der efter vores vurdering ikke er tale om en person, der har udført disse besvigelser men flere i denne sag. Det kunne være både direktøren Mogens Mortensen og andre medlemmer af ledelsen i Tønder Bank. Vi vil nedenfor

gennemgå hvordan besvigelsestrekanten kunne se ud ved Tønder bank, hvis vi antager, at det var nogle bevidste handlinger fra ledelsen.

Incitament: Incitamentet har været, at man gerne vil leve op til lovgivningens solvenskrav for en bank og samtidig tiltrække kapital fra aktionærer, hvilket muligvis kun ville forekomme hvis regnskabet så godt ud og man undlod derfor, at nedskrive alt for meget på engagementerne.

Mulighed: Muligheden for regnskabsmanipulationerne har været der, da Mogens Mortensen og andre medlemmer af ledelsen er med til, at aflægge regnskabet. Idet at der muligvis var flere personer i ledelsen involveret, hvilket også giver bedre mulighed, for at begå besvigelserne.

Retfærdiggørelse: Deres retfærdiggørelse kunne ligge i, at de mener, at de giver så meget til banken, at den har fortjent, at fortsætte sin drift og ikke bliver fanget af de mange nedskrivninger.

3.2.2.4 Afgørelse på sagen

Tønder Bank sagen er interessant, fordi det er en relativ ny sag, hvor det kan ses, at revisors arbejdshandlinger på flere punkter har været mangelfulde. Revisoren Carsten Petersen fra BDO blev indberettet til Revisornævnet af både Erhvervsstyrelsen og Finanstilsynet, for at afgive en blank påtegning på årsregnskabet 2011, selvom regnskabet ikke gav et retvisende billede af Tønder banks økonomiske situation. Revisornævnet tildelte derfor også revisoren en bøde på 200.000 kr. som blev fastsat efter revisorloven § 44 stk. 1. Revisornævnet lagde vægt på, at revisoren på flere væsentlig områder, som måling af udlånsengagementerne og værdiansættelse af bankens ejendomme samt erklæringen på prospekt for 2012, havde tilsidesat god revisorskik jf. revisorloven § 16 stk. 1. (Sag 35/2013, 2016).

Den fratrådte direktør Mogens Mortensen blev ligeledes sigtet af bagmandspolitiet (også kaldet SØIK) i oktober 2014, hvilket skyldtes, at Mogens Mortensen ikke havde opgivet tilstrækkelig oplysninger til Finanstilsynet om bankens økonomi. Der var her tale om ejendomsselskaber, der var i rigtig dårlig økonomiske forfatning, indbyrdes forbundet og var en stor del af Tønder banks basiskapital. Mogens Mortensen blev derfor i retten i Svendborg december 2015 tildelt en bøde på 25.000 kr. for ikke at have givet tilstrækkelig oplysninger til Finanstilsynet (Mortensen, 2015).

Dernæst havde konkursboet for Tønder Bank i efteråret 2015 også gjort krav på erstatning fra revisorerne, direktøren og bestyrelsen på 180 mio. kr. (Just, 2017). Konkursboet anså, at ledelsen i Tønder Bank havde svigtet deres ansvar i nogle år før konkursen ved blandt andet, at ikke

nedskrive tilstrækkeligt på flere af bankens engagementer. Sagen mod revisoren, direktøren, og bestyrelsen er dog stadig ikke afsluttet og er op til behandling på Landsretten (Just, 2017). Hvad angår direktøren Mogens Mortensen og bestyrelsen i Tønder Bank, kan man godt forstille sig, at de bliver erkendt skyldige for et erstatningskrav, da de har haft det primære ansvar for regnskabsaflæggelsen og derfor også nedskrivningen på deres engagementer. Men vi har dog set sager, hvor bestyrelsen alligevel er frifundet for et erstatningskrav, som fx Memory Card sagen. Ser vi på sandsynligheden for, at revisoren bliver tilkendegivet et erstatningskrav, så virker det til, at være rimelig sandsynligt, da revisoren har givet en blank påtegning på et årsregnskab, der overhoved ikke har været retvisende. På den anden side kan det også være muligt, at Landsretten ikke kan kræve et erstatningskrav fra revisoren, hvis der ikke kan forefindes en årsagssammenhæng mellem revisorens ansvarspådragende fejl og tabet, hvilket vi også erfarer i Memory Card sagen.

3.2.3 Delkonklusion

Vores undersøgelse af sagerne i Tønder Bank og Memory Card viser, at der kan være situationer, hvor revisorens praktiske revisionshandlinger ikke efterkommer kravene i lovgivningen. I både Memory Card og Tønder Bank kan det ses, at revisorerne på flere punkter ikke har, kunne leve op til den gældende lovgivning og derfor tilsidesat god revisorskik. I Memory Card sagen har revisorerne revisionshandlinger været mangelfuldt, da de bl.a. ikke havde taget de nødvendige forbehold i påtegning på flere punkter. Dette kan eksempelvis ses ved værdiansættelsen af varelageret, hvor revisorerne mente, at der var usikkerheder omkring, de foretaget værdireguleringer i varelageret, da man ikke havde kendskab til det anvendte IT- program. Revisoren blev begrænset i, at foretage sine revisionshandlinger som var at indhente en ekspert, der kunne hjælpe med forstå IT- programmet. Dette forslag blev nedlagt af ledelsen i Memory Card. Revisorerne burde derfor have taget forbehold for værdiansættelsen af varelageret, da de ikke havde opnået den tilstrækkelige forståelse af værdireguleringerne i varelageret. Derudover skulle revisorerne have udvist en øget professionel skepsis under revisionen, da de under deres planlægning var bekendt med, at der var nogle incitament programmer til stede, som øgede besvigelserisikoen. De skulle også være mere kritisk overfor ledelsen og deres udtalelser og i stedet efterprøvet deres udtalelser, for at se om tingene virkelig var som ledelsen havde sagt.

Ved Tønder Bank var der også tale om nogle uregelmæssigheder i årsregnskabet, men her er det, som sagt tidligere, ikke klart om det er en bevidst handling fra ledelsen eller deres manglende kompetence. Der var tale om bankens engagementer og ejendomme, som banken ikke havde nedskrevet tilstrækkeligt på og som revisoren heller ikke havde nogle væsentlig bemærkninger til i sin påtegning. Revisoren havde også her accepteret mange af de forudsætninger og afkastsatser som banken havde sat, uden at foretage sig yderligere revisionshandlinger. Det kan konstateres at revisoren bør udvise den professionelle skepsis, som det er krævet i ISA 240 og efterprøvet disse forudsætninger på bankens engagementer og afkastmodel for ejendommene, samt foretaget en vurdering om disse var rimelige. Disse handlinger havde resulteret i, at revisoren kunne opdage, at der var et nedskrivningsbehov på flere af bankens engagementer og ejendomme. På den måde ville han også have foretaget sig tilstrækkelig revisionshandlinger for, at kunne sige noget om værdiansættelsen og måling af engagementerne og ejendommene. Disse sager har vist, at der også kan være situationer, hvor revisoren fejler og ikke lever op til lovgivningen samt hvilke handlinger han burde have udført for, at leve op til lovkravene.

Spørgsmålet er så om disse uregelmæssigheder havde været opdaget, hvis revisorerne havde levet op til lovgivningen. Det kan diskuteres om, hvorvidt revisoren så havde opdaget disse besvigelser, hvis han havde levet op til lovkravene. For det kan godt være, at revisorerne havde taget nogle stikprøver, dog er dette ikke sikkert at besvigelserne kunne findes i disse stikprøver, men revisoren havde i stedet levet op til de krav, der stilles for ham. Hvis revisoren på den anden side i Memory Card sagen havde taget forbehold for de enkelte punkter, hvor der var usikkerheder ville dette kunne resultere i at regnskabet var mere retvisende for investorerne. Det samme er gældende for revisorerne i Tønder Bank. Deres forbehold havde også gjort, at aktionærerne i Tønder Bank måske havde valgt ikke, at investere i banken. Dermed kan man sige, at revisors overholdelse af lovgivning ikke nødvendigvis havde gjort, at han havde opdaget besvigelserne, men det kunne være med til, at give et mere retvisende billede af virksomhedernes økonomiske situation for regnskabsbrugere.

3.3 Analyse af regnskabsbrugernes forventninger og eksistensen af forventningskløften

Hvorvidt der eksisterer en forventningskløft mellem revisors arbejde og regnskabsbruger er en omstridt og omdiskuteret emne. Dette gav anledning til en undersøgelse i forhold til, hvilke forventninger regnskabsbrugere har til en statsautoriseret revisor med hensyn til, at afdække

besvigelser. Vi vil anvende Brenda Porters teori og Bent Warming Rasmussens undersøgelse om forventningskløften for derefter at sammenligne empiriske undersøgelser, der er foretaget i afhandlingen med ISA 240 om deres forventninger er i overensstemmelse med standarden.

3.3.1 Regnskabsbrugers forståelse af besvigelser

Der er flere forskellige definitioner på, hvad besvigelser er og hvordan den enkelte forstår begrebet besvigelser. Som nævnt tidligere beskriver ISA 240 besvigelserbegrebet således: ” *En handling der bliver udført af den daglige ledelse, den øverste ledelse, medarbejdere eller tredjeparter*”. Dette betyder at besvigelser ikke kun kan begås af en person, men kan begås af flere personer i en virksomhed uanset, den enkeltes stilling i virksomheden.

På baggrund af dette blev vores respondenter forhørt om, hvad de mente besvigelserbegrebet afdækkede. Dette resulterede i, at samtlige af respondenterne havde et entydigt svar udover den ene respondent.

Respondent P nævner, at han ikke ved, hvad begrebet besvigelser afdækker (bilag 8). De tre andre respondenter mener, at besvigelser kan være, når medarbejder har adgang til systemer, hvor de kan misbruge deres rolle i virksomheden ved, at foretage transaktioner, der kan berige dem økonomisk. Desuden nævner de, at det er en økonomisk kriminalitet, hvor der begås dokumentforfalskning, underslæb mm.

Det viser sig at flere af vores respondenter besidder en rimelig viden omkring forståelse af besvigelser, hvilket stemmer i overensstemmelse med definitionen jf. ISA 240. På baggrund af dette, kan det vurderes at vores respondent P, ikke har særlig meget kendskab og erfaring indenfor feltet. Dette kunne skyldes, at han ikke har en uddannelsesbaggrund og har en lille virksomhed.

3.3.2 Hvem repræsenterer revisor ifølge regnskabsbruger

I Revisorloven § 16 stk. 1 nævnes det, at revisor er offentlighedens tillidsrepræsentant under udførsel af sin revision. Dette betyder, at revisoren skal udføre opgaver således, at offentligheden har tillid til revisoren. Vi har forhørt vores respondenter om, hvem de mener revisoren repræsenterer og om det er i overensstemmelse med Revisorloven. To af respondenterne havde samme forståelse som revisorloven. Respondent A, havde et større overblik over, hvem revisoren repræsenterer i forhold til de andre respondenter. Respondent A, arbejder hos Erhvervsstyrelsen

og derfor har han et større overblik over revisorens arbejde. Han nævner, at revisoren er offentlighedens tillidsrepræsentant, hvilket betyder, at han ikke udelukkende repræsenterer virksomheder, men også offentligheden såsom kreditorer, aktionærer og andre interessenter. Desuden nævner han, at det er vigtigt, at revisoren er uafhængig af kunden og ikke har alt for tæt forhold med denne. Respondent R, har samme opfattelse om respondent A, da ligeledes mener, at revisoren skal udfører sit erhverv, som det er krævet i lovgivningen. De to andre respondenter har til holdning, at revisoren udelukkende repræsenterer klienten, når revisoren udfører sin revision. Respondent O nævner, at det er vigtigt, at se på hvilken ydelse revisoren leverer. Hvis vi antager, at revisoren udfører regnskabsmæssige assistance eller laver revision af årsrapporten betyder det, at han repræsenterer virksomheden. Desuden påpeger han, at revisoren også kan være udsat for andre opgaver, hvor han repræsenterer andre parter f.eks. ved køb af en virksomhed. Her repræsenterer revisoren køberen, sælgeren og offentligheden, da han giver sikkerhed for, at transaktionerne i den solgte virksomhed, er godkendte. Respondent P's holdning stemte også overens med respondent O's udsagn.

På baggrund af ovenstående kan det vurderes, at halvdelen af vores respondenter har en forkert forståelse af, hvem revisoren repræsenterer. De har en betragtning af, at revisoren primært repræsenterer klienten, hvilket indikerer, at nogle af regnskabsbrugerne ikke har den tilstrækkelig viden om revisorens arbejde og rolle i en virksomhed. Dette medfører, at der er en forventningskløft pga. det manglende erfaringsgrundlag om revisionsarbejdet og manglende forståelse for, hvem revisor repræsenterer. På baggrund af dette kan det vurderes, at der er en rimelighedskløft med hensyn til, hvem revisoren repræsenterer og hvad der gælder i revisorloven, da de har en manglende viden og forståelse for, hvem revisor repræsenterer. Revisoren fremstår som offentlighedens tillidsrepræsentant, hvilket medfører, at samfundet vil have en anden synsvinkel af revisionsarbejdet. Samfundet opfatter revisoren som en repræsentant for hele offentligheden og ikke blot klienten. Revisoren skal derfor både tage hensyn til klientens og offentlighedens interesser.

En af årsagen til at nogle regnskabsbruger har en forfejlet forståelse af revisors repræsentation kan være, at virksomhederne har muligheden for at selv vælge og betale deres revisor for at revidere regnskabet. Derudover fungerer revisoren også nogle gange som sparringspartner og

rådgiver for virksomhederne, hvilket kan være medvirkende til at regnskabsbrugeren fået et indtryk af, at revisoren repræsenterer klienten.

3.3.3 Regnskabsbruger forventninger til revisors opdagelse af fejl i regnskabet

I nærværende afsnit forhørte vi regnskabsbruger om, hvilke forventninger de havde til revisoren ved revision af virksomheden, samt hvilke evt. mangler revisoren kunne have under revisionen. Det viste sig her, at respondenterne havde nogle forskellige holdninger. Respondent O nævnte, at han ikke mener, at revisoren kunne sikre et fejlfrit regnskab. Revisoren skal derimod sikre at regnskabet foretaget uden væsentlige fejl samt at det giver et retvisende billede af regnskabet. Vores respondent A er enig i det, som respondent O nævner, da han ligeledes mener, at regnskaber skal være uden væsentlig fejl. Desuden nævner han, at der godt kan forekomme små fejl, som revisoren ikke har opdaget. Samtidig nævner, Respondent R, at regnskabet skal være uden fejl eftersom revisoren har ekspertise indenfor området. Respondent P er også af samme holdning som respondent R, da han mener, at regnskabet skal være fejlfrit. Det er bemærkelsesværdigt, at respondent P mener, at fejl afspejler at revisor ikke har udført sine pligter. På baggrund af dette kan det ses, at respondents P og R, har en højere forventning til revisor end de andre respondenter. Ved at drage paralleller til ISA 240 vurderes det, at disse respondentens krav er for høje. Revisoren skal udvise den nøjagtighed og hurtighed, som opgaven kræver i overensstemmelse med revisorloven § 16 stk. 1. Dette betyder at revisoren ikke kan opdage alle fejl og der kan forekomme mangler. Revisoren skal foretage stikprøver i forhold til revisionen og derudover kontrollere transaktioner i virksomheden. Detteerbetyder ikke, at revisoren kan kontrollere alle transaktioner, da revisionen skal være omkostningseffektiv.

Revisoren kan sikre, at regnskabet er uden væsentlig fejl og informationer, men dog ikke et fejlfrit regnskab. Derfor kan det anses for, at der eksisterer en forventningskløft mellem disse regnskabsbruger og revisoren som bliver manifesteret af rimelighedskløft. Dette kan udledes på baggrund af respondenten P og R's udsagn, da deres forventninger til revisoren er højere end hvad det er rimeligt at forvente af en revisor. De andre respondenter forventninger kan anses for at være rimelige i forhold til, hvad der kan kræves af revisoren jf. revisorloven § 16 stk.2. Revisoren har til opgave, at give høj grad af sikkerhed i sin påtegning, men ingen absolut sikkerhed. Derfor kan der stadig forekomme fejl og mangler i regnskabet som revisoren ikke opdager.

For at formindske forventningskløften mellem regnskabsbrugeren og revisoren, er det vigtigt at der sker en dialog mellem dem netop for at konkretisere, hvad revisoren skal levere af ydelse og hvordan dette skal forløbe. På denne måde kan revisoren give regnskabsbrugeren en forståelse af, hvad revisors arbejde går ud på.

Bent Warming, har foretaget en lignende undersøgelse, baseret på tre forskellige regnskabsbrugere herunder aktionærer, direktører og arbejdsmarkedsjournalister. Undersøgelsen viste, at regnskabsbrugerne mente, at revisoren havde fejlet, hvis en virksomhed går i betalingsstandsning i 6 måneder efter en statsautoriseret revisor har afgivet sin påtegning (Warming, 1990). Ved paralleldragelse mellem vores empiriske undersøgelse og Bent Warmings undersøgelse kan det sammenfattes at der forekommer ligheder. Dette kan ses, da regnskabsbrugerne i Bent Warmings undersøgelse mente, at revisoren skal opdage alle fejl i regnskabet samt hvis det går dårligt for en virksomhed efter en revisorens påtegning, betyder det, at revisoren skal pålægges en del af ansvaret. Vores undersøgelse, viser også, at nogle af respondenterne giver udtryk for, at revisoren skal opdage alle fejl i regnskabet.

3.3.4 Regnskabsbrugers forventninger til revisors opdagelse af besvigelser

Vi fandt det nødvendigt, at forhøre vores respondenter om i hvilken grad, at de mente, at det var revisorens opgave, at opdage besvigelser samt om det stemmede overens med revisors faktiske arbejde. Flertallet af respondenter havde den opfattelse af, at det i høj grad var revisors opgave at opdage besvigelser i en virksomhed.

Respondent O havde den holdning, at revisoren burde kunne opdage en ubalance ved sin afstemning af alle konti. Det er forventning, at revisoren burde opdage en evt. uoverensstemmelse. Belægget for hans påstand var, at revisoren har adgang til alle systemer under revisionen. Samtidig udtrykker respondenteren at det først og fremmest er virksomhedens eget ansvar, at have nogle interne kontroller, der kan forhindre en evt. besvigelse. Herunder nævner han, at der i alle virksomheder burde være et "godkendelses system", hvor der er flere folk i virksomheden, der skal godkende en udbetaling, før den udbetales. På den måde kan en virksomhed sikre, at der ikke bliver udbetalt nogen penge, som ikke har en erhvervsmæssig karakter. Yderligere mener han, at hvis virksomhedens interne kontroller ikke opdager uregelmæssigheder, er det derefter revisorens ansvar, at opdage disse. Respondent P har mening

som respondent O. Han nævnte følgende *"Det revisoren der skal vide hvordan man laver underslæb. Det er jo hans arbejde."* (Bilag 8). Han mener, at det er en del af revisorens erhverv, at besidde kendskab til sådan nogle uregelmæssigheder og dermed også dennes pligt, at opdage disse. Virksomhedens størrelse er også noget, der har en afgørende betydning for, hvad der kan forventes af revisoren, mener respondent R. Han mener, at sandsynligheden for, at revisoren kan opdage nogle uregelmæssigheder, er ret lille, hvis revisoren kun besøger virksomheden en gang om året. Hvorimod ved løbende revision, er det mere sandsynligt, da revisoren har de nødvendige ressourcer til, at opdage væsentlige besvigelser i virksomheden. Desuden mener respondent A, at det ikke er revisorens opgave, at opdage besvigelser. Desuden mener han at hvis der er noget, der indikerer risici for besvigelser ved revisors planlægning og gennemgang af de interne kontroller, betyder det, at revisoren skal foretage yderligere revisionshandlinger, for at afdække risiciene. Derfor skal der være en indikation under planlægningen, før revisoren kan foretage yderligere revisionshandlinger.

På baggrund af ovenstående kan det vurderes, at der eksisterer en forventningskløft mellem regnskabsbrugerne og revisors arbejdsopgaver. Herunder er der tale om en præsentationskløft, hvor årsagen er den utilstrækkelige regulering, da flertallet af regnskabsbrugerne har en forventning om, at det er revisorens opgave, at opdage besvigelser. Men ifølge ISA 240, er det ikke revisors arbejde, at opdage besvigelser, men derimod sørge for at opnå en høj grad af sikkerhed for, at regnskabet er uden væsentlig fejlinformation. Disse forventninger gør, at der opstår en forventningskløft mellem regnskabsbrugernes forventninger til revisors arbejde og hvad der faktisk kræves af revisor ifølge ISA 240. Revisoren kan foretage sig nogle risikovurderingshandlinger og tage stikprøver for at se, om der kan være risici for væsentlig fejlinformation som følge af fejl eller besvigelser. Hvis disse handlinger ikke kan identificere nogle uregelmæssigheder som følge af besvigelser - skal revisoren ikke gøre yderligere ifølge lovreguleringen. Hvis virksomheden på et senere tidspunkt opdager nogle uregelmæssigheder, gælder det, at man undersøger, om revisoren har en tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis. Hvis dette er tilfældet kan der ikke pålægges noget ansvar hos revisoren. Dette er ligeledes tilfældet i Bent Warmings undersøgelse, der viser, at de tre typer af regnskabsbrugerne mener, at det er en af revisorens centrale opgaver, at opdage underslæb i den reviderende virksomhed (Warming, 1990).

I henhold til ovenstående har vi forsøgt, at stille regnskabsbrugerne nogle specifikke eksempler i forhold til, hvad de forventer af revisoren i forskellige situationer.

Ad 1) Besvigelser begået af ledende medarbejdere i virksomheden

Det første eksempel var, om de forventede, at revisorens arbejde sikrede, at der ikke var begået besvigelser af virksomhedens ledende medarbejdere. Respondent O's holdning var, at ved mindre virksomheder, hvor revisoren kun kommer forbi en gang om året, kan det være svært, at forvente for meget af revisoren i forhold til at opdage besvigelser. Ved større virksomheder, hvor revisoren kommer regelmæssigt, bør revisoren kunne opdage om der er blevet begået besvigelser af virksomhedens ledende medarbejder. Dette kan revisoren opdage ved hjælp af interaktioner med medarbejderne og gennemgang af de interne kontroller, samt ved at kontrollere, om de interne kontroller bliver respekteret. Desuden nævner respondenterne P, at revisoren skal være ekstra opmærksom på den teknologiske udvikling, hvilket medfører større krav med hensyn til revisorens agtpågivenhed. Dette udtrykkes ved, at respondenterne pointerer, at det er nemmere at svindle i dag pga. de teknologiske ændringer, hvorfor det sætter større krav til revisorens IT- kendskab for, at kunne opdage uregelmæssighederne. På baggrund af ovenstående kan det ses at, respondenterne O's forventninger bliver større til revisoren, når der er tale om en større virksomhed. Hvorimod respondenterne R mener, at revisoren skal være i stand til at kunne, opdage uregelmæssighederne når den ledende medarbejder begår besvigelser. Det samme mener respondenterne P, hvilket kommer til udtryk ved følgende: *"Han skal jo opdage det. Det er altså hans arbejde"* (Bilag 8). Respondent A, er ikke enig i udsagnet, da han mener, at revisoren ikke kan give sikkerhed for, at der ikke er blevet begået besvigelse af de ledende medarbejdere. Hvis revisoren støder ind på lignende situationer, er det hans opgave at rapportere det videre, dog kan han ikke sørge for, at det ikke sker igen. Flertallet af vores respondenter mener, dermed at revisoren bør opdage, hvis en ledende medarbejder begår besvigelser. I forhold til dette har vi benyttet os af Bent Warmings undersøgelse, da han også har undersøgt regnskabsbrugernes forventninger til revisoren i forhold til hans arbejde sikre, at der ikke bliver begået besvigelser af ledende medarbejder. Undersøgelsen bekræfter udsagnet, da regnskabsbrugerne i hans undersøgelse også forventer, at revisorens arbejde sikrer, at der ikke er begået besvigelser af virksomhedens ledende medarbejdere (Warming, 1990).

Ad 2) Fiktive fakturaer og forfalskning af dokumenter

Det næste eksempel, som vi forhørte regnskabsbrugerne i, var om det var revisorens opgave at opdage fiktive faktura eller forfalskede dokumenter. Det viste sig at flertallet er enig, om at det kunne svært, at forvente det af revisoren. Respondent O kommer med følgende eksempel med, at revisoren kan tage stikprøver og gennemgå kontrakterne, netop for at vurdere om der er uregelmæssigheder, der giver anledning til mistanke samt sammenhæng mellem dem. Desuden nævner han, at det kan være svært for revisoren at gennemgå alle transaktioner og poster, og derfor er det vanskeligt for revisoren, at opdage eventuelle forfalskninger i tilfælde af at ledelsen er ind over det. Respondent A og P giver udtryk for samme holdning, da de mener, at det kun er de helt åbenlyse forfalskninger og fiktive faktura, at revisoren kan opdage. Det kan være faktura, hvor der er lavet photoshop eller tilføjet noget ekstra tekst i dokumenterne. Desuden nævner de, at det kun er noget revisoren vil opdage, hvis revisoren har haft foregående mistanker under sin planlægning omkring forholdet. Respondent A nævner, at Erhvervsstyrelsen har oplevet dette i nogle sager og at det kan være svært at bemærke.

Dette tyder på, at respondenterne til dels har samme holdning, om at det kan være vanskeligt for revisoren, at opdage dokument forfalskninger. Respondent R mener derimod, at revisoren bør kunne opdage forfalskninger, da revisoren har de nødvendige systemer og redskaber til, at kunne se virksomhedens transaktioner og hvor virksomhedens penge ender op. Dermed kan det sammenfattes, at den mest dominerende og udbredte holdning er, at der ikke kan stilles krav til, at revisoren skal være i stand til at opdage eventuelle forfalskninger af faktura og dokumenter. Her adskiller respondent R sig, da han mener at revisoren bør kunne opdage besvigelserne i forhold til forfalskningerne.

I forhold til ad 2 kan det vurderes, at forventningskløften er meget ubetydelig i forhold til opdagelse af fiktive faktura og forfalskede dokumenter. Regnskabsbrugerne har en klar forståelse om, at det er vanskeligt for revisoren, at opdage. I forhold til ad 1 kan det ses, at forventningskløften er noget større, hvorfor præsentationskløften finder sted, da det ifølge ISA 240 ikke er revisorens arbejde, at opdage besvigelse, dog er det stadig regnskabsbrugernes generelle forventning. Desuden kan rimelighedskløftens eksistens også ses i ovenstående. Det vurderes ikke for, at være rimeligt, at forvente af en revisor, at det i høj grad er hans opgave at

opdage besvigelser og at hans revision sikrer, at der ikke er begået besvigelser af de ledende medarbejdere. For netop fordi, der er tale om besvigelser, så er de oftest skjult og svært for revisor, at kunne opdage.

Ser vi på de tidligere gennemgået sager, kan det bemærkes, at regnskabsbrugernes forventninger om, at revisoren skal opdage besvigelserne heller ikke opfyldes af revisorerne i Tønder bank og Memory Card. I sagerne var der flere uregelmæssigheder, som revisorerne ikke havde opdaget. Årsagen til dette var, at revisoren på flere områder ikke havde foretaget tilstrækkelig revisionshandling i overensstemmelse med de respektive ISA'er. På baggrund af dette kan det vurderes at, at der i denne situation har været en forventningskløft pga. revisorens utilstrækkelige præstation. Her opfyldte revisorerne revisionshandling hverken op til regnskabsbrugernes forventninger og heller ikke op til de stillede krav i ISA'erne. Derfor er der her tale om en præstationskløft, som er årsagssammenhæng til forventningskløften.

Der eksisterer derfor både en rimelighedskløft og præstationskløft mellem regnskabsbrugerne og revisorens revisionshandling i forhold til opdagelse af besvigelser. Denne forventningskløft kan blandt andet skyldes regnskabsbrugernes misforståelse af revisorens arbejde. Som Bent Warming-Rasmussen nævner i sin undersøgelse kan denne forventningskløft formindskes ved erfaringer. Det vil give anledning til en større indsigt i lovreguleringerne vedrørende revision fra regnskabsbrugernes side, hvilket muligvis resultere i, en formindskelse af den eksisterende forventningskløft.

3.3.5 Regnskabsbruger forventninger til revisors opdagelse af henholdsvis regnskabsmanipulation og misbrug af aktiver

Derefter gik vi mere i dybden med de to besvigelserformer og forhørte vores respondenter om, hvorvidt deres forventninger til opdagelse af henholdsvis regnskabsmanipulation og misbrug af aktiver, kunne være forskellige. Vores undersøgelse viste umiddelbart, at forventninger herom godt kunne være forskellige. Respondent O havde den forventning, at revisoren opdagede alle væsentlig besvigelser, der havde noget med regnskabsmanipulation, da det er, hvad han blandt andet er ansat til. Vedrørende misbrug af aktiver, så var hans forventninger noget lavere. Eftersom revisoren ikke altid befinder sig i en virksomheden, kan det være svært for revisoren at opdage disse typer af besvigelser. Revisoren havde det svært med at bemærke, om virksomhedens

ressourcer bliver brugt på privat basis af virksomhedens ledelse eller medarbejdere. Han mener desuden, at revisoren skal kunne opdage, hvis en fra virksomheden overfører penge til sin egen konto eller en konto der ser mistænksom ud. Respondent R har af samme opfattelse i, at revisoren bør opdage alle væsentlige regnskabsmanipulationer såsom værdiansættelse af aktiverne. Dertil burde revisoren kunne opfange det med den erfaring som han besidder, som statsautoriseret revisor. Respondenten R mener yderligere, at det kan være svært for revisoren, at opdage misbrug af aktiver, dog ikke umuligt at opdage. Hvis revisoren under sin gennemgang af lageret opdager, at der forekommer uregelmæssigheder i form af varemangel kan årsagen af dette være misbrug fra lagermedarbejderens side. Det er sådan nogle misbrug, som revisoren bør identificere, mener respondent R. Respondent P's umiddelbare forventning til opdagelse af regnskabsmanipulation vil være større. Han mener, at revisoren på baggrund af den teknologiske udvikling nu også har redskaberne til, at konstatere væsentlige besvigelser i form af misbrug af aktiver. På baggrund af dette er der foretaget forskellige undersøgelser omkring forventningskløften herunder Brenda Porters undersøgelse omkring feltet. Hendes undersøgelse viser, at regnskabsbrugerne vurderer, at revisoren ved scenarier, hvor der bevidst findes manipulering af regnskabet og misbrug af virksomhedens aktiver, ikke præsterer tilstrækkeligt på trods af at dette ikke er et krav for revisoren ifølge lovgivningen (Porter, 1993).

Her eksistere der en forventningskløft i form af, at revisoren bør præstere bedre i forhold til at bemærke manipulationer af regnskabet samt misbrug af aktiver. Vores undersøgelse viser, at regnskabsbrugerne har en højere forventning til opdagelse af regnskabsmanipulation end ved misbrug af aktiver, da de mener, at revisor bør opdage alle væsentlige besvigelser i regnskabet i form regnskabsmanipulation. Dette resulterer i, at der eksisterer en større forventningskløft med hensyn til opdagelse af regnskabsmanipulation end misbrug af aktiver. Denne forventningskløft eksisterer som et resultat af præstationskløften og den utilstrækkelige regulering, hvilket kan argumenteres ved, at forventningerne fra regnskabsbrugernes side overskrider, hvad der kan forventes af revisoren i sammenhæng med lovreguleringer. Dette kan udledes, da der ifølge ISA 240 ikke sættes krav til, at revisoren skal kunne opdage besvigelser i forhold til regnskabsmanipulation eller misbrug af aktiver. Rimelighedskløften kan også være en af årsagerne til forventningskløften her. For det kan ikke være rimeligt, at forvente af en revisor, at han

opfanger alle væsentlige regnskabsmanipulationer, når han kun foretager sin revision på baggrund af stikprøver.

Hvis der endnu engang tages udgangspunkt i de gennemgået erhvervsskandaler Tønder Bank og Memory Card kan det ses, at regnskabsbrugernes forventninger til opdagelse af regnskabsmanipulationer heller ikke bliver mødt af revisorernes revisionshandlinger. I Memory Card sagen kunne det fx ses, at ledelsen ikke havde nedskrevet på deres defekte varer og nogle tilgodehavende. Som et resultat af dette så regnskabet udadtil mere fornuftigt ud. Dette havde revisoren ikke opdaget eller havde taget forbehold for i sin påtegning. Dette bunder i, at revisoren ikke havde foretaget tilstrækkelig revisionshandlinger og opnået et egnet revisionsbevis til, at give en påtegning uden forbehold. Regnskabsbrugernes forventninger er, at revisorer opdager sådanne regnskabsmanipulationer, grundet disses afgørende indflydelse på helhedsvurderingen af virksomhedens økonomi. Revisorernes revisionshandlinger var heller ikke i overensstemmelse med ISA'erne. Dette indikerer at forventningskløften i de nævnte sager i hovedsageligt skyldes præstationskløften, hvor revisoren ikke har præsteret tilstrækkeligt og mødt kravene i revisionsstandarderne. Hvis revisoren derimod havde foretaget yderligere revisionshandlinger, ved eksempelvis, at gennemgå de defekte vare i varelageret og havde taget forbehold for dette i sin revisionspåtegning ville revisoren i denne situation kunne have haft undgået, at tilsidesætte god revisorskik jf. afsnit 3.2.

Ud fra dette, kan det sammenfattes, at revisoren hverken levede op til regnskabsbrugernes forventninger og kravene der gør sig gældende under revisionsstandarderne. Vores undersøgelse, viser dog, at forventningskløften ikke er særlig stor, når det omhandler regnskabsbrugernes forventning til revisorens opdagelse af misbrug af aktiver. Regnskabsbrugerne udviser, en generel forståelse for at det kan være vanskeligt for revisoren at opdage denne form for besvigelse.

3.3.6 Besvigelsesformens effekt på regnskabsbruger

Vi forsøgte dernæst at adressere, hvilken besvigelsesform, der havde den største effekt på regnskabsbrugerne. Flertallet af vores respondenter var enige om, at regnskabsmanipulation havde den største effekt på dem. Respondent O påpeger, at det vigtigste for ham er at regnskabet er korrekt indbefattet uden, at sket manipulering herom. Dette begrunder han ved at sætte det i relation til sit eget erhvervsliv, hvor han påpeger at det er regnskabet, som han vil gennemgå, når

han opkøber en virksomhed. Her nævner han, at regnskabsposter såsom igangværende arbejder og værdiansættelse af aktiverne er relevante. Han argumenterer for, at det er herunder hvor regnskabsbrugeren skal være mest opmærksom, eftersom det er de hyppigste poster, hvor der kan forekomme manipulation. Respondenterne A og P er desuden af samme holdning, da de også anser regnskabsmanipulation, hvor der eksempelvis findes uregelmæssigheder i tallene, som den besvigelsestype, der har den største betydning for regnskabet. Respondent P tilkendegiver samtidig at begge besvigelserformer er af store relevans, men at han prioriterer regnskabsmanipulation højere. Det begrundes han med at misbrug af aktiver er lettere, at foretage. Respondenten har dertil en holdning af, at misbrug af aktiver kan forekomme i alle virksomheder. Den sidste respondent R vægter derimod henholdsvis regnskabsmanipulation og misbrug af aktiver ligeværdigt. Han begrundes dette med, at man bliver snydt i begge tilfælde. På baggrund af respondenternes respons til pågældende spørgsmål udledes det, at regnskabsbrugernes generelt vurderer, at regnskabsmanipulation er den besvigelserform som har den største effekt på disse regnskabsbrugere. Dette stemmer overens med, vores tidligere iagttagelser af vores undersøgelse med de statsautoriserede revisorer, hvor det har kommet til udtryk, at de var klar over, at regnskabsbrugerne lagde mest vægt på opdagelse af regnskabsmanipulation. Derfor kan det siges, at de praktiserende revisorer har en god ide om, hvad regnskabsbrugerne lægger mest vægt i med hensyn til de to besvigelserformer. Endvidere kan det udledes, at der forefindes en sammenhæng mellem besvigelserformen der vurderes til, at have størst effekt på regnskabsbrugerne og de forventninger som regnskabsbrugerne har til revisorens opdagelse af de to besvigelserformer.

3.3.7 Regnskabsbrugernes forventninger til revisors tilrettelæggelse af sit arbejde

Dernæst har vi adspurgt vores respondenter om, hvordan de mener at revisor skal tilrettelægge sit arbejde for, at afdække risikoen for besvigelser.

Respondent O vurderer, at der ikke er en bestemt måde at tilrettelægge sit arbejde på for at afdække risikoen for besvigelser. Det er meget individuelt fra virksomhed til virksomhed mht. hvordan produktionen skal foregå. Han påpeger at revisoren kan foretage nogle revisionshandlinger for at indgå en ide om, hvorvidt der kan være uregelmæssigheder. Ifølge respondent O kan revisoren eksempelvis foretage sig besøg på virksomheden, hvor denne taler med forskellige produktionsfolk, produktionschefer og andre fagfolk for at få en indikation om

hvorvidt der kan være svindel. Revisoren kan ydermere foretage kontroller i forhold til lageret og igangværende arbejde for at få et bedre grundlag for mistanke af besvigelser. Respondent O, er af denne holdning fordi han mener følgende: *"For jeg ville tro der kunne ligge meget i form af manipulation i regnskaber. Jeg mener at der ligger en del manipulation i regnskabet i forhold til lageret og derfor er det ret interessant at man ser nærmere på lageret og kontrollere dette"* (Bilag 6).

Respondent A har en tydelig holdning om, at revisoren skal tilrettelægge sit arbejde ved, at vurdere om de interne kontroller er tilstedet og om de fungere effektivt. Han påpeger, at de interne kontroller er med til at afdække en del besvigelser, såsom misbrug af aktiver. Desuden mener han, hvis revisoren dykker ned i selve bogføringen samt tjekker faktura og kreditnota med henblik på at afdække risikoen for besvigelser burde denne have let ved at opdage regnskabsmanipulation.

Her udviser regnskabsbrugeren en forventning om, at revisoren skal dykke ned i alle bilag for at kunne afdække risikoen for besvigelser. I henhold til ISA 530, gælder det at revisor skal foretage sin revision på baggrund af stikprøver som giver revisoren et rimeligt grundlag til at drage konklusioner om den population som revisoren udvælger. På baggrund af dette kan det vurderes, at denne regnskabsbrugers forventning ikke stemmer overens med ISA'en, samt at der kan være en tendens til, at regnskabsbrugerne opstiller højere forventning end, hvad der kræves af revisor lovmæssigt. Derfor er der her tale om en forventningskløft, da regnskabsbrugerne forventninger med hensyn til revisorens revisionshandling med henblik på, at opdage besvigelser overskrider, hvad der ifølge ISA'erne vurderes som værende fyldestgørende. Dermed er denne forventningskløft manifesteret af præsentationskløft og den utilstrækkelige regulering. Desuden er der også tale om nogle urimelige forventninger fra regnskabsbrugerne, da de forventer at revisoren dykker ned i alle bilagene, hvilket ikke kan være rimeligt at forvente.

Den tredje respondent P mener, at revisoren på forhånd, altså under planlægningen, skal have gjort sig nogle tanker i forhold til, hvad der foregår i virksomheden. Han begrundet dette med at revisoren dermed er bedre udrustet til at rådgive klienten i, hvilke kontroller virksomheden skal tilpasse sig og tilrettelægge for bedst muligt at undgå besvigelser. Endvidere mener han, at

revisoren er forpligtet til at bruge revisionsprotokollatet, da det ifølge respondenterne er her, hvor revisoren får uddybet sin udførsel i form af revisionshandlinger.

Til spørgsmål om, hvorledes revisoren skal tilrettelægge sit arbejde for at afdække risikoen for besvigelser tilkendegiver respondent R, sin holdning, som, at revisoren skal sende kompetente medarbejder ud. Dette begrundes han med følgende eksempel: ” *Det handler meget omkring at sende den kompetente medarbejder ud til det enkelte sted for at kunne tjekke lagerstatus. Her kan han tale med nogle fra virksomheden der står for de forskellige ting*” (Bilag 7). Desuden mener han, at revisoren bliver betalt for sit arbejde og derfor har han en forventning om at revisor kan afdække risici følge af besvigelser. Respondent R mener dermed, at revisoren skal have kompetente folk til rådighed for vurdering, om der er noget galt, hvis han ikke selv har kendskab til området.

Ovenstående indikerer, at regnskabsbrugerne har en forventning om at revisoren tilrettelægger sin revision ved at fokusere på interne kontroller, funktionsadskillelse samt at revisoren kan komme med råd til virksomheden i forhold til, om hvorvidt deres kontroller er effektive. Derudover viser vores undersøgelse, at nogen af regnskabsbrugerne mener at revisoren er forpligtet til at tilrettelægge sin revision til at opdage besvigelser. De mener at det er en del af revisorens arbejde og at han bliver betalt udefra dette. I forhold til teorien og hvad revisoren udfører i praksis kan det anses for at der er tale om en præsentationskløft, da der er en uenighed mellem regnskabsbrugerne forventninger og hvad der er rimeligt at forvente fra revisoren på baggrund af ISA'erne. Ifølge ISA 240, er det ikke revisorens opgave at tilrettelægge sit arbejde med henblik på at opdage besvigelser, men derimod overveje besvigelserisikoen og ud fra dette udvide sine revisionshandlinger, for at afdække eventuelle risici. Dette stemmer overens med vores interviews med de statsautoriseret om hvad revisorer gør i praksis. De påpegede netop, at de ikke tilrettelægger deres arbejde med henblik på at opdage besvigelser, men nærmere mod at opdage risikofyldte områder og derigennem gør sig nogle overvejelser med hensyn til besvigelserisikoen.

3.3.8 Ansvarsfordeling vedrørende opdagelse af besvigelser ifølge regnskabsbruger

For at få en bedre indsigt i regnskabsbrugernes opfattelse af ansvarsfordeling med hensyn til opdagelse af besvigelser, havde vi valgt at spørge dem indtil dette. Respondent A mener, at det

afhænger af, hvem der udfører arbejdet. Han tilkendegiver sin holdning med følgende citat: *"Kommer an på hvem der laver opgaven. Hvis det er den daglige ledelse der laver den så det dem der skal opdage det. Det afhængig lidt af hvem der laver det og hvem der så skal opdage det"*. Endvidere nævner han, at revisoren skal udføre sit arbejde og hvis han under revidering møder indikationer på besvigelser skal han reagere på dette. Ydermere mener han, at det ikke er revisorens primære arbejde, da virksomheden internt har Whistlerblower til at opdage sådan nogle besvigelser. Respondent O mener, at det er ledelsen, der har det primære ansvar, men at revisoren kan hjælpe i forhold til etablering af nogle interne kontroller der kan forebygge og opdage besvigelser. Respondenterne R's og P's holdninger til, hvem der bærer ansvar til opdagelse af besvigelser adskiller sig ved, at de vurderer, at revisoren bærer det største ansvar.

Dette kan ses på baggrund af følgende citater:

Respondent R: *"Det er helt klart revisoren. Det er ham der ved hvad der foregår. Det er jo ikke ledelsen der står med alle bilagene. Han kan ikke vide alt"* (Bilag 7)

Respondent P: *"Jeg mener, at det er revisor for han sidder med alle bilagene og afstemmer. Han sidder med det hele og burde kunne se hvad der går galt. Ledelsen kan ikke se det hele men det kan revisor for han dykker længere ned i bilagene under revidering"*. (Bilag 8)

På baggrund af ovenstående kan det ses, at der er en uenighed blandt respondenterne, da nogle mener, at det primært er ledelsens ansvar, hvorimod andre mener, at det er revisoren, der står til ansvar for at opdage besvigelser. Disse forventninger er ikke i overensstemmelse med lovgivningen. Ifølge ISA 240, skal revisorens arbejde være i overensstemmelse med ISA'erne og han har ansvaret for at opnå høj grad af sikkerhed, for at regnskabet som helhed er uden væsentlig fejlinformation, hvad enten denne skyldes besvigelser eller fejl. Desuden gælder det at revisoren allerede i planlægningen gør sig nogle overvejelser i forhold til mulige indikationer for besvigelser, hvor han skal forespørge ledelsen i forhold til dette. Ledelsen har ansvaret for at kontrollere, at alt er tilfredsstillende, hvad angår bogføring, effektivt system, utilsigtede fejl mm. Det kan på baggrund af Brenda Porters teori, vurderes at der opstår en forventningskløft her, da der er en uoverensstemmelse med, hvad regnskabsbrugerne forventer og hvad revisoren har til pligt under revisionen. Endvidere kan denne forventningskløft kategoriseres som en præsentationskløft, på baggrund af lovgivningen som angiver, at det er den daglige ledelse, der

har det primære ansvar for at forebygge og opdage besvigelser. Kontra vores undersøgelse som viser, at der er en tendens til at regnskabsbruger kan have forventninger om, at revisoren står til ansvar for at opdage besvigelser. Netop dette adskiller sig fra hvad der er rimeligt at forvente fra revisoren ifølge revisionsstandarden. Her kan der igen også være tale om rimelighedskløften, for det virker ikke til at være rimeligt at forvente af en revisor, at han skal have et ansvar for forebyggelse og opdagelse af besvigelser i en virksomhed, hvor han kun kommer for at revidere.

3.3.9 Tillid til ledelse

Der kan i nogle tilfælde være situationer hvor revisoren tvivler på om hvorvidt han skal fortsætte sit arbejde. Disse situationer kan udspringe i usædvanlige fejlinformation som følge af besvigelser, hvor ledelsen ikke påtager sig ansvaret og udviser nok samarbejdsvillighed. Grundet manglende samarbejdsvillighed fra ledelsen side er det relevant for revisoren at gøre sig tanker om hvorvidt denne skal ophøre sin pligt som revisor for virksomheden og hvem denne skal underrette i forhold til sin ophørelse. Vi har i vores undersøgelse af denne grund fundet det relevant at forhøre respondenter, om hvorvidt de mener at revisor skal have en stor tillid til ledelsen for de informationer de udgiver.

Respondent O erfarer, at det er vigtigt at der er et tillidsforhold mellem revisoren og ledelsen for at samarbejdet skal kan fungere. Respondent A påpeger derimod, at i tilfælde af at revisoren ikke har tillid til ledelsen og dertil har, mistanker om ledelsens involvering i besvigelser skal denne ikke kontakte ledelsen, men i stedet politiet, SØEK mm.

Ydermere mener han, at revisoren skal være kritisk over for de informationer der udgives af ledelsen, især hvis denne ignorerer direkte henvendelser og er direkte involveret i problemet. Den anden respondent P mener, at revisor skal have tillid til ledelsen, også selvom han har, mistanker. Han mener, at han skal være kritisk overfor informationer han modtager, men i samspil med dette skal revisoren udvise ledelsen tillid for bedre at få indsigt i, hvad der foregår i virksomheden. Respondent R nævner følgende: "*Ja, det skal han. Han skal vægte tingene og være loyal og objektiv. Han skal selvfølgelig være kritisk overfor alle informationer*" (Bilag 7). Afslutningsvis nævner han, at han ikke tror på, at der er en eneste revisor, der ikke kigger på informationerne med kritiske øjne, og begrundet dette med at dette kræves for, at kunne nå langt i revisionsbranchen.

Dette kan også ses i forhold til Memory Card sagen som nævnt i afsnit 3.2.1. Revisoren havde i denne sag stor tillid til de informationer, som han modtog direkte fra direktøren, herunder at branchen har lange kredittider, at de får et ny IT- system, samt at der var sket en overgang af ejendomsretten på nogle vare. Regnskabsbrugerne i vores undersøgelse forventer, at revisoren er kritisk over for de informationer som han modtager med henblik på at levere en højere revisionskvalitet. På baggrund af dette kan det ses, at der er tale om en præstationskløft, hvor vi er under utilstrækkelig præstation. I sagerne har revisoren ikke foretaget de fornødne handlinger, dette gælder både hvad angår regnskabsbrugernes i vores undersøgelse forventninger og, hvad der lovmæssigt kræves af revisoren. I henhold til ISA 240 afsnit 15 angives det nemlig, at revisoren til en hver tid skal være professionelt skeptisk overfor de informationer som den modtager.

3.3.10 Mediernes påvirkning på regnskabsbrugers forventninger

Oftest kan det ses at medierne også påvirker regnskabsbrugernes forventninger. Medierne har netop et vis ansvar med henblik på de opstillede forventninger til revisoren, da deres omtale vedrørende revisorer og deres arbejde er med til at påvirke regnskabsbrugerne. Problemet opstår netop, når medierne er med til direkte opbygge disse forventninger, da de oftest fremstiller scenarier på en unuanceret måde, hvorved relevant fakta bliver holdt væk. Derfor har vi fundet det relevant at undersøge, om hvorvidt erhvervsskandalerne og mediernes fokus på besvigelssager har påvirket regnskabsbrugernes forventninger til revisor.

Respondent O nævner, at han blev påvirket af erhvervsskandalerne pga. medie omtalen. Dette har givet ham stof til eftertanke i forhold til revisorens arbejde, hvilket resulterede i, at han blev fordømmende overfor revisorens arbejde. Han vurderer, at mediernes betydning er stor, når det kommer til de eksisterende forventninger i og med at deres omtale af revisorerne og deres arbejde i diverse sager oftest er fremstillet negativt.

Han mener, at revisor er blevet mere omhyggelig i forhold til deres arbejde efter erhvervsskandalerne, selvom man ikke kan forvente at de laver en fuldkommende revision på de forskellige områder. Den anden respondent A nævner, at han selv arbejder indenfor feltet og derfor har han kendskab til, hvem der har ansvaret samt revisorens arbejdsgang. Han mener dog at medierne kan påvirke den almene regnskabsbrugers forventninger til revisors arbejde og forværre dermed den allerede eksisterende forventningskløft. Samtidig pointerer han, at grundet

hans kendskab til feltet, at han nemt kan se igennem når medierne forsøger, at påvirke omverden ved at sætte revisoren i dårlig lys.

Han nævner, at de har haft mange besvigelsessager, hvor Erhvervsstyrelsen har opdaget, at revisoren har haft manglende revisionsbevis og som resultat af dette lever revisoren ikke op til god revisorskik. Afslutningsvis nævner han følgende: *"Men generelt har jeg ikke nogle indtryk af at de ikke gør sit arbejde godt. De gør det godt"* (Bilag 5). Respondent P har derimod en adskilt holdning i forhold til de øvrige respondenter, da han mener at medierne kan spille en rolle, men ikke så stor indflydelse. Han nævner følgende: *"Ja, de skjuler en del men hvor meget kan de lige dække over i medierne. Jeg mener bestemt at revisor fejler og det er det de nævner så vi kan tage forbehold for revisors arbejde"* (Bilag 8).

Den sidste respondent R mener, at han er blevet påvirket af medierne og nævner at alle har nogle forventninger. Han erkender, at hans egne forventninger er blevet større efter mediernes omtale af revisors arbejde. Eftersom sådanne sager har været omtalt i medierne, har respondent R, talt med sin revisor i forhold til erhvervsskandalerne. Dette har påvirket respondent R og derfor taget følgende initiativ for, at få en dybere forståelse for, hvad der netop er sket. Desuden nævner han følgende: *"det er også svært for mig at vide hvad der er sket når medierne kun omtaler revisor som har fejlet"* (Bilag 7).

Undersøgelsen viser dermed, at erhvervsskandalerne og dertilhørende medie fokus, har haft influens på regnskabsbrugernes forventninger på revisors arbejde. Endvidere giver undersøgelsen også udtryk for, at revisorer er blevet mere omhyggelige i deres arbejde ved at udføre dette i overensstemmelse med loven. Den generelle tendens som udvises fra respondenternes side er, at medierne er med til at påvirke regnskabsbrugernes forventning. Dette er dermed også med til at fremprovokere forventningskløften.

Tillid

Det kan ses at respondenterne er blevet påvirket af erhvervsskandalerne, hvilket har resulteret i at regnskabsbrugernes tillid til revisorens arbejde i forhold til afdækning af besvigelser også kan være svækket. På baggrund af dette har vi forhørt respondenterne i, hvor høj grad de bliver påvirket: *stærkt negativt, neutral eller stærkt positivt*. Respondent R nævner, at han i første omgang blev

stærkt negativt påvirket af erhvervsskandalerne og mediernes omtalte om disse. Han påpeger, at et resultat af dette for ham har været, at han føler et konstant behov for at tale med sin revisor for at kunne bibeholde et fuldstændigt overblik.

På trods af mange års bekendtskab til sin revisor har det været med til, at påvirke hans tillid til revisoren. Han føler at det hjælper, at revisoren lytter til ham som regnskabsbruger og dertil også tager godt imod hans ideer. Respondent P vurderer, at mediernes omtale af erhvervsskandaler har påvirket ham *stærkt positivt*.

Han mener desuden, at mange virksomheder kan forsøge at skjule medarbejdernes økonomiske kriminalitet netop for ikke at sætte sin virksomhed i dårligt lys. Men når medierne omtaler disse skandaler resulterer det i, at offentligheden hører om revisorens fejl og mangler. Han mener, at medierne ikke har ændret på hans tillidsforhold, da han altid har været kritisk overfor sin revisor, da de ikke altid virker til at være pålidelige i hans øjne.

Respondent A reagere på spørgsmålet med følgende kommentar: *"Det påvirker ikke mig for jeg er selv inde i feltet og ved, hvordan medierne ændre på tingene"* (Bilag 5). Respondent O nævner, at medierne påvirker ham *stærkt negativt* når medierne omtaler erhvervsskandalerne og revisorens fejl og mangler. Han nævner desuden, at medierne kommer med mange negative historier uden, at gå i dybden med hvad der faktisk er sket. Regnskabsbrugeren har tillid til sin revisor på nuværende tidspunkt, selvom han i starten var nervøs, grundet tendens til negativt medie omtale vedrørende revisionsbranchen. Han afslutter dog samtalen med: *"Men heldigvis kender jeg min revisor og jeg har tillid til ham, da jeg til en hver tid kan komme til ham. Vi har skabt en solidaritetsramme. Jeg besøger ofte min revisor for at tale om de ting jeg er i tvivl om, hans åbenhed skaber tilliden"* (Bilag 6).

På baggrund af dette kan det vurderes, at erhvervsskandalerne og medierne har haft en indflydelse på regnskabsbrugernes tillid på nær respondent P og A. Respondent P mener, at det er rimeligt det medierne omtaler. Vi vurderer, at bekendtskab mellem revisoren og regnskabsbrugeren er en stor faktor i den tillid som regnskabsbrugeren har overfor revisoren.

Mediernes fokus har haft en indflydelse på respondenterne, hvilket har været skyld i at den generelle tillid til revisorer er formindsket. Endvidere ses det også, at medierne ikke har et dybdegående kendskab til, hvad der lovmæssigt kan kræves af en revisor og har i stedet fokus på

hvad revisoren kan gøre for at opdage besvigelser uden at disse revisionshandlinger lovmæssigt var nødvendige. De nævner i medierne, at revisoren ikke har opdaget besvigelsen, hvilket påvirker regnskabsbrugerne og svækker deres tillid til revisoren.

Det kan derfor siges, at mediernes omtale om revisors arbejde godt kan påvirke nogle regnskabsbrugers tillid til revisor. Hvis medierne nævner, at der er sket besvigelser i virksomheden uden at sætte revisoren i dårlig lys, men i stedet omtale revisors arbejde positivt og nævne de begrænsninger, som revisoren har haft ved udførelsen af sit arbejde, kan det blandt andet være et forsøg på, at formindske forventningskløften. Et tiltag for at formindske forventningskløften kunne også være, at revisoren stiller sig frem i medierne, når sådan nogle større besvigelsessager opstår. Revisorerne kan her træde frem ved at fortælle, hvad deres arbejde er ifølge lovgivningen, således at omverden kan se, hvad revisoren har fejlet på og hvorfor.

3.3.11 Delkonklusion

Vores undersøgelse af regnskabsbrugerne har vist, at der stadig eksisterer en forventningskløft mellem regnskabsbruger og revisors revisionshandlinger i forhold til opdagelse af besvigelser. Regnskabsbrugernes påpeger, at det i høj grad er revisorens opgave at opdage besvigelser i en virksomhed. Flertallet af regnskabsbrugerne forventer blandt andet, at revisorens arbejde sikrer, at der ikke bliver begået besvigelser af ledende medarbejder i virksomheden, og at revisoren tilrettelægger sit arbejde for at opdage besvigelser. Dette bliver begrundet med, at det er revisorens arbejde at opdage sådan nogle uregelmæssigheder. Dermed kan det ses, at der eksisterer en forventningskløft. Dette konstateres på baggrund af, at revisorens revisionshandlinger i praksis og ISA 240 ikke har til formål at opdage besvigelser, men derimod at overveje besvigelsesrisikoen. Denne forventningskløft eksisterer pga. rimelighedskløften og præstationskløften, da regnskabsbrugernes forventninger til revisors revisionshandlinger er både urimelige og ikke stemmer overens med, hvad der kræves af revisor ifølge ISA 240. Ved nærmere undersøgelse af, hvad deres forventninger til regnskabsmanipulation og misbrug af aktiver, viser det sig, at deres forventninger er højere ved opdagelse af regnskabsmanipulation end ved misbrug af aktiver. Det bliver begrundet med, at revisoren foretager en revidering af regnskabet og med den erfaring som en statsautoriseret revisor har, bør han kunne opdage, hvis der forekommer en eller anden form for manipulering af regnskabet. Deres forventninger til opdagelse af misbrug af aktiver er noget lavere, hvilket skyldes deres formodning om, at revisoren kan have svært ved at

opdage besvigelser, da han ikke befinder sig i virksomheden hele tiden. Årsagen til denne forskel i forventninger til henholdsvis regnskabsmanipulation og misbrug af aktiver, kan skyldes den effekt, som de to besvigelser har på regnskabsbrugere. Dette illustrerer, at regnskabsbrugere har en forståelse af, at regnskabsmanipulation har en større effekt på dem end hvad misbrug af aktiver har. For her lægger de mere vægt på, at der ikke er foretaget regnskabsmanipulationer i den virksomhed, som de måske vil investere i eller har en interesse for. Det skyldes, at regnskabsmanipulationer i højere grad har en direkte påvirkning på regnskabsbrugernes forståelse af virksomhedens økonomiske tilstand. Derfor kan vi konkludere, at der også eksisterer en forventningskløft her, der bliver manifesteret af præstationskløften og den utilstrækkelig regulering, da ISA 240 ikke sætter nogle krav på revisoren for at opdage hverken regnskabsmanipulationer eller misbrug af aktiver. Ved at holde regnskabsbrugernes forventninger op med de tidligere gennemgået besvigelssager kan det ses, at vores respondentes forventninger ikke bliver indfriet af revisorerne i disse sager. Revisorerne har i disse tilfælde ikke opdaget en del uregelmæssigheder i både Memory Card og Tønder Bank, hvilket regnskabsbrugere i vores undersøgelse forventede. Desuden kan det konstateres, at revisorerne heller ikke levede op til kravene i lovgivningen, og derfor eksisterer denne forventningskløft pga. præstationskløften og revisors utilstrækkelig præstation. Forventningskløften kan ses både som en rimelighedskløft og præstationskløft. Endeligt viser vores undersøgelse også, at mediernes omtale om erhvervsskandalerne og revisorens arbejde påvirker regnskabsbrugernes forventninger og tillid til revisoren. Mediernes negative omtale har gjort, at regnskabsbrugere blev mere skeptiske overfor revisoren og hans arbejde. Derudover blev de også usikre på, om revisoren har udført sine opgaver korrekte.

4. Konklusion

På baggrund af vores empiriske undersøgelse kan det konstateres, at besvigelser er et voksende fænomen, hvilket PwC's undersøgelser om virksomhedskriminalitet også har vist. Undersøgelsen viser, at regnskabsmanipulation og misbrug af aktiver er blandt de mest udbredte former for virksomhedskriminalitet. De seneste par års store erhvervsskandaler, som IT-Factory, Memory Card, Roskilde Bank og Tønder Bank, har også sat et større fokus på virksomhedskriminalitet og besvigelser begået af ledelsen. Dette har givet anledning til spørgsmålstegn hos regnskabsbruger såsom aktionær, direktør mm. i forhold til, hvorfor revisoren ikke opdager besvigelser gennem revisionshandling.

Afhandlingen har haft til formål at undersøge, hvorledes revisorens revisionshandling i forhold til opdagelse af besvigelser stemmer overens med de krav ISA 240 stiller. Samt om regnskabsbrugernes forventninger stemmer overens med standarden. Endvidere har vi forsøgt at undersøge, hvilke fejl og mangler revisoren har haft i de store erhvervsskandaler samt vores vurdering i forhold til, hvad revisor bør gøre.

Besvigelser kan ske på flere forskellige måder og kan forekomme i alle virksomheder. Det er vigtigt, at revisor kan vurdere virksomhedens besvigelserisiko. Revisoren skal se dette som en proces som starter fra klient accept til rapportering til ledelsen. Besvigelser kan defineres ifølge ISA 240, som en handling der udføres af en person i virksomhed, der benytter vildledning til at opnå en uberettiget eller ulovlig fordel. Dette kan skyldes fejl i årsregnskabet i form af fejlinformationer.

Først og fremmest undersøgte vi om, hvorledes ISA 240 kravene i praksis blev efterlevet af en statsautoriseret revisor. Det kan på baggrund af vores gennemgang af ISA 240 kan det konstateres, at det er ledelsen der har ansvaret i forhold til at opdage besvigelser ved aflæggelse af regnskabet. Ledelsen har til ansvar, at implementere de nødvendige interne kontroller, der kan sikre et forsvarligt kontrolmiljø der kan identificere besvigelser. Derimod er revisorens ansvar, at opnå en høj grad af sikkerhed for at regnskabet er uden væsentlig fejlinformation der følges af besvigelser.

Det kan ud fra undersøgelsen konkluderes, at revisorernes praktiske handling er i overensstemmelse med det, der kræves i ISA 240. Standarden kræver, at revisoren udviser professionel skepsis over for de fremlagte oplysninger fra ledelsen. Vores empiriske undersøgelse viste, at de statsautoriserede revisorer i praksis udviste professionel skepsis ved, at være kritisk over for ledelsens udtalelser og informationer, da ledelsen kan have en hensigt i at skjule eventuelle besvigelser. Revisorernes udtalelser indikerer dog, at revisorer i dag i højere grad prioritere at opfylde de forskellige lovkrav i stedet for at udvise professionel skepsis, hvor det er nødvendigt. Ved drøftelser i opgaveteamet ses det, at revisorernes praktiske handlinger stemmer overens med ISA 240. Desuden nævnte revisorerne, at de fokuserede ekstra på, at drøfte besvigelserisikoen, incitament programmer samt andre problemstillinger og risikofyldte områder der kunne forårsage besvigelser. Revisoren har ikke til ansvar, at opdage fiktive faktura og forfalskede dokumenter, da revisoren ikke har de nødvendige kompetencer til denne vurdering. Revisoren kan i praksis benytte sin professionel skepsis ved at udfører yderligere revisionshandling for at verificerer dokumentet.

Derudover kan det konstateres, at revisorernes praktiske risikovurderingshandlinger omfatter at forespørge den daglige ledelse, den øverste ledelse og medarbejdere, hvilket også er et krav i ISA 240. Denne forespørgsel tager udgangspunkt i at opnå en forståelse af virksomhedens forretningsgange og interne kontroller. Endvidere forespørger de også ledelsen om, hvorledes de sikrer, at der ikke bliver begået besvigelser i virksomheden, samt hvad ledelsens vurdering er af besvigelserisikoen i virksomheden. Derudover viser undersøgelsen, at revisorernes praktiske erfaring, er at forespørgsler til medarbejdere oftest er de bedste, hvorimod ISA 240 lægger mest vægt i forespørgsler til de to ledelsesorganer. Det samme er gældende ved besvigelserisikoen ved indregning af indtægter. Her nævnte revisorerne, at indregning af indtægter ikke er den post, hvor de mener besvigelserisikoen er størst, hvorimod der i ISA 240 fremgår, at det er en væsentligst post, hvor der kan forekomme besvigelse. Revisorerne giver udtryk for, at der i højere grad kan forekomme besvigelser i poster såsom varelageret, hensættelser og igangværende arbejde.

Revisorernes praktiske revisionshandling ved identifikation af risici for fejlinformation som følge af besvigelser lever også i høj grad op til de krav, der stilles i ISA 240. Dette kan konstateres på baggrund af respondenternes udsagn, da de blev præsenterede for forskellige eksempler i forhold til, hvor der kan være risiko for besvigelser. Deres reaktioner på dette er f.eks. at udvide

substanshandlinger ved risikofyldte områder, der indikerer besvigelser, samt indtager en form for uforudsigelighed i deres tidsmæssige placering af revisionshandlingen. Derudover vil de eksempelvis hente en tredje mands vurdering ved mistanke om værdiansættelsen af et aktiv er forkert. For at vurdere revisionsbeviset foretager revisorerne analytiske handlinger ved, at se på nøgletallene i virksomheden og sammenligne dem med tidligere år. Disse handlinger er med til at identificere yderligere besvigelserisici og verificere det opnåede revisionsbevis. På baggrund af dette kan det konkluderes, at de statsautoriseret revisors praktiske revisionshandlinger efterkommer de krav, som ISA 240 stiller.

Yderligere har vores empiriske undersøgelse vist, at der godt kan være situationer, hvor revisorernes praktiske handlinger ikke formår, at leve op til lovkravene og kan ligge til grund for revisoren fejler. Ved gennemgang af sagerne Tønder Bank og Memory Card har det vist sig, at revisorerne ikke har levet op til lovgivning, og dermed tilsidesat god revisorskik.

På baggrund af vores undersøgelse kan det konkluderes, at revisorerne i Memory Card sagen ikke havde udvist professionel skepsis ved revision af varelageret, defekt varelager, tilgodehavender, hvilket har resulteret i at revisoren har tilsidesat god revisorskik. Det kan yderligere konstateres at revisorerne bør være kritiske overfor de udleveret informationer fra ledelsen samt efterprøve forespørgslerne for at sikre at det stemmer overens med deres udtalelser. Desuden har revisorerne ikke opnået tilstrækkeligt forståelse og egnet revisionsbevis ved flere væsentlige områder og derfor burde de tage forbehold for disse. Det kan desuden konstateres at det var en skærpende omstændighed, at revisorerne var bekendt med at der var incitament programmer til stede, der kunne gøre, at ledelsen var i stand til at manipulere med regnskabet.

Nogle af de samme problemer gør sig også gældende ved Tønder Bank sagen, da revisorerne ikke havde nedskrevet tilstrækkeligt på bankens engagementer og ejendomme. Revisoren havde foretaget stikprøve revision af nogle af engagementerne og ejendommene, dog havde han ikke foretaget en vurdering af de forudsætninger og afkastsatser på ejendommene, som banken havde sat. Det kan på baggrund af dette konstateres, at revisoren burde være mere kritisk over for ledelsens fastsatte forudsætninger og afkastsatser samt burde han efterprøve disse forudsætninger. Det kan konkluderes, at revisorerne i erhvervsskandalerne ikke havde levet op til

kravene i revisionsstandarden og derfor havde tilsidesætte god revisorskik ved ikke at tage forbehold, udvise professionel skepsis, efterprøve forespørgsler mm.

Det kan desuden konkluderes, at regnskabsbrugene har nogle andre krav til revisor end det ISA 240 stiller. De har en forståelse om, at det i høj grad er en statsautoriseret revisors opgave at opdage besvigelser i en virksomhed. Der forventes yderligere, at revisorens arbejde sikrer, at der ikke er begået besvigelser af de ledende medarbejdere i virksomheden, samt at revisoren bør tilrettelægge sit arbejde for at opdage besvigelser. Årsagen til deres forventninger herom er, at de anser det som at være en del af revisorens erhverv. Yderligere mener, de at revisoren bør, med den erfaring og de redskaber han har, opdage sådanne uregelmæssigheder. Netop derfor kan det konstateres, at der eksisterer en forventningskløft, da revisors praktiske revisionshandlinger og de krav, ISA 240 stiller, ikke stemmer overens med kravene fra regnskabsbrugerne. Revisorens praktiske revisionshandlinger og ISA 240 har i modsætning til regnskabsbrugernes forventninger til formål at overveje besvigelsesrisikoen under planlægningen, men ikke at opdage besvigelser. Denne forventningskløft eksisterer pga. præstationskløften og herunder den utilstrækkelige regulering, da regnskabsbrugernes forventninger ikke matcher kravene i ISA 240. Desuden kan det også ses, at rimelighedskløften er en af årsagerne til forventningskløftens eksistens. Til vores spørgsmål om, hvorvidt regnskabsbrugerne forventer, at revisorens opdager regnskabsmanipulation og misbrug af aktiver viser det, at deres forventninger til opdagelse af regnskabsmanipulation er højere end ved opdagelse af misbrug af aktiver. Dette begrundes med at en statsautoriseret revisor reviderer et regnskab, og derfor burde revisoren kunne se en evt. uoverensstemmelse i regnskabet, samt at en statsautoriseret revisor burde have de kompetencer til, at opdage sådanne uregelmæssigheder. Det kan konstateres, at regnskabsbrugerne ikke har en så stor forventning til opdagelse af misbrug af aktiver som regnskabsmanipulation, da misbrug af aktiver kan være svære at opdage, da revisoren ikke altid er tilstede i virksomheden.

Regnskabsmanipulation er ifølge regnskabsbrugerne den besvigelsesform, der har størst effekt.

Når der er foretaget regnskabsmanipulation af regnskabet påvirker det regnskabsbrugernes beslutning om en evt. investering i virksomheden. Hvorimod de har en forventning, om at misbrug af aktiver kan være tilstede i de fleste virksomheder, hvilket ikke er med til at påvirke deres forståelse af virksomhedens økonomiske tilstand. Dermed kan vi også konkludere, at

forventningskløften eksisterer ved regnskabsbrugernes forventninger ved opdagelse regnskabsmanipulationer og misbrug af aktiver. Forventningskløften bliver her manifesteret af præstationskløften og herunder den utilstrækkelige regulering, da der ifølge ISA 240 ikke er nogle krav mod revisoren for at opdage hverken regnskabsmanipulation eller misbrug af aktiver.

Ved sammenligning af regnskabsbrugers forventninger med de tidligere gennemgået erhvervsskandaler kan det konstateres, at regnskabsbrugernes forventninger ikke bliver indfriet af revisorerne i de på gældende sager. Regnskabsbrugerne forventer, at revisorerne opdager alle de uregelmæssigheder, der var i Memory Card og Tønder Bank. Her viste det sig, at revisorerne heller ikke havde levet op til den gældende lovgivning, hvilket viser, at der også kan være eksempler på, hvor årsagen til forventningskløften kan være revisorernes utilstrækkelige præstation.

Ud fra vores undersøgelse kan vi derfor konkludere, at de statsautoriseret revisors revisionshandlinger i praksis er i overensstemmelse med de krav, ISA 240 stiller, men ikke de krav regnskabsbrugerne stiller. Hvilket viser, at der er en forventningskløft mellem regnskabsbruger og revisors revisionshandlinger ifølge ISA 240 for at opdage besvigelser. Vores undersøgelse har dog også vist, at der kan være situationer, hvor revisoren ikke leve op til hverken kravene i ISA 240 og regnskabsbrugers krav, hvilket vi kan se ved erhvervsskandalerne. Som supplement til Brenda Posters teori benyttede vi os af Bent Warmings Rasmussens teoretiske fremstilling. På baggrund af dette kan det konstateres, at årsagen til forventningskløften kan både være revisorens og deres manglende præsentation, men også regnskabsbrugernes misforståelse af revisors rolle og hans arbejde, samt deres urimelige forventninger herom. Dette kan begrundes med regnskabsbrugers erfaringsgrundlag og deres manglende kendskab til revisorens normsæt.

5. Perspektivering

I afhandlingen har vi forsøgt at afdække, om der er en forventningskløft mellem regnskabsbrugerne og revisor. I analysen fik vi bekræftet, at der er en urimelig forventningskløft fra regnskabsbrugerne i forhold til, hvad revisors arbejde er, og hvad revisoren skal gøre under revisionen. Regnskabsbrugernes urimelige forventninger kan begrundes med deres manglende erfaring indenfor feltet og omkring lovgivningsområdet. Resultaterne fra afhandlingen har givet anledning til en perspektivering i forhold til, hvad der kan gøres for at formindske forventningskløften. Analysen henleder til nogle punkter i forhold til formindskelsen, dog bliver disse punkter ikke uddybet i afhandlingen. Derfor kan dette være en anden synsvinkel på afhandlingens problemstilling, med henblik på at formindske forventningskløften mellem regnskabsbrugerne og revisor.

Som det fremgår af vores analyse er der en urimelig forventning fra regnskabsbrugernes side. Vi antager, at denne forventningskløft kan formindskes ved at regnskabsbrugerne bliver instrueret i, hvad revisors faktiske arbejde er i forhold til revision, og hvilket ansvar han har. Vores forslag til dette er, at revisionspåtegningen bliver udvidet, således at regnskabsbrugerne kan få et større overblik over revisors arbejde under revisionen samt hvad revisionen indebærer. Desuden kan det i analysen ses, at vores regnskabsbruger ikke har den store forståelse for lovgivningen. Derfor kan det tænkes, at forventningskløften vil minimeres, hvis regnskabsbrugerne fik et større kendskab til revisors arbejde og kravene i revisionsstandarderne.

En engelsk revisorforening ACCA har gennemført en analyse af offentlighedens tillid til revisorerne. Undersøgelsen viser, at revisorbranchens største udfordringer er forventningskløften pga. offentlighedens opfattelse. Resultatet viser, at forventningskløften opstår pga. regnskabsbrugernes manglende viden omkring ” *hvad revisor er forpligtet til at udføre af handlinger i forbindelse med sin revisionen, går langt videre, end det revisor rent faktisk er forpligtet med sin revision*”. Vejen ud af forventningskløften er ifølge undersøgelsen kommunikation og handling (Jepsen, 2012).

Desuden ses et alternative kommunikationsformer til at være vejen frem mod at formindske forventningskløften. Dette kunne være, at der under ledelsesberetning bliver tilføjet et afsnit, hvor væsentlige forhold bliver informeret samt en mere dybdegående forklaring af disse forhold.

Vi antager, at der er brug for en større åbenhed fra revisionsbranchen. De bliver nødt til at give regnskabsbrugerne en forståelse af revisionsydelsen for at formindske forventningskløft, hvis dette ikke sker, kan det føre til, at offentligheden og regnskabsbruger mister tilliden til revisorerne.

Litteraturliste

Bøger

Andersen, Ib (2008). Den skindbarlige virkelighed. 4. udgave. Samfundslitteratur.

Brinkmann, Svend & Tanggaard, Lene (2010). *Introduktion – Kvalitative metoder*. 1. udgave. Hans Retizels Forlag.

Bøg, Kjeld CHR & Kiertzner, Lars (2007): Professionsetik for revisorer.

Füchsel, K., Gath, P., Langsted B.L., Olsen, K.P., Skovby, J. (2015): Revisor - regulering og rapportering. 3. udgave. 1. opslag

Juul, Søren & Pedersen, Kirsten Bransholm (2012). *Hvorfor videnskabsteori?* – Samfundsvidenskabernes videnskabsteori. 1. udgave.

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009). *Interview: Introduktion til et håndværk*. 2. udgave. Hans Reitzels Forlag.

M.B.Christensen, R.H.Kristensen & B.Warming-Rasmussen (2015): Revisors opklaring af besvigelser- læren af praksis.

M.B.Christensen, R.H.Kristensen & B.Warming-Rasmussen (2012): Revisors opklaring af besvigelser- læren af praksis.

Riise Johansen, T., Davidsen, M.C., Lunden, M., Hellebjerg, H.H. (2016): Danske perspektiver på revisorer og revision. 2. udgave. 1. opslag.

Sudan, S., Samuelsen, M., Parker, H., Davidsen, C. (2012): Revision i praksis -eksempelsamling. 1. udgave. 1. opslag

Voxted, Søren (2006). Valg der skaber viden - om samfundsvidenskabelige metoder. 1. udgave. Hans Retizels Forlag.

Warming- Rasmussen, Bent (1990): tillidsforholdet og forventningskløften mellem brugeren af revisionsydelsen og den statsautoriserede revisor.

Artikler og videnskabelige artikler

Porter, Brenda (1993): *An Emperical Study of the Audit Expectation-Performance Gap*

Clausen, Ina (02.11. 2015). Hele historien om Tønder Bank sagen. Fundet på:
<https://www.tvsyd.dk/artikel/hele-historien-om-toender-bank-sagen>

Hjorth, Mikael (02.11.2012) Sydbank overtager Tønder Bank. Fundet På:
<https://www.business.dk/finans/sydbank-overtager-toender-bank>

Hjort, Michael (02.11.2012) Tønder Bank indgiver konkursbegæring: Sydbank overtager bankens aktiver. Fundet på:<https://www.jv.dk/modules/fsArticle/index.php?articleid=1468710&nocache=1>

Iwersen, Uwe (20. 07.2017): Tønder Banks investorer klar til at gå rettens vej. Fundet på:
<https://www.jv.dk/regionalt/Toender-Banks-investorer-klar-til-at-gaa-rettens-vej/artikel/2524354>

Jepsen, Charlotte (07.09. 2012): Vejen ud af forventningskløften: Kommunikation og handling
Fundet
på:<https://www.fsr.dk/Nyheder%20og%20presse/Vi%20mener/Ugens%20kommentar/Ugens-kommentar-2012/Ugens-kommentar-7-september>

Just, Rasmus (27.05.2017) Restsopgør mod ledelsen I Tønder Bank har lange udsigter. Fundet på:
<https://www.jv.dk/regionalt/Retsopgoer-mod-ledelsen-i-Toender-Bank-har-lange-udsigter/artikel/2509469>

Jydskevestkysten(16.12.2016) Konkursramt banks revisor dømt for alvorlige forsømmelser. Fundet på:
<https://finans.dk/live/erhverv/ECE9230460/konkursramt-banks-revisor-doemt-for-alvorlige-forsoemmelser/?ctxref=ext>

Lauridsen Alsen, Michael (03.12.2015) Tønder Bank- boss får første søm i kisten. Fundet på:
<https://www.business.dk/finans/toender-bank-boss-faar-foerste-soem-i-kisten>

Mortensen, Mogens (03.12.2015) Tønder Bank- boss får første søm i kisten. Fundet på:
<https://www.business.dk/finans/toender-bank-boss-faar-foerste-soem-i-kisten>

Rindahl, Nicholas (01.07. 2013):Revisorer anker Memory Card- dom til højesteret. Fundet på: http://borsen.dk/nyheder/it/artikel/1/261049/revisorer_anker_memory_card-dom_til_hoejesteret.html

Sparsø, Hempel Henning (20.08. 2015). Memory Card Tecnology og den tabte hukommelse. Fundet på: <http://www.elex.dk/memory-card-technology-og-den-tabte-hukommelse/>

Tønder Kommune (28.08.2014): Da Tønder havde sin egen bank. Fundet på <http://dengang.dk/artikler/3102>

Wichmann, Sonny (03.11.2012) Tønder Bank fohandlede fusion. Fundet på: <https://www.business.dk/finans/toender-bank-forhandlede-fusion>

Kendelser

Erhvervsstyrelsens afgørelse af Tønder Bank A/S (sag. 2012- 0033021) 05.03. 2013. Fundet på: https://erhvervsstyrelsen.dk/sites/default/files/media/sammenfatningsnotat_0.pdf

Højesterets dom af 24. marts 2015 (sag nr. 203/2013). Fundet på: <http://www.hoejesteret.dk/hoejesteret/nyheder/Afgorelser/Documents/182-13.pdf>

Revisornævnets kendelse af 6. Maj 2009 (sag nr. 40-2004-S, 2009). Fundet på: <https://erhvervsstyrelsen.dk/sites/default/files/40-2004-S.pdf>

Revisornævnets kendelse af 24.10. 2016 (sag. 35/2013). Fundet på: https://erhvervsstyrelsen.dk/sites/default/files/media/revisor/35-2013_og_49-2014_24.oktober.2016.pdf

Højesterets dom af 14. august 2013 (Sag. nr. 39/2013). Fundet på: <http://www.hoejesteret.dk/hoejesteret/nyheder/Afgorelser/Documents/39-2013.pdf>

Højesterets dom af 7. januar 2015 (Sag. nr. 161/2013) Fundet på: <http://www.hoejesteret.dk/hoejesteret/nyheder/Afgorelser/Documents/161-13.pdf>

Publikation

Global Economic Crime Survey, PwC, 2018. Fundet på:

<https://www.pwc.dk/da/nyt/publikationer/pwcs-gecs-2018.html>

Revisionsstandarder og love

- ISA 200 "Den uafhængige revisors overordnede mål og revisionens gennemførelse i overensstemmelse med Internationale Standarder om Revision"
- ISA 240 "Revisors ansvar vedrørende besvigelser ved revision af regnskabet"
- ISA260 " Kommunikation med den øverste ledelse"
- ISA 300 "Planlægning af revision af regnskaber"
- ISA 315 "Identifikation og vurdering af risici for væsentlig fejlinformation igennem forståelse af virksomheden og dens omgivelser"
- ISA 320 "Væsentlighed ved planlægning og udførelse af en revision"
- ISA 330 " Revisors reaktion på vurderede risici"
- ISA 500 " Revisionsbevis"
- ISA 505 " Eksterne bekræftelser"
- ISA 520 " Analytiske handlinger"
- ISA 570 " Fortsat drift"
- ISA 580 "Skriftlige udtalelser"
- ISA 705 " Modifikationer til konklusionen i den uafhængige revisors erklæring"
- ISAE 3400 " undersøgelse af fremadrettede finansielle oplysninger (budgetter og fremskrivninger)"
- Regnskabsbekendtgørelse om finansielle rapporter for kreditinstitutter og fondsmæglerselskaber
- Revisorloven
- Erklæringsbekendtgørelsen

Bilag:

Bilag 1 - Spørgsmålsguide revisor

Bilag 2 - spørgsmålsguide regnskabsbruger

Bilag 3- T

Bilag 4 - C

Bilag 5 - A

Bilag 6 - O

Bilag 7 - R

Bilag 8 - P

Bilag 1: Interviewguide til de statsautoriserede revisorer

Revisors tilrettelæggelse ved revision af besvigelser

- Hvilke redskaber mener du, som revisor, at du har til, at afsløre besvigelser samt hvordan tilrettelægger du din revision hvis du har en mistanke om besvigelser?

Ansvarsfordeling

- Hvilket ansvar har revisor og hvilket ansvar har ledelsen i forhold til opdagelse af besvigelser?

Regnskabsbrugers forventninger

- Hvilke forventninger tror du, regnskabsbrugerne har til revisor?
- Mener du, at der kan være en forskel på regnskabsbrugers forventninger til opdagelse af regnskabsmanipulation og misbrug af aktiver?
- Hvilke forventninger har du til ledelsen i forhold opdagelse af besvigelser?

Besvigelsestyper

- Hvilke besvigelserformer er den hyppigste?
 - Regnskabsmanipulation eller misbrug af aktiver
- Er der en besvigelserform som du ligger mere vægt på at opdage end en anden (regnskabsmanipulation / misbrug af aktiver).

God revisorskik

- Hvad skal revisor gøre for at leve op til god revisorskik i forhold til opdagelse af besvigelser?

Professionel skepsis

- Hvordan udviser revisor professionel skepsis under sin revision i forhold til opdagelse af besvigelser?

Drøftelser i opgaveteamet

- Hvordan forgår et møde med opgaveteamet i praksis og hvilke forhold er relevante af tage op under drøftelse med opgaveteamet med hensyn til besvigelser? Hvad hvis i har nogen mistanke?

Risikovurderingshandling

- Når revisor fortager sin indledende risikovurderingshandling, så skal revisor jf. ISA 240 forespørge den daglige ledelse, den øverste ledelse, medarbejdere og intern revision. Hvilke forespørgsler laves der her til de enkelte enheder i praksis?

Indregning af indtægter:

- Vi hører i ISA 240, at indregning af indtægter er den post, hvor der typisk sker regnskabsmanipulation. Er det også den post man i praksis finder de fleste besvigelser?
- Er der andre regnskabsposter, hvor du også mener at man ofte finder regnskabsmanipulation?

Revisionshandling og reaktioner ved risici for besvigelser

- Hvilke praktiske handlinger vil du gøre dig, hvis du opdager risici for væsentlig fejlinformation som følge af svage interne kontroller?
- Hvilke praktiske handlinger vil du gøre dig, hvis du opdager risici for væsentlig fejlinformation som følge af regnskabsmanipulation på nogle aktiver?
- Hvilke praktiske handlinger vil du gøre dig, hvis du har mistanke om nogle fiktive transaktioner?
- Hvilke praktiske handlinger vil du gøre dig, hvis du har mistanke om regnskabsmanipulation af den regnskabsmæssige skøn?
- Kan du give eksempler på situationer, hvor du vil fortage mere end en revisionshandling?
- Hvilke handlinger vil du fx udfører, hvis der henholdsvis er en høj, mellem eller lav risiko for regnskabsmanipulation på omsætning?

- Hvilke specifikke handlinger vil du udfører, hvis du har mistanke om at den daglige ledelse tilsidesætter interne kontroller?
- Hvilke handlinger vil du gøre, hvis der er svage interne kontroller, fx manglende funktionsadskillelse?

Vurdering af revisionsbevis

- Er der nogle afsluttende analytiske handlinger, som du vil fortage dig, når du skal vurdere dit revisionsbevis?

Revisor kan ikke fortsætte opgaven

- Hvilke besvigelser er det, der kan rejse tvivl om revisor burde fortsætte opgaven?
- Har du tidligere opdaget besvigelser og følte dig nødsaget til at fratræde som revisor?
- Hvem skal revisor underrette, hvis han vi fratræde som revisor?

Skriftlige udtalelser

- Hvor afgørende er det at indhente skriftlige udtalelser fra den daglige ledelse og den øverste ledelse?

Kommunikation med den daglige ledelse, den øverste ledelse eller lovgivende myndigheder

- Hvis revisor under sin revision opdager en besvigelse, hvem skal han så underrette angående dette? Den daglige ledelse, den øverste ledelse eller lovgivende myndigheder?
- Skal man på nogen situationer være kritiske overfor de informationer man får fra ledelsen, i så fald hvilke?
- Kan du give eksempler på hvornår revisor skal henvende sig til henholdsvis den øverste ledelse, den daglige ledelse og de lovgivende myndigheder?
- Mener du at revisor idag efterleverer sit ansvar i henhold til dansk revisor regulering ved revision af årsregnskaber i forhold til opdagelse af besvigelser?

Bilag 2: Interviewguide til regnskabsbrugerne

- Hvad er din stilling?
- Har du en uddannelsesbaggrund?

Forståelse af besvigelser

- Hvad mener du besvigelser er?

Hvem repræsenterer revisor

- Hvem mener du at revisoren repræsenterer? Offentligheden, klienten eller andet?

Forventninger til revisor i forhold til opdagelse af besvigelser

- I hvilken grad mener du, at det er revisors opgave at opdage besvigelser?
Ingen grad
Nogen grad
Stor grad
- Forventer du, at revisors arbejde sikrer, at der ikke bliver begået besvigelser af virksomhedens ledende medarbejdere?
- Hvilke forventninger har du til revisor for at opdage fiktive fakturaer og forfalskninger af dokumenter?
- Hvilke forventninger har du som regnskabsbruger til revisor når han reviderer en virksomhed du har interesse i?
Revisor sikrer at regnskabet er uden fejl
Revisor sikrer at regnskabet er uden væsentlige fejl
- Hvilke forventninger har du som regnskabsbruger til revisor i forhold til opdagelse af regnskabsmanipulation i årsregnskabet?
 - Revisor bør opdage alle væsentlige besv.
 - Revisor bør opdage nogle væsentlige besv
 - Jeg kan ikke forvente at revisor opdager besv
- Hvilke forventninger har du som regnskabsbruger til revisor i forhold til opdagelse misbrug af aktiver i virksomheden?
 - Revisor bør opdage alle væsentlige besv.

- Revisor bør opdage nogle væsentlige besv
- Jeg kan ikke forvente at revisor opdager besv

Revisors efterlevelse af disse forventninger ifølge regnskabsbruger

- Mener du at revisor efterlever dine forventninger vedrørende regnskabsmanipulation?
- Mener du at revisor efterlever dine forventninger vedrørende misbrug af aktiver?

Besvigelsesformens effekt på regnskabsbruger

- Hvilke besvigelsestype mener du har den største effekt på dig som regnskabsbruger misbrug af aktiver eller regnskabsmanipulation?
- Har du erfaringer/oplevet besvigelser?
- Hvem mener du der oftest udfører besvigelser?
 - Medarbejder eller ledelsen

Forventninger til revisors tilrettelæggelse af sit arbejde for at afdække risikoen for besvigelser

- Hvordan mener du at en revisor bedst kan tilrettelægge sit arbejde for at afdække risikoen for besvigelser?

Ansvarsfordeling ifølge regnskabsbruger

- Hvem mener du der har det største ansvar i forhold til opdagelse af besvigelser

Ledelsens rolle

- Hvilken opgave mener du ledelsen har til at opdage besvigelser og hvad er ledelsens rolle?

Tillid til ledelsen

- Mener du at revisor kan have en stor tillid til ledelsen for de informationer de udgiver?

Erhvervsskandaler

- Har erhvervsskandalerne omtalen i medierne påvirket din tillid til revisors arbejde i forhold til afdækning af besvigelser:

- Stærkt negativt
 - Neutral
 - Stærkt positivt
-
- Hvordan har erhvervsskandalerne og mediernes fokus på besvigelsessager påvirket din forventning til revisor

Bilag 3: Respondent T

Note: Det som er skrevet med kursiv er respondenternes udtalelser

- Hvordan tilrettelægger du din revision hvis du har en mistanke om besvigelser? Hvis fx virksomheden kan været presset til nå nogle bestemte resultater?

Umiddelbart vil jeg sige, at vi ikke tilrettelægger vores revision på opdagelse af besvigelser, vi udfører normal revision og kun i det omfang at denne giver anledning til nærmere undersøgelser, vil vi udvide vores revision med henblik på nærmere verificering.

Jeg vil sige, at hvis man ved det på forhånd så kan det være en helt anden udfordring fordi at vi starter jo med en kundeaccept også kan man overveje om man overhoved vil påtage sig denne opgave, hvor vi er i et miljø, hvor vi mener der er særlig risici. Vi kan starte med accept skemaet og det kan godt være, at vi allerede her melder kunden fra eller ikke påtager os opgaven. Det bare så vi også har denne vinkel med om, at vi allerede ved kundeaccepten kan melde kunden fra. Hvis vi så siger, at vi er i gang med revision hos kunden og i forbindelse med vores revision, der noterer vi os nogle mistænkelige ting af en eller anden karakter, så gør vi jo det til at starte med, at vi udvider vores revisionshandlinger, for at afdække om der er begrundet mistanke, så vi tager yderligere stikprøver kan man sig. Hvis der er mulighed for, at lave systemanalytisk revision, regnskabsanalytisk revision eller nogen andre revisionshandlinger, som kan identificere det yderligere. Hvis vi så kommer frem til, at der er noget her, som vi ikke kan komme tættere på nu, så skal vi overveje vores kommunikation. For går vi til regnskabschefen, er han så skyldig eller medskyldig eller går vi til direktøren, er han så skyldig eller medskyldig eller går vi til bestyrelsen. Eller skal vi anmelde dette forhold, som vi har opdaget. Det kan være vi har en anmeldingspligt til PET eller SØIK eller et andet sted. Det afhænger af hvem vi tror der er en del af besvigelsen. Men vi vil typisk ikke går til regnskabschefen, da han er jo er en ansat person, hvor vi på ingen måder har afrapporteringspligt. Direktøren kunne her være vores kontaktperson, men måske er han også involveret. Derefter må vi gå til det øverste ledelsesorgan, som er bestyrelsen, her kan vi lave et notat til bestyrelsen om mistanken om besvigelsen og den sender vi kun til bestyrelsen også må bestyrelsen så tage stilling til hvad der skal være det næste step. Fordi det kan godt være en politianmeldelse eller nogle andre elementer, hvor vi nu godt kan får opgaven til at afdække de elementer der nu er eller det kan også vi ikke får denne opgave. Men det er ikke afgørende hvem der får opgaven, men mere om hvordan vi kommer videre med dette forhold. Så det første er, at få mistanken for besvigelsen, så skal vi begrunde mistanken og dernæst skal vi så kommunikere det videre og der mener jeg, at jeg vil gå til bestyrelsen med sådan et forhold i langt de fleste tilfælde og lade dem tage bolden derfra. Og det vil sige, at jeg ikke har til opgave at afdække besvigelserne, jeg kan i givet fald blive tildelt opgaven fra bestyrelsen eller af politiet, men jeg tager den ikke selv, fordi jeg kan ikke, af respekt til mit honorar og det opdrag jeg har fået, kan jeg jo ikke bruge tid på noget, der skal et helt andet sted organisatorisk eller juridisk. Så revisor skal identificere, verificere og kommunikere besvigelser forholdet.

- Hvilket ansvar har revisor og hvilket ansvar har ledelsen i forhold til opdagelse af besvigelser?

Jamen der starter vi jo med, at det er ledelsen der aflægger regnskabet, det er ledelsen der etablere forretningsgangene, det er ledelsen der etablere interne kontroller, så det er ledelsens ansvar for en forsvarlig økonomisk forvaltning af den pågældende virksomhed. Så kommer vi, som revisorer og revidere, det af ledelsens aflagte regnskab. Vores pligt er så, at gennemgå de forretningsgange der nu er, de kontroller der er i virksomheden og i tilfælde af at vi konstatere, at der er nogen forretningsgange, der ikke er sikre nok, så skal vi påpege det. Når jeg siger påpege, så mener jeg, at vi skal skrive det i vores protokollat til ledelsen, at vi i forbindelse med vores revision har konstateret de her forhold og at det ikke er afdækket af interne kontroller, så derfor kan der være risici for bevidste og ubevidste fejl og mangler. Vi bruger ikke begrebet besvigelser i vores revisorprotokollat, vi bruger i stedet begrebet fejl og mangler.

- Nu siger du, at i ikke bruger begrebet besvigelser i jeres protokollat, men hvad hvis man under sin revision konstatere, at der fx er mangel på funktionsadskillelse på et område og derfor en besvigelserisici, vil man så stadig ikke bruge begrebet besvigelser?

Nej for her bruger vi formulering, at der kan være risiko for bevidste og ubevidste fejl, når der konstateres mangel på funktionsadskillelse. Baggrunden for denne formulering ved manglende funktionsadskillelse er, at ved et tilfælde var sket en besvigelse i en virksomheden. Besvigelsen var sket af ægtefællen. Revisoren havde her ikke skrevet noget om det i protokolattet, da der var tale om mand og kone. Men her havde konen, så taget af kassen og revisoren fik så lov at betale erstatning for dette, da han ikke havde gjort nogen opmærksom på den manglende funktionsadskillelse. Han havde ikke løftet sin informationspligt i revisorprotokollen og derfor skulle han betale. Som følge af den afgørelse, så har vi alle sammen sat denne her standard ind i vores protokoller. For nu skal vi huske, at fortælle det, når vi konstatere sådanne forhold, uanset at det er en mand og kone forretning eller hvad det nu kunne være. Den skal bare stå der alligevel, for alt kan ske. Derfor er denne formulering kommet ind med funktionsadskillelse.

Regnskabsbrugers forventninger:

- Hvilke forventninger tror du, regnskabsbrugerne har til revisor i forhold til besvigelser?

Jamen jeg tror at regnskabsbruger har en anden forventning end det der er vores juridiske opdrag i forhold til revidere regnskabet. Man kan have den fejlagtig opfattelse som regnskabsbruger, at når revisor skriver under på regnskabet, så er regnskabet rigtigt. Men det er ikke sådan det er. Vi har jo lavet nogle stikprøver, nogle analyser, vi har altså forsøgt at verificere, at regnskabet er rigtigt. Men det er ikke det samme som, at der ikke kan forkomme fejl. De stikprøver som vi har taget, har ikke nogen grund for mistanke og derfor giver vi så en blank påtegning. Hmm jeg har været udsat for, hvor en af min kollegaer har udført revision i en virksomhed, hvor der var sket besvigelser. Da er det klart, at man så angriber revisor og siger, at han ikke udført sit erhverv godt nok. Så siger revisor, at det kan godt være, at jeg ikke har det, men jeg kan fortælle jer hvilke revisionshandlinger jeg har lavet, fx kasseeftersyn, hvilke måneder har jeg kigget, hvilke kontroller har jeg foretaget, hvilke debitor forespørgelser jeg har lavet eller andre revisionshandlinger. Ved de stikprøver, som jeg foretaget, der har der ikke været noget, der indikerer fejl og mangler, derfor har jeg så afgivet blank påtegning. Det kunne godt være, at sket besvigelser i nogen af de andre måneder end dem jeg havde undersøgt, den mulighed kan jo godt forkomme. Vi har bare tilfældigvis ikke ramt de dage, hvor der var sket besvigelser. Så her har revisor lavet nogle revisionshandlinger og skal kunne dokumentere det, men kunden har alligevel haft et tab på trods af de revisionshandlinger vi har foretaget. Så her har regnskabsbrugerne, mener jeg, en høj forventning, når revisoren har været med ind over.

- Mener du så også, at denne her forventningskløft mellem revisor og regnskabsbruger mere skyldes regnskabsbrugers høje forventninger end at der brug for skærpende reguleringer?

Ja jeg mener det de høje forventninger, der er årsagen. Reguleringer vil aldrig kunne give os fuld kontrol. Forventningskløften her mangler en gensidig forståelse. Regnskabsbruger har ikke nok viden om revisors arbejde og derfor har de så de høje forventninger.

- Hvordan mener du så udvikling af forventningskløften har været gennem årene? Er den blevet større eller mindre?

Jamen den popper jo. Fx når der kommer de her sager som IT Factory og andre banker, så bliver der sat mere fokus på revisor og hans arbejde. Ellers så mener jeg, at den har været relativ stabil, da det ellers ikke er interessant.

- Mener du, at der kan være en forskel på regnskabsbrugers forventninger til opdagelse af regnskabsmanipulation og misbrug af aktiver?

Nej, det tror jeg ikke, er man blevet snydt, så er håbet at revisor finder dette uanset. Misbrug af aktiver kan dog være vanskeligere at opdage i forhold til regnskabsmanipulation og jeg tror, at en hver aktionær og regnskabsbruger har en forventning om, at det godt kan ske i en hver virksomhed, så jo måske er forventningerne til opdagelse af regnskabsmanipulation højere end misbrug af aktiver.

- Hvilke forventninger har du til ledelsen i forhold opdagelse af besvigelser?

Jeg har en forventning om at ledelse kontinuerligt er optaget af sikring af selskabets aktiver og en korrekt afrapportering, samt at de etablerede forretningsgange kontinuerligt evalueres og forbedres ikke mindst henset til it sikkerheder og it angreb som sætter en ny dagsorden. Med hensyn til mine forspørgsler til ledelsen, så mener jeg, at jeg altid skal være skeptisk her, for det er jo mit erhverv. Udgangspunktet er, at når jeg lavet en forspørgsel, så skal jeg, når det er revision med høj grad af sikkerhed, fortager mig yderligere handlinger for, at kunne verificere det man har fået af vide af ledelsen. Jeg skal forsøge, at få en ekstern bekræftelse om de udtalelser fra ledelsen. For en forspørgsel er ikke en tilstrækkelig handling ved revision med høj grad af sikkerhed, jeg er nødt til at få det dokumenteret. Så når jeg få beskrevet virksomhedens forretningsgang og at der ikke kan forkomme besvigelser her, så skal jeg ud og tage stikprøver, for at verificere, at flowet i forretningsgangene er som ledelsen har fortalt mig. Så jeg skal her være skeptisk overfor de svar på forspørgsler jeg får. Så jeg lytter og kontrollerer om det passer.

- Men har det noget, at gøre med, at man i forvejen har en mistanke om, at der kan være besvigelserisici i denne virksomhed?

Nej det har det ikke noget med det af gøre. Det er bare fordi, at en forspørgsel ikke er en stærk revisionshandling og derfor bliver jeg nødt til, at få det dokumenteret og bekræftet af 3. mand.

Besvigelsestyper:

- Hvilke besvigelserformer er den hyppigste?
 - Regnskabsmanipulation eller misbrug af aktiver

Jamen misbrug af aktiver, mener jeg nok er hyppigt forekommende i virksomheder. Fx ved stein bagger og hans dokument forfalskning. Det mener jeg ikke sker tit. Men fx situationer hvor man bruger virksomhedens ressourcer og penge til private formål, det mener jeg nok også sker tit, fx hvis man skal have bygget noget derhjemme, som jeg bestiller gennem virksomheden, så bogfører man det måske i virksomheden som en almindelig driftsudgift til vedligeholdelse af lokaler, da regningen også kommer på virksomhedens navn. Den slags misbrug mener jeg desværre sker hyppigt.

- Er der en besvigelserform som du ligger mere vægt på at opdage end en anden (regnskabsmanipulation / misbrug af aktiver).

Nej altså når vi fortager vores revision, så tilrettelægger vi det ikke på baggrund af at kunne opdage besvigelser. Vi tilrettelægger vores arbejde ud fra vores risikovurderinger og ser på de regnskabsposter, hvor der kan være risici for væsentlig fejlinformation. Fx hvis vi revidere omsætning og varelageret, så er det fordi de er nogle væsentlige regnskabsposter og kan rumme fejl og mangler, og ikke fordi at vi vil afdække nogle besvigelser på det område. Men når det er sagt, så tror jeg også vi har vanskeligere ved at opdage misbrug af aktiver og derfor er det min vurdering af vi lettere vil kunne opdage regnskabsmanipulation. Men det er altså heller ikke helt nemt. Fx så havde jeg en kunde, som havde en hel masse ejendomme, der var blevet bygget om og alt de fakturaer der lå var rigtige. Så i min revisionshandling var jeg inde og kigge på om bilagene var i orden og det var de. Men min kunde kom så i søgelyset ved en krydsrevision, dvs. håndværkeren, der lavede ombygning af ejendommen, havde nogen bilag, hvor der stod at han kørte til højre og skrev en faktura til venstre og så siger skattevæsenet at hvordan kan det være, at fakturaer bliver sendt et andet sted end det sted, hvor arbejdet blev foretaget og her blev min kunde så fanget. Men han havde et godt regnskab og jeg kunne ikke opfange det her og jeg blev heller aldrig bebrejdet for noget. Men min kunde havde altså fået håndværkeren til at sende fakturaerne et andet sted og dermed foretaget manipulation af regnskabet. Så sådanne regnskabsmanipulationer kan også være svære at opdage.

God revisorskik:

- Hvad skal revisor gøre for at leve op til god revisorskik i forhold til opdagelse af besvigelser?

Vi skal være opmærksomme på de etablerede forretningsgange, på kontrol og overholdelse af disse. I og med at vi ikke tilrettelægger vores arbejde for at opdage besvigelser, så handler god revisorskik mere om hvad vi gør når vi opdager de her svagheder og uregelmæssigheder. Og det er som jeg snakkede om indledningsvis om kommunikere forholdet med den rette ledelsesorgan. Vi skal sikre at vi får udvidet vores revisionshandlinger, der hvor der er svagheder og også her gøre opmærksom på at vi alene kan afdække området ved stikprøver eller evt særlige it revisionshandlinger

Professionel skepsis:

- Hvordan udviser revisor professionel skepsis under sin revision i forhold til opdagelse af besvigelser?

Der synes jeg faktisk, at vi har en udfordring. Fordi i dag er revisorerne klar over, at de skal opfylde en hel masse gode og belastende krav til dokumentation. Derfor er der også relativ store tjeklister, for at sikre sig, at vi har udført alle de her handlinger. Så derfor kan der være risiko for at revisor i for høj grad overholder regler og i mindre grad udviser professionel skepsis. Fx hvis jeg går ud i en virksomhed og har lavet en masse observationer om at der er pænt og ordenlig ud på kontoret, ud på produktionen, og ud på lageret. Så er det her en stærk observation, men det er en meget svag revisionshandling, da den ikke kan dokumenteres. Det er jo en følelse og professionel skepsis er også en følelse. Det kræver en masse erfaring og det kræver, at man kan se sig udover, at man skal opfylde fx en eller anden paragraf i hvidsvaskningsloven eller en anden lov bestemmelse eller andre formalia. Så de her ting kommer til at kvæle og overskygge den professionelle skepsis, fordi den er svær at dokumentere. Her kan man kigge på IT factory. Her så alt faktisk fint ud, men bare ikke revisorens sunde skepsis. Kan man så bebrejde revisoren for dette og at han ikke undrede sig over et eller andet her. Der synes jeg, at der er en dilemma med dokumentation og den sunde skepsis. Så fordi, at professionel skepsis vanskelig at dokumentere så er det også vanskelig at bøde for manglende overholdelse af dette.

Drøftelser i opgaveteamet:

- Hvordan forgår et møde med opgaveteamet i praksis og hvilke forhold er relevante af tage op under drøftelse med opgaveteamet med hensyn til besvigelser? Hvad hvis i har nogen mistanke?

Temaet for drøftelsen er, forståelse af virksomheden, branchen, omdømme mm, Ledelsens kompetencer, Forretningsgange, Tidligere erfaringer og observationer, Væsentlig og risiko fyldte områder.

Vi starter med, at planlægge vores revision, så er det måske en medarbejder i næste fase, som har noget, han ikke forstår. Så kan man hjælpe og træne medarbejderen i at forstå problemstillingen eller også kan der komme nogen problemstillinger frem, som man skal kigge lidt nærmere på. Men det er lidt svært her, at i et konkret svar, da det kommer meget an på hvilke problemstillinger, der kommer op under mødet. Men hvis der er noget man ikke forstår, så snakker man om laver yderligere revisionshandlinger eller kigger nærmere på flowet i forretningsgangen på det område, altså se hvile bevægelser der er, hvem er involveret i de bevægelser og se om der nogle huller i forretningsgangen. Hvis der er det, så skal vi også øge vores revisionshandlinger, fx kigger på nogle andre måneder. Så det nogle af de forhold, der bliver drøftet ved opgaveteamet. Vi kigger på altså på hvordan man kan takle en given problemstilling. Men hvis der er noget vi ikke kan finde ud af, så skal man snakke om hvem man så skal kommunikere det videre til.

- Er der også situationer, hvor man vælge involvere andre i revisionsteamet, der måske har mere erfaring med besvigelser fx?

Ja det kan sagtens forkomme. Det kan være, at der i revisionsteamet ikke er den fornøden kompetence for et givent område også må man involvere andre erfarne revisorer. Det kunne også være, at man fx har problemer med at forstå en virksomheds momsbehandling også kan man få en 3. mand til at lave et notat til os, så vi bedre kan forstå den momsmæssige behandling af varene. Så man kan også tilkalde eksperter ind, som kan hjælpe med at forstå en given problemstilling.

- I forhold til dette, så var der et tilfælde i fx Memory Card sagen, hvor ledelsen afsager, at man måtte indhente en ekspert indenfor det program, som blev brugt til at lave varereguleringer, hvad skal man gøre i sådan et tilfælde?

Det kan vi ikke bare acceptere. Derfor bliver vi nødt til, at tage et forbehold for forholdet i vores påtegning.

Risikovurderingshandlinger:

- Når revisor fortager sin indledende risikovurderingshandlinger, så skal revisor jf. ISA 240 forspørge den daglige ledele, den øverste ledelse, medarbejdere og intern revision. Hvilke forspørgelser laves der her til de enkelte enheder i praksis?

Jamen de forspørgsler vi laver omhandler hvad der sker i virksomheden, hvad er det for en flow der sker i virksomheden i forhold til den drift der nu. Vi spørger ind til fx hvordan de sikrer, at en ordre bliver til et tilbud og tilbud til accept og accept til produktion og produktionen til en faktura og faktura til penge. Vi spørger om hvordan de sikrer at der ikke bliver sendt vare ud af varelageret uden en faktura. Vi spørger dem om hvordan de sikrer, at debitorerne kommer ind på den rigtige konto og ikke til fx bogholderens konto og om hvordan der systemer er bygget op osv. Så det er sådanne forspørgsler vi laver, altså om hvordan de sikrer at huset er vandtæt og der ikke siver penge ud af virksomheden uden at det bliver registreret. De her forspørgsler går vi så ud og efterprøver for at se om det kan bekræftes.

Indregning af indtægter:

- Vi hører i ISA 240, at indregning af indtægter er den post, hvor der typisk sker regnskabsmanipulation. Er det også den post man i praksis finder de fleste besvigelser?

Det ikke mit indtryk nej. Jeg mener fx kreditnotaer, som også skattevæsenet interesserer sig for, er det hvor der kan ske en del besvigelser. For kreditnotaer kan være udtryk for, at man er blevet betalt sort, så kunden har fået en faktura og sælgeren har fået sine penge under bordet og derfor sender vi så en kreditnota. Derfor skal vi også være særlig opmærksom på disse.

- Er der andre regnskabsposter, hvor du også mener at man ofte finder regnskabsmanipulation?

Det kunne være varelager, debitorer, kasseområdet, driftsmidler

Revisionshandlinger/reaktioner på risici for besvigelser:

- Hvilke praktiske handlinger vil du gøre dig, hvis du opdager risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser på regnskabsniveau? Hvis der er fx et svagt kontrol miljø

Hvis ikke systemerne er stærk nok eller der ikke er et system, så kan vi kun lave stikprøver, det vi også kalder bilagsrevision. Så vi nødt til, at gå på bilagsniveau og lave flere bilags undersøgelser og så se på om de her bilag om de er gode nok og rigtig. For vi kan jo ikke umiddelbart læne os op af noget andet end den substans der er, som er bilagene, der dokumentere transaktionerne og så forholde sig til om de er virksomheden vedkommende, om de er adresseret til virksomheden, om det er den rigtig periode og om de på den rigtig konto. Så bliver her nødt til, at lave stikprøver og bilagsrevision.

- Hvilke praktiske handlinger vil du gøre dig, hvis du opdager risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser på revisionsmålsniveau? Fx hvis du opdager at værdien af et aktiv måske er overvurderet eller mistanke om fiktive transaktioner

Hvis det fx er værdiansættelse af aktiver, så kan det godt være vi bliver nødt til få 3.mands vurdering af aktivet. Det kunne være en ejendomsmægler og spørger om hvad værdien er af ejendommen for jeg kan ikke selv finde ud af det. Det kunne også vi skal have en ekspert til, at vurdere en maskine for os. Det kan også være en bilforhandler, der skal hjælpe med vurdering af en bil. Og endelig kan man også google kan man sige, for det give også en del viden nu om dage. Der hvor vi kan have særlig udfordringer er, når vi snakker varelager, fordi der kan her være noget der er 10 år gammelt, men bruges i virksomheden eller måske bruges i virksomheden, hvordan får vi så værdiansat det. For mig er der 2 elementer i det her. Det ene element er, at vi gøre ledelsen opmærksom på, at vi har en stor del af lageret der står stille og der har sandsynligt ikke været nogen bevægelser på det i de sidste 5-10 år. Hvad synes du ledelse på hvad værdien er på varelageret, der ligger stille. Konflikten opstår så, hvis ledelsen siger, at de er kurs 100 værd, altså den er kostprisen værd, fordi ledelsen nok skal få brugt den på et eller andet tidspunkt. Hvorimod jeg som revisor synes, at vi måske burde nedskrive på dem udfra det synspunkt, at hvis det ikke kunne sælges i de sidste 5-10 år, så har det sikkert ikke den samme værdi mere. Men hvis ledelsen fastholder deres værdiansættelse, så er der tale om regnskabsmanipulation, for så vi et regnskab, der har et forhøjet indtjening og en for høj egenkapitalen, fordi der ikke er blevet nedskrevet på varelageret.

Men hvis ledelsen ikke vil gå med til nedskrivning, så har jeg kun en ting af gøre og det er at tage forbehold på dette i min påtegning og at der er usikkerhed på indregning og måling af varelageret.

- *Hvad med fx regnskabsmæssige skøn, hvor virksomheden måske har undervurderet dens forpligtelser, hvilke handlinger vil man så gøre der?*

Ja her virksomheden nogen gang svært ved at være objektive og derfor kan revisors skøn være mere retvisende, da vi er uafhængige. Eksempelvis så vil jeg gå hen til en advokat og hører om de sager som der kørt mod virksomheden, hvor der er stillet retskrav mod virksomheden på x antal kroner, men hvor virksomheden skønnet det til at være en forpligtelse på 0 kr. Så spørg vi advokaten, der kører sagen for kunden og få hans vurdering på sagen. Så nu har vi en forspørgsel og et advokat brev. Vi skal så nu tage stilling til virksomhedens skøn af forpligtelse og advokat brevet. Her skal vi gøre brug af vore professionelle dømmekraft til at finde ud af om hvordan dette skal udtrykkes i regnskabet. Så kan jeg have mit eget skøn af forpligtelsen, men eftersom det er ledelsen der aflægger regnskabet, så kan det være de ikke er enig med revisorens skøn og derfor vil de stadig ikke ændre skønnet af forpligtelsen. Så har revisor igen påtegning, hvor vi fortæller at vi er uenig med ledelsen om skønnet af forpligtelserne. Det kan også være, at vi bliver nødt til, at vente på nogen begivenheder efterstatusdagen, før vi underskriver på et regnskab, især hvis der er tale om en væsentlig forpligtelse, så man bedre kan give et skøn af forpligtelsen og dermed et mere retvisende billede af regnskabet. Vi kan selvfølgelig ikke afvente længere end fristen, men vi kan sagtens afvente begivenheder efter statusdagen.

- *Kan du give eksempler på situationer, hvor du vil fortage mere end en revisionshandling?*

Ikke i relation til besvigelser, men som led i almindelig revision udøvelse, så foretages yderligere stikprøver eller analyser, for at afdække området på tilfredsstillende vis

- *Hvilke handlinger vil du fx udfører, hvis der henholdsvis er en høj, mellem eller lav risiko for regnskabsmanipulation på omsætning?*

Det afhænger af de interne kontroller, forretningsgange, som jeg vil gennemgå og revidere og have en høj eller lav antal stikprøver for test af forretningsgange, ved høj risiko vil jeg herudover evt lave supplerende handlinger, kreditnotaer, db analyse og andet. Det ultimative vil være, at vi kan springe handlingen over, fordi at vi har vurderet risikoen for at være lav og derfor har vi valgt

revisionsområdet fra i år, men til gengæld så revidere vi det til næste år. Her kan man roterer sin revision. Fx så har jeg en kunde som har lager 17 forskellige lokationer, men jeg kommer ikke dem alle i gennem på et år. Men kommer i stedet demme alle i gennem på 4 år og sådan kan man bare planlægge hvordan man vil revidere lagerne. Det kan også være jeg ændre i min rotationer og gennemgangen af varelagererne, så der bliver lidt mere uforudsigeligt for kunden. Men altså så vil min handlinger afhænge af om der er høj eller lav risiko på området. Ved høj risiko vil jeg medtage flere medarbejdere til revision og lave flere stikprøver og flere revisionshandlinger.

- Hvilke specifikke handlinger vil du udfører, hvis du har mistanke om at den daglige ledelse tilsidesætter interne kontroller?

Igen så er vi tilbage til de her forretningsgange og vi tror at de har tilsidesat kontrollerne her, så skal vi her tage stikprøver her. Vi skal her skabe os en forståelse af deres regnskabsaflæggelsesproces, for her kan vi måske finde poster, hvor som kan være virksomheden uvedkommende eller usædvanlig på en eller anden måde. Men det er vigtigt, at vi ikke jagter en tilsidesættelse af kontroller, bare så vi skal give os selv ret. Hvis vores stikprøver siger, at alt køre som det skal, så skal man acceptere det man ser. Men selvfølgelig så skal vi også være lidt intelligente her. Fx kan vi se på hvornår er det bogholderen, lagerchefen og hvornår andre atypisk rum er tomme og give mulighed, for at lave besvigelser. Så hvis jeg har en mistanke, så skal jeg også undersøge disse perioder, da sandsynligheden for fejl og mangler kan være størst. Så her skal vi også være intelligente med at udvælge de tilfældige stikprøver vi vil tage.

- Hvilke handlinger vil du gøre, hvis der er svage interne kontroller, fx manglende funktionsadskillelse?

Supplerende handlinger, stikprøver, og naturligvis anføre dette i revisionsprotokollatet

Vurdering af revisionsbevis:

- Er der nogle afsluttende analytiske handlinger, som du vil fortage dig, når du skal vurdere dit revisionsbevis?

Det typiske er når vi snakker regnskabsanalytisk revision, så baserer det sig på nogen nøgletal. Det kunne være dækningbidraget eller aktivernes omsætningshastighed. Men en af de analytiske

revisionshandlinger, der også er interessante er, når vi snakker om indeks på omkostninger eller på salg. Så her ser man på hvor der er store afvigelser fra de tidligere eller i forhold til budget, og kan dermed gå nærmere ned på den regnskabspost og se hvorfor der er denne her afvigelse i forhold til budget eller sidste år. Så her kigger man på simple indekstal på samtlige konti. Fx så kan man komme frem til, at hvorfor er der brugt 200.000 kr. mere i små anskaffelse og så kommer man frem til, at det var fx direktøren der har haft private omkostninger og har indregnet det i regnskabet. De her afvigelser vil så komme frem ved vores analytiske revisionshandlinger.

Revisor kan ikke fortsætte opgaven:

- Hvilke besvigelser er det, der kan rejse tvivl om revisor burde fortsætte opgaven?

Reglen tænker jeg er, bliv og skriv, så jeg mener ikke at vi skal stikke halen mellem benene, som offentligheden tillidsrepræsentanter. For her skal vi jo passe vores job også i sådanne situationer. For hvis vi lader tyven løbe, hvem er det så vi hjælper. Hvis vi fratræder, så skal vi også give en årsag herfor, så den nye revisor for kunden er klar over hvorfor, der var en fratrædelse af revisor.

- Har du tidligere opdaget bevigelser og følte dig nødsaget til at fratræde som revisor?

Ja det kan jeg jo ikke sige. For jeg havde en begrundet mistanke og fratrådte. Her har jeg skulle underrette styrelsen om forholdet, men har aldrig følt at der er kommet noget reaktion på det jeg underrettede dem om. Og virksomheden fortsætte driften i dag med gode resultater og med de samme regnskabsmanipulationer, som jeg opdagede dengang. Jeg har også forsøgt, at tage kontakt til den nye revisor, men han ønsker ikke kontakt med mig.

- Hvem skal revisor underrette, hvis han vi fratræde som revisor?

Ledelse og erhvervsstyrelsen, med begrundelse af hvor man fratræde i utide. Og som jeg sagde, så har jeg nu ikke helt oplevet, at de håndhæver det. Mit indtryk er i hvert fald, at det bliver kontrolleret meget lempeligt.

Skriftlige udtalelser:

- Hvor afgørende er det at indhente skriftlige udtalelser fra den daglige ledelse og den øverste ledelse?

Det er meget afgørende. For der er nogle område som vi ikke kan revidere. For fx hvis ledelsen har skrevet under på nogle kautionserklæringer, hvordan skal vi så revidere dem, hvis ikke vi får dem forlagt. Det er altså en helt normal revisionshandling af på ledelsens regnskabserklæring og evt en erklæring fra lagerchefen eller andre nøgle personer som er nødvendigt som supplerende bevis. Vi kan ikke afdække alt ved vores revision og derfor må vi spørge og få skriftlige svar og erklæringer. Til sidst, når vi har lavet alt hvad vi kunne af revisionshandling, så skal også have den her regnskabserklæring fra ledelsen, hvor de skal bekræfte, at de har givet os alle informationer, der er vigtig for regnskabsaflæggelsen, hvilket kan være at de ikke har. Her har vi 17 punkter i regnskabserklæringen, som ledelsen skal underskrive på. Fx så kunne en af dem være, at har ledelsen givet os alle informationer om fx kautionsforpligtelserne, så kan det være, at ledelsen opdager, at der nogle information som de ikke har givet.

- Hvem skal egentlig underskrive sådan en regnskabserklæring, er det øverste ledelse eller den daglig ledelse?

Det er faktisk et interresant spørgsmål. For i de mindre selskaber kan det være nok med, at det kun er direktøren, der underskriver. Andre virksomheder kan det være, at der er flere personer der skal underskrive på den. Fx kunne varelagerchefen også underskrive på nogle punkter, der vedrører varelageret og dets forretningsgange. Han kan ikke underskrive på om virksomhedens kautionsforpligtelser, men det kan han om varelageret og dets forretningsgange. Så kan det være bogholderen får nogle punkter han skal skrive under på og direktøren får så andre punkter han skal skrive under på. Så ledelsens regnskabserklæring, hvis den skal være intelligent, så skal være underskrevet af de parter som er ansvarlig for de enkelte punkter i regnskabserklæringen.

Kommunikation med den daglige ledelse, den øverste ledelse eller lovgivende myndigheder:

- Hvis revisor under sin revision opdager en besvigelser, hvem skal han så underrette angående dette? Den daglige ledelse, den øverste ledelse eller lovgivende myndigheder?

Ja som sagt tidligere, så afhænger det af hvem der er den mulige skyldige, hvis direktøren kan være involveret, så vil jeg gå til bestyrelsen, og ellers vil jeg drøfte det med direktøren, evt selskabet advokat og evt politianmeldes, men dette vil typisk være selskabet der skal udøve det retslige skridt. Men i de fleste tilfælde vil jeg mene, at man skal gå til bestyrelsen.

- Kan du give eksempler på hvornår revisor skal henvende sig til de lovgivende myndigheder?

Ja det kunne være ved hvidsvaskningsloven. For her har vi jo særskilt indberetningspligt. Ellers kunne det være SØIK, når vi har konstateret en alvorlig økonomisk kriminalitet i virksomheden.

- Mener du at revisor idag efterlever sit ansvar i henhold til dansk revisor regulering ved revision af årsregnskaber i forhold til opdagelse af besvigelser?

Jo det mener jeg, at de gør.

- Er det på trods af at der har været flere besvigelsessager og revisor har fejlet?

Jaa, jeg mener altså at man skal passe på med, at blive ved med, at regulere og regulere og tro at reguleringerne gør, at tyve holder op med, at stjæle. Det tror jeg ikke på de gør. De finder nye veje til at stjæle og i dag kan man sige, at it er den store tyv. Jeg mener altså, at uanset hvor meget magt man giver revisoren, så vil man aldrig kunne få 100 % kontrol.

Bilag 4: Respondent C

- Hvilke redskaber mener du, som revisor, at du har til, at afsløre besvigelser samt hvordan tilrettelægger du din revision i forhold til besvigelser

Jamen i forbindelse med planlægning af en hver revision laver vi en risiko vurdering og går ind og vurderer om der er nogle områder hvor der er risiko for besvigelser. Og det klart hvis der er i virksomheden er nogle incitament program til ledelsen som blandt andet kan gå på i form af bonus fra nogle forventet måle tal eller indtegning omsætning så er det klart en faktor som øger risikoen og afhængig af hvilken område vi identificere besvigelses risiko og i forhold til det vil vi tilrette vores handlinger. Er der besvigelser i et område vil det være med til at udvide vores risiko

handling for at afdække det med afsætning i de incitament programmer. Alt fra periodisering og efterposterings osv.

- Hvilket ansvar har revisor og hvilket ansvar har ledelsen i forhold til opdagelse af besvigelser?

Jamen hvis vi starter med hvor har han den ansvar for at tilrettelægge nogle interne kontroller der kan modvirke til de her besvigelser. Det starter med bestyrelsesniveau også skal det forplante sig til organisationen. Det jo grundlaget for om der er en intern kontrol og om de er effektive. Her kan man sige næste step er at revisor skal forholde sig til hvor stærke kontrollerne er og ud fra det bygge vi vores revision kontrol. Dette baserer vi os ud fra om der er tale om stærke eller ikke stærke intern kontroller. Ansaret er jo som udgangspunkt at ledelsen for etableret de her kontroller og revisor har ansaret for at se om der er tilstrækkelig interne kontroller. Hvis han så opdager der ikke er så skal han gå hen og pege på hvor han ser dette.

Regnskabsbrugers forventninger:

- Hvilke forventninger tror du, regnskabsbrugerne har til revisor?

Jeg tror regnskabsbrugeren har en forventning om at det er en del af revisors rolle er at afdække besvigelser. Det vil jeg tro de har.

- Mener du også selv at der eksisterer en forventningskløft mellem regnskabsbruger og revisor?

Ja, det tror jeg. Forventningen hos regnskabsbrugeren er at når regnskabet er revideret at der ikke opstår sådan nogle skandaler så er det afdækket. Og det er revisors rolle at gøre det. Forventning fra brugeren både på regnskabsmanipulationsdelen og misbrug af aktiver.

- Er det pga. lovgivning eller revisor skal lave flere handlinger?

Nej, du vil aldrig undgå at der kommer sådan nogle forventninger, det er en naturlig lov. Du kan blive ved med at revidere og det vil stadig ikke ændre det. Jeg tror bare det er en generel opfattelse af at når regnskabet er revideret så kan sådan nogle ting ikke ske. Jeg ved ikke om man kan ændre denne forventningskløft men en af de ting som jeg synes der ikke gør det nemmere er den måde vi kommunikere med omverden på. Jeg tror ikke der er nogle udefra der kan læse en

revisionspåtegning. Hvor mange læser den overhoved, i dag fylder den 3 sider og i større virksomhed fylder den endnu mere. Jeg tror bare det er kommunikation formen der gør at ingen forstår det og mange forstår det ikke. Det fremmer ikke udligningen af forventningskløften.

- Udvikling af forventningskløften er den højere nu? Eller blevet mindre?

Der er mere fokus på tingene i dag og alle er mere oplyst. I folks bevidsthed så er der en holdning til kan man stole på det alligevel. Teknologien har udviklet sig og kunderne kan også følge med.

Problemer har altid eksisteret men nogle gange kan det godt være svært at forstå at skrive under. Så jeg forstår godt brugerne når de tænker, hvordan kunne det lade sig gøre. Selvom man godt kender mekanismerne så vil denne forventning altid være der.

De tænker jo jeg betaler dig masser penge så skal det også være rigtigt. Hvis en medarbejder har taget af kassen hvorfor har du ikke opdaget det. Kunne jeg opdage det? Men sådan nogle ting sker men man skal tilrettelægge tingene anderledes og være mere skeptisk.

- Mener du, at der kan være en forskel på regnskabsbrugers forventninger til opdagelse af regnskabsmanipulation og misbrug af aktiver?

Jeg tror personligt at der vil være en større forventning om afdækning af regnskabsmanipulation fordi regnskabsmanipulation har den effekt at det kan være med til at man kan træffe sine beslutninger forkerte. Misbrug af aktiver er mange ting og det har ikke det konsekvens at regnskabet er misvisende. Det er to forskellige ting. Man som regnskabsbruger vil man mere forholde sig til regnskabsmanipulation.

- Hvilke forventninger har du til ledelsen i forhold opdagelse af besvigelser?

Jamen, det er lidt nuanceret. Det kommer an på hvilken type, virksomhed det er. Der er meget stor forskel på om vi taler om en lille hovedaktionær drevet virksomhed eller ejerledet virksomhed eller om vi taler om en stor virksomhed med professionel styrelse og stor organisation.

- Så du forventer mere fra en stor virksomhed?

Jeg ville forvente det mere fra en stor virksomhed da det er ejerledet og har det udgangspunkt det med det er hans penge og hans incitament til at bruge det og de har en anden tilgang til det.

Medarbejderne har i en lille virksomhed ikke brug for regnskabsmanipulation, det er mere misbrug af aktiver. Jeg synes der er forskel hvilken type virksomhed der er tale om.

- Er ledelsen klar over sit ansvar?

Hvis du tager langt største del af virksomheder. 90 % af virksomhed er små og de er ejerledet, de tænker overhovedet ikke over det. Hvor man efterfølgende spørger, tænkte du, at din medarbejder kunne tage noget fra kassen, din bogholder osv. Det er de lige glad med.

Besvigelsestyper:

- Hvilke besvigelserformer er den hyppigste?
 - Regnskabsmanipulation eller misbrug af aktiver

Altså, misbrug af aktiver det er jo det jeg kalder tyveri og tage fra kassen og det er at stjæle og fjerne aktiver. Igen som jeg nævnte tidligere er der de her forskel.

Denne lille hovedaktionær har ikke behov for regnskabsmanipulation, det kan mere være hvis de tal hen til banken og have et lån og på den måde presser varelageret, det vil være typisk sådan nogle ting.

De større virksomheder er ofte baseret på incitament programmer der udløser regnskabsmanipulation.

- Hvad er så det hyppigste?

Det jeg oplever i praktisk er misbrug af aktiver og regnskabsmanipulation er ikke noget vi kan håndtere men noget vi har fundet. Selvfølgelig har jeg oplevet forsøg på regnskabsmanipulation i form af lån.

- Er der en besvigelserform som du ligger mere vægt på at opdage end en anden (regnskabsmanipulation / misbrug af aktiver).

Jeg tror udgangspunktet er primær regnskabsmanipulation. Vi laver også handling til det andet men vores tilgang er jo regnskabet skal være retvisende. Regnskabsmanipulation er nok mere det jeg har fokus på.

God revisorskik:

- Hvad skal revisor gøre for at leve op til god revisorskik i forhold til opdagelse af besvigelser?

Der er vi igen hvor vi er over i de to former for besvigelser. Vi starter igen med vores planlægning og afdækker hvor besvigelserisikoen er i virksomheden dvs. det går vi til dels pga. de kendskaber vi har til virksomhed via interview, efterprøvelser af de praktiske gange og de interne kontroller. På baggrund af det vi må ligge vores revisionsplan og må afdække risici. Hvilke konkrete ting er der at tage fat i, er vi over i misbrug af aktiver så ved vi der er noget kasseeftersyn, eksterne bekræftelser osv. så det er typisk der de ligger den. Over i regnskabsmanipulation er det mere hvor stærke kontroller vi har og er de ikke det så er vi over i substans handlinger. Kigge på skæringsposter, efterpostering osv.

Professionel skepsis:

- Hvordan udviser revisor professionel skepsis under sin revision i forhold til opdagelse af besvigelser?

Ja, det skal du hvis du skal afdække besvigelsen og der mener jeg man skal øge indsatsen og det skeptiske. Igen vender det hele over til planlægning delen i revisionsprocessen og afdække de områder hvor besvigelsen anses og på baggrund af den vurdere du så hvad der er her. Det er ligesom det der afgør det lidt hvor du går til den.

Drøftelser i opgaveteamet:

- Hvordan forgår et møde med opgaveteamet i praksis og hvilke forhold er relevante af tage op under drøftelse med opgaveteamet med hensyn til besvigelser?

Jamen vi gør det ved at vi har kik off hvor vi som team sidder sammen og gennemgår den udkast til planlægningen som en team manager har lavet. Et af punkterne som er fast på agentent, er at vi kigger på risiko på besvigelser og hvilke områder. Så drøfter team, hvad er vores fejl og er der incitament programmer, er der andre særlig områder, hvad er det for en type virksomhed. Er der et område hvor besvigelserisikoen er større end andre steder. Og ud fra vores erfaringsgrundlag prøver vi at identificere om der er noget.

Vi kigger også på om der er der særlig interne forhold. F.eks. pengeinstituttet. Er der Governance i låne aftalerne som skal overholdes. Det kunne være sådan nogle ting hvor virksomheden godt kunne have en interesse i at påvirke tallene. Og ved den drøftelse og afdækning, så fastlægger man så hvor der er særlig i planlægningen risiko områder og det drøfter man så til sidst.

- Kan det være, at man vælger, at ændre lidt i opgaveteamet, ved fx at man vælger at hente flere erfarne mennesker indefor et specifikt område?

Det der kan ske i planlægningen kan man identificere måske nye områder så skal man jo have sat teamet der kan sikre sig området med sine kompetencer og derfor vil vi heller have nogle kompetente for de har mere erfaring. Dette kunne være at implementer en ny it system ind og her giver det god mening at få nye medarbejder ind der passer til det.

Risikovurderingshandling:

- Når revisor fortager sin indledende risikovurderingshandling, så skal revisor jf. ISA 240 forspørge den daglige ledele, den øverste ledelse, medarbejdere og intern revision. Hvilke forspørgelser laves der her til de enkelte enheder i praksis?

Det er typisk på to niveauer. Man kan altid diskutere i hvilken omfang det skal diskuteres med bestyrelsen hvor man i nogle omfang gør og andre steder man ikke gør. Det kommer an på hvilken bestyrelse man sidder overfor tante bestyrelse eller en anden bestyrelsen.

I større virksomheder drøfter man det med bestyrelsen hvor de ser bestyrelsen og i hvilken omfang det skal afdækkes og hvilke risiko områder ser i jeres virksomhed. I mindre virksomheder giver det ikke mening af diskutere.

Så er der ledelsesniveau hvor det igen er hvor stor og hvordan det er struktureret og her vil typisk være en regnskabsbogholder og min egen erfaring der hvor du får mest af vide er at tale med medarbejder. Tale med lagermedarbejder når du er til kontrol og spørger indtil hvordan det går og på et tidspunkt kommer der noget hvis der er noget.

Fx så kan en bogholder der har fået afleveret noget, der ser mærkeligt ud så kan de ikke lade være med at fortælle det. Tal med folk.

Indregning af indtægter:

- Vi hører i ISA 240, at indregning af indtægter er den post, hvor der typisk sker regnskabsmanipulation. Er det også den post man i praksis finder de fleste besvigelser?

Nej, det er det ikke. Hvis man skulle være lidt grov, hvorfor har man ikke fokus på hvorfor der mangler indtægt frem for at have fokus på om der er meget indtægt. Det må være lige så interessant. Mange har fokus på om der er meget indtjening, det er ikke det jeg oplever. Der kan være en skæringspost og periodisering ting man kan diskutere. Og igen hvis virksomheden er presset og så kan de have en incitament til at fremrykke. Men det er ikke det jeg synes at jeg ser oftest.

- Er der andre regnskabsposter, hvor du også mener at man ofte finder regnskabsmanipulation?

Det kunne være f.eks. varelagere, igangværende arbejde, nedskrivninger på debitorer, afskrivningspatier. Det er her du kan påvirke. Der er også nogle skønposter, hensættelser hvor du her er i nogle områder hvor der er noget elastisk. Det er nok her der oftere kan være noget pres i og der kan have mening omkring værdierne

Revisionshandling/reaktioner på risici ved besvigelser:

- Hvilke praktiske handlinger vil du gøre dig, hvis du opdager risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser på regnskabsniveau? Hvis der er fx et svagt kontrol miljø

Svag kontrol miljø. Du kan sige hvad kan revisor gøre ved svag kontrol miljø. Du kan jo udvide antal af stikprøver og du kan klart men det kommer igen an på om det er. Taler vi om misbrug af aktiver så der nogle handlinger men hvis det ikke er misbrug af aktiver det så det andre handlinger. Misbrug af aktiver så har vi igen mange mindre virksomheder der ikke har særlig gode interne kontroller og der kan man jo sige at er kasse eftersyn i min optik afdækker i dag ikke besvigelserne i kasse.. Du kan stemme banken af men jeg føler ikke det afdækker. Der er bare en større risiko og du kan ikke revidere ud af svage men du kan øge dit indsats, men der vil være en forøget risiko. Den må ledelsen acceptere med mindre de vil etablere nogle. Hvis de vælger, ikke at have en intern kontrol så kan man ikke revidere igennem det. Hvis folk vil snyde kan de snyd. I rigtig mange

tilfælde kan man konstatere ved opdagelse af misbrug af aktiver sker ved tilfældighed. En medarbejder er syg og der kommer en ny på posten, hov hvad sker der her. En får snakket over sig.

- Hvilke praktiske handlinger vil du gøre dig, hvis du opdager risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser på revisionsmålsniveau? Fx hvis du opdager at værdien af et aktiv måske er overvurderet eller mistanke om fiktive transaktioner

Det er jo efterprøvelser over hvad der sker og hvordan tingene udvikler sig efterfølgende. Hvad er dit erfaringsdata, hvad har du realiseret tidligere i lignende situationer. Matcher den hensættelse med den erfaringsdata du har fra virksomheden.

Så det både spørgsmål om at kigge tilbage og bygge på den erfaring du har fra virksomheden og følge udviklingen frem til du slutter det.

Med hensyn til fiktive transaktioner, så handler det om at søge om eksterne bekræftelse. Det er det i hvert fald i min optik.

- Kan du give eksempler på situationer, hvor du vil fortage mere end en revisionshandling?

Ja, det vil der oftest være. Det vil oftest være er der de situationer så vil der være en kombination af fysiske kontrol og tilstedeværelser, efterprøvelser, eksterne bekræftelser. Så det er mange handlinger du kan gribe fat i.

- Hvilke handlinger vil du fx udfører, hvis der henholdsvis er en høj, mellem eller lav risiko for regnskabsmanipulation på omsætning?

Jamen altså, en af de væsentlig ting er antal af efterprøvelser og det vil være en af delene. Så højere risiko vil også øge din efterprøvelser.

- Hvilke specifikke handlinger vil du udfører, hvis du har mistanke om at den daglige ledelse tilsidesætter interne kontroller?

Hvis det daglig ledelsen der tilsidesætter disse interne kontroller så det bestyrelseshandling og afrapportering der til.

Hvis de er tilsidesat så det en konstatering om de er tilsidesat også kan du ikke bygge din revision ud fra det tilsidesatte intern kontroller for så fungere det ikke.

Vurdering af revisionsbevis:

- Er der nogle afsluttende analytiske handlinger, som du vil fortage dig, når du skal vurdere dit revisionsbevis?

Sund fornuft!, Altså hvordan skal jeg beskrive det. Du sammenligner og laver dine egne små beregninger og laver dine egne. Ser det rigtigt ud og ser det fornuftigt ud og giver det mening i forhold til dine forventninger. Det er sådan jeg tænker.

Revisor kan ikke fortsætte opgaven:

- Hvilke besvigelser er det, der kan rejse tvivl om revisor burde fortsætte opgaven?

Jamen, der er en gamle ordsprog der hedder bliv og skriv. Her tænker jeg egentlig at du ikke kan bare stikke hallen mellem benene. Hvis man fratræder i utidig så er det her samarbejdet med ledelsen, kunden er på den måde at ingen ting fungere. Altså så kan du sige at det kan være af flere grunde at man har mistet hinandens tillid og kemien er helt skæv. Samarbejdet er så ringet til at det ikke giver meningen. Ellers er min udgangspunkt er at man må rapportere de observationer man har og afhængig af hvad det er må man rapportere til det en eller anden niveau. Om det er rapportering i erklæringerne eller protokol.

- Har du tidligere opdaget bevigelse og følte dig nødsaget til at fratræde som revisor?

Ja, det har jeg. Stærk mistanke om besvigelser hvor jeg valgte at stoppe. Jeg har ikke gjort det i utidig men har meddelt det kunden at jeg ikke ville længere.

- Havde det noget med at ledelsen ikke ville gøre noget ved de her mistanker?

Ja, præcis.

- Fortsætter virksomheden i dag? Skulle du indberette det videre?

Idet tilfælde har der ikke været indberetningspligt og det har været spørgsmål om at man ikke har rapporteret om det man skulle.

- Hvem skal revisor underrette, hvis han vi fratræde som revisor?

Du skal underrette erhvervsstyrelsen og underrette virksomheden.

Skriftlige udtalelser:

- Hvor afgørende er det at indhente skriftlige udtalelser fra den daglige ledelse og den øverste ledelse?

Det synes jeg der tildeles vigtigt for de skal være sådan at daglig ledelsen reflektere over hvad daglig ledelse skriver over. Refleksionen skal give anledning til at man husker hvis man har glemt at informere om noget, som de har ansvar til at oplyse. Derudover skal de også erkende deres ansvar for forbyggelse af besvigelser.

Det er typisk her at man udformer en erklæring som ledelsen skriver under på.

- Hvem underskriver?

Bestyrelsen er atypisk og det er typisk daglig ledelsen. Hvem er daglig ledelse det er forskelligt fra virksomhed til virksomhed.

Kommunikation med den daglige ledelse, den øverste ledelse eller lovgivende myndigheder:

- Hvis revisor under sin revision opdager en besvigelse, hvem skal han så underrette angående dette? Den daglige ledelse, den øverste ledelse eller lovgivende myndigheder?

Jamen så er vi der hvor vi tænker, hvem er det der besviger. Så er det typisk direktion niveau. Hvis det er direktionsniveau der besvier så det bestyrelsen. Det hele skal i protokollen forhold lige meget hvad, selvom du rapportere det til ledelsen/bestyrelsen efterfølgende.

- Kan du give eksempler på hvornår revisor skal henvende sig til henholdsvis den øverste ledelse, den daglige ledelse og de lovgivende myndigheder?

Man skal altid være skeptisk, men tilbage i det vi startede med. Det er klart er der risiko for regnskabsmanipulation så skal du øge dit professionel skeptisk over de informationer du får fra daglig ledelse.

- Erhvervsskandaler, har det påvirket regnskabsbrugernes forventninger?

Jeg tror det har slækket på tilliden, det er en konsekvens af det. Når du har de her medie omtalte skandaler, vil du altid udefra forstående stille de her spørgsmål omkring hvordan det kan lade sig gøre og hvordan kunne man ikke opdage det her. Derfor peger pilen altid på bestyrelsen og revisionen.

- Mener du at revisor idag efterleve sit ansvar i henhold til dansk revisor regulering ved revision af årsregnskaber i forhold til opdagelse af besvigelser?

Jeg tror, at den ændring der er sket over 3-4 år på den rekrulatoriske del, har skærpet revisors tilgang til revision og derfor vil jeg håbe og tror at kvaliteten i revisionen i dag er meget bedre end før 5 år siden. Det vil være min fornemmelse og postulat.

Bilag 5: Respondent A

- Hvad er din stilling?

Jeg er speciel konsulent her i styrelsen og sidder primær med området med undersøgelser af revision. Men hjælper også til ved kvaliteten kontrol.

- Hvilke er undersøgelserne?

Det er de her §37 hvor vi kaste ros ud over hele revisionen og tjekker arbejdspapir hvis det er nødvendigt. Tønder Bank, Genan osv har været igennem os. Jeg har selv været med til undersøgelsen med Tønder og vores kontrol.

His a lite har også været igennem os hvor der har været nogle besvigelser undervejs? Revisoren fik 2 års fratrædelse og havde sit eget enkeltmands firma fra herlev.

- Har du en uddannelsesbaggrund?

Jeg er selv revisor og har en cand.merc. aud. Og har arbejdet hos styrelsen i 12 år og kommer oprindelig fra PWC

- Hvad mener du besvigelser er?

Det er jo manipulation med regnskabstallene. Men det kan jo deles op i regnskabsmanipulation og misbrug af aktiver. Det er jo i realiteten økonomisk kriminalitet som vi også bruger fra revisorloven. Det er bredt og mange af de økonomisk kriminalitet som dokumentfalsk, beslæb. Det er et bredt felt hvor det både er medarbejderen og ledelsen der kan være involveret i det men det er oftest den daglig ledelse ud fra det vi ser.

- Hvem mener du at revisoren repræsenterer? Offentligheden, klienten eller andet?

Han er offentlighedens tillidsrepræsentant så han er ikke kun revisor for virksomheden men også offentligheden i form af kreditor, interessanter, aktionær dvs. det er meget. Han kan ikke kun være virksomhedens revisor. Det hænger også sammen med det at være uafhængig af kunden.

- I hvilken grad mener du, at det er revisors opgave at opdage besvigelser?

Ingen grad

Nogen grad

Stor grad

Det er kun hvis han har nogle identifikationer på det. Han skal selvfølgelig i sine arbejdsplanlægning gøre sig nogle overvejelser omkring der kunne være besvigelser og planlægge og revidere for det. Men det er ikke sådan at han skal gå ind og finde besvigelser og det er ikke hans opgaver. Det er også det der går meget galt hos andre at de tror at revisor skal opdage besvigelser. Det er det nødvendigvis ikke deres arbejde. De skal revidere for at det er, men hvis der ikke er nogle indikationer på det undervejs så skal de ikke gøre noget ved det.

Så du mener ikke det er revisors opgave at opdage besvigelser? Nej, for det er jo ikke det opgaven i at være revisor består af. Det er meget andet som at revidere i

regnskabet og det er nok deres primære opgave og her ligger besvigelse også under. Men det er ikke deres ultimative opgave at finde. Han skal selvfølgelig planlægge for om det kan være det og igennem undersøgelser af interne kontroller og om de er stærke og om de bliver brudt og om de overholder deres regler. Det kunne være indikationer på at der er besvigelser.

- Hvilke forventninger har du som regnskabsbruger til revisor når han revidere en virksomhed du har interesse i?

Revisor sikrer at regnskabet er uden fejl

Revisor sikrer at regnskabet er uden væsentlige fejl

Man kan jo næsten ikke undgå at der er fejl i regnskabet altså små ting. Men det er nok mere uden væsentlige fejl men vi ser væsentlig som en vigtig faktor. Det samme som når man har et væsentlighedsniveau så er det væsentligheden der er vigtigt for revisoren når de planlægger revisionen.

- Hvilke forventninger har du som regnskabsbruger til revisor i forhold til opdagelse af regnskabsmanipulation i årsregnskabet?

- Revisor bør opdage alle væsentlige besv.
- Revisor bør opdage nogle væsentlige besv
- Jeg kan ikke forvente at revisor opdager besv

Igen kommer det an på og afhængig af hvordan planlægningen ligger og de skal jo planlægge om der er væsentlig fejl information og om der er besvigelser i form af regnskabsmanipulation eller misbrug af aktiver. Det ligger jo lidt i samme pulje. Men det afhængig meget af hvordan de planlægger og foretager de undersøgelser i det indledende niveau. Så det er noget de skal integrere i deres revision og det er også noget vi kigger meget efter når vi foretager en kontrol. Hvor vi tjekker om de har foretaget sig disse overvejelser omkring besvigelser fra starten eller om det bare er noget de skjøder hen over

- Hvilke forventninger har du som regnskabsbruger til revisor i forhold til opdagelse misbrug af aktiver i virksomheden?

- Revisor bør opdage alle væsentlige besv.
- Revisor bør opdage nogle væsentlige besv
- Jeg kan ikke forvente at revisor opdager besv

Men hvis revisor har en mistanke i omkring besvigelser?

Han kan ikke bare stoppe hvis han har en besvigelse og han skal videre. Det er ikke hans opgave at finde alle men hvis han opdager noget skal han afrapportere det videre. Hvis det ikke er ledelsen skal han til ledelsen for det hans pligt. Men nytter det ikke noget at tage til ledelsen så skal han tage til politiet.

- Mener du at revisor efterlever dine forventninger vedrørende regnskabsmanipulation?
- Mener du at revisor efterlever dine forventninger vedrørende misbrug af aktiver?

Overordnet set har vi ikke haft så mange besvigelssager men når vi så har haft det er det store og alvorlige sager hvor vi også kunne se at revisor ikke har gjort til arbejde godt nok i forhold til besvigelser. Det svinger lidt men nogle gange finder vi så folk der ikke går det godt. Der er nogle der lukker øjne for de her besvigelser og det ser vi enkelte gange hvor revisor desværre ikke har været helt på og lukket øjne pga. det er nogle gode klienter. Men generelt har jeg ikke nogle indtryk af at de ikke gør sit arbejde godt. De gør det godt.

- Hvilke besvigelsestype mener du har den største effekt på dig som regnskabsbruger misbrug af aktiver eller regnskabsmanipulation?

Man kan jo sige misbrug af aktiver er bare sådan men rengskabsmanipulation er mere man ikke kan stole på tallet hvor de så har manipuleret med tallene. Misbrug af aktiver har de også manipuleret med regnskabet så det hænger også lidt sammen med det men det værreste er nok regnskabsmanipulation, da det har til formål at skjule at man har misbrugt de her aktiver. Her er forventningerne højere fra en regnskabsbruger.

- Har de her besvigelser været med til at påvirke dig som regnskabsbruger forventning til revisor? Såsom tønderbank, it facotory osv?

Tønder bank har påvirket meget. Men virksomhed som "he sig lite" hvor de brugte revisor som var dømt et par gange i nævnet valgte pensionsselskabet at bruge ham alligevel og det havde de ikke et problem med. Her har pension selskabet har brændt fingeren på det. Så det handler meget om hvem der er revisoren og hvilket kvalitet det er han levere.

Tønder bank skuffelse var, at revisor ikke opdaget mere. Tønder bank var ikke decideret besvigelse. Men mere mangel fuld revision omkring de her engagementer og det påvirket meget om man kan stole på revisor og forstår de nu selv reglerne selv, og det var det vi forstod efter Tønder Bank.

Regnskabsmanipulation at man ikke kan stole på tallene og det er den værreste fordi man har til formål at skjule. Her er forventningerne højere.

- Har du erfaringer/oplevet besvigelser?

Ja, enkelte sager og set nogle sager. Skandaler fra pressen og foretaget undersøgelser omkring om revisor har gjort sit arbejde rigtigt. Når skandalen er så stor som det er så kan man godt vurdere at revisor ikke har gjort det som de skulle.

- Kommer der også besvigelser fra mindre virksomheder?

De blive jo ikke revideret. De små har vi ikke, fordi vi ikke har hørt om dem. Mange af besvigelserne bliver ikke offentligt gjort og holder det skjult hvis en medarbejder eller ledelsen har misbrugt et aktivt. Men de lukker øjne for det og det ærgerligt at de ikke gør noget ved det og tager til politiet.

- Når en revisor bliver dømt fra nævnet, er det så ikke sværere at gøre revisoren erstatningsansvarlig?

Der er jo rygter om Deliotte efter Genan sagen om de har betalt et beløb til pensionskassen efterfølgende. Men vi har ikke opdaget det. Vi kan ikke gå efter revisoren. Han har ikke begået besvigelsen men har skjult det. Vi har set mange der ved at besvigelserne er der men han blev ikke dømt erstatningsansvarlig men fik en kæmpe bøde. De kører ikke det samme som dommen og tjekker mere kvaliteten har været i orden.

- Hvem mener du der oftest udfører besvigelser?
 - Medarbejder eller ledelsen

Det vi har set er ofte ledelsen både øverste og den daglige ledelsen. Ikke så meget medarbejderne, da der er kontroller i forhold til at opdage om medarbejder gør brug af misbrug af aktiver.

- Hvordan mener du at en revisor kan tilrettelægge sit arbejde for at afdække risikoen for besvigelser?

Er de interne kontroller til stede. Er de effektive og bliver de overholdt for der vil du kunne opdage meget omkring især omkring misbrug af aktiver. Regnskabsmanipulation skal man ned og kigge på bogføring, faktura og kreditnota og det gælder planlægning at man lige skal ned og kigge på bogføring.

- Hvem mener du der har det største ansvar i forhold til besvigelser
 - Den daglige ledelse eller den øverste ledelse

Kommer an på hvem der laver den. Hvis det er den daglig ledelse der laver den så det dem der skal opdage det. Det afhængig lidt af hvem der laver det og hvem der sp skal opdage det. Revisor har stort ansvar her for at opdage det hvis det skulle være men ikke i sig selv. Han skal udføre sit arbejde og der vil være mange indikationer når han planlægger og udføre sit arbejde hvor han kan identificere de her besvigelser og overtrædelser. Det har han mulighed for men det er ikke hans primære opgave Whistlerblower i virksomheden kan også opdage det hvor de så går videre til ledelsen med det. Det er internt. Det har vi set meget til hvor der er en whistlerbover intern. Mange af dem er smarte til at skjule det og vil gøre det sværere for ledelsen at opdage det.

- Hvilken opgave mener du ledelsen har til at opdage besvigelser og hvad er ledelsens rolle?

Hvis det er revisor der opdager det så skal de selvfølgelig reagere på det men hvis ledelsen selv er involveret så nytter det ikke noget at tage til ledelsen. Så er det upålidelig og de vil ikke ændre adfærd. Så skal man til politiet for det skal i sidste ende stoppes så.

- Men mener du primære ansvar ligger hos ledelsen?

Det ved jeg ikke. Jeg ved ikke hvem der har det primære ansvar. For det kommer jo an på hvem de begår besvigelsen. Ledelsen eller medarbejderen. Det er ofte også personen selv der offentliggør at

de har begået besvigelsen og anmelder at de har lavet et bedrageri og her har ledelsen ikke opdaget det. Men ledelsen er heller ikke sat til at opdage det jo. Men det svært at sige hvem der har ledelsen. Ja ledelsen har ansvar for virksomheden i sidste ende men det er de designet til.

- Forventer du, at revisors arbejde sikrer, at der ikke bliver begået besvigelser af virksomhedens ledende medarbejdere?

Jeg tror ikke han kan forhindre det men han kan være med til at stoppe det. Ved at offentliggøre at der er besvigelser og i sidste ende gå til politiet hvis det er det der skal til for at få det stoppet. Det er hans opgave at opdage det og rapportere om det. Men at stoppe det er nødvendigvis ikke hans opgave.

- Hvilke forventninger har du til revisor for at opdage fiktive fakturaer og forfalskninger?

Det kommer an på om det er åbenlyse ting, der er mange der laver faktura hvor de er blevet fotoshoppet.. Det har vi også set hos os. Nogle der har manipuleret med underskrifter eller sat en anden tekst ind. Det ser vi også nogle gange. Så de helt åbne lyse skal revisor videre men hvis han ingen indikation på der skulle være besvigelser og taget stilling til det i planlægning at der har været gode kontroller. Så kan der godt være en der siger det siger godt ud. Noget skal ringe hos ham for at han hvor han tænker at det ser mystisk ud, for så skal han videre med det men følger du det normale mønster så det svært for revisoren at sige at der er noget med den her faktura og det ser sandfærdigt ud altså den her faktura.

- Mener du at revisor kan have en stor tillid til ledelsen for de informationer de udgiver?

Hvis han føler at ledelsen ikke er troværdig så nytter det ikke noget at han tager til ledelsen hvis han føler at ledelsen er involveret i det her og ikke vil stoppe det så nytter det ikke noget at tage til ledelsen med problemet. Så skal man også være kritiske omkring de oplysninger man får? Ja, for det er igen det med hvis ledelsen ignorere henvendelser og er direkte involveret så nytter det ikke noget at tage til ledelsen for så er han ledelsen i den her sammenhæng utroværdig.

- Hvordan har erhvervsskandalerne og mediernes fokus på besvigelssager påvirket din forventning til revisor

Jeg arbejder selv indenfor feltet og derfor ved jeg godt hvem der har ansvar for hvad og hvad revisor har fejlet. Men fordi jeg er i feltet kan jeg bedre se hvordan medierne prøver at påvirke omverden ved at sætte revisor i dårlig lys. Vi får ikke detaljerne med omkring at revisor ikke havde tilstrækkeligt bevis pga. det og det.

Tønder bank har fx påvirket meget. Men virksomhed som "he sig lite" hvor de brugte revisor som var dømt et par gange i nævnet valgte pensionsselskabet at bruge ham alligevel og det havde de ikke et problem med. Her har pension selskabet har brændt fingeren på det. Så det handler meget om hvem der er revisoren og hvilket kvalitet det er han levere.

Tønder bank skuffelse var, at revisor ikke opdaget mere. Tønder bank var ikke decideret besvigelse. Men mere mangel fuld revision omkring de her engagementer og det påvirket meget om man kan stole på revisor og forstår de nu selv reglerne selv, og det var det vi forstod efter Tønder Bank.

Regnskabsmanipulation at man ikke kan stole på tallene og det er den værreste fordi man har til formål at skjule. Her er forventningerne højere.

- Har erhvervsskandalene omtalen i medierne påvirket din tillid til revisors arbejde i forhold til afdækning af besvigelser:
- Stærkt negativt
- Neutral
- Stærkt positivt

Det påvirker ikke mig for jeg er selv inde i feltet og ved hvordan medierne ændre på tingene.

Bilag 6: Respondent O

- Hvad er din stilling?

Administrerende direktør i virksomheden og aktionær, hvor jeg ejer 35 % af virksomheden

- Har du en uddannelsesbaggrund?

Jeg er uddannet driftsledelse som er branchespecifik der tager 4 år. Derudover er jeg aktionær.

- Hvad mener du besvigelser er?

Jeg forestiller mig at der er nogle medarbejder som har adgang til nogle ting, hvor de måske misbruger deres adgang eller deres tilgang de har til systemet eller at de misbruger deres rolle/opgave i virksomheden. Dette kunne være i form at, at der er nogle ting der er tilgængelig for dem: økonomisk eller nogle transaktioner eller at man tænker man kan berige sig selv.

- Hvem mener du at revisoren repræsenterer? Offentligheden, klienten eller andet?

Jeg tænker, at det først kommer an på i hvilken sammenhæng man har samarbejdet med revisor. Hvis vi samarbejder med en revisor om at arbejde med årsrapporter eller regnskabsmæssig assistance og sådan nogle ting så repræsenterer han helt klart virksomheden. Han skal selvfølgelig også give os et sikkerhed eller meddelt på at regnskabet er gennemført og godkendt af en statsautoriseret revisor og kan sige god for det. Men selvfølgelig, hvis han bliver hyrret ind i forbindelse med et køb af en virksomhed så kan han jo repræsenterer alle parter både os og modparten men måske også i virkeligheden give sikkerhed for, at den her transaktioner er korrekt og at der ikke er noget som indikerer at der er besvigelse. Dette kan han se ved, at gå ned i papirne og vurdere om der er nogle ting der ikke stemmer overens og her kan man jo i princippet repræsenterer alle parter både køber og sælger og egentlig også det offentlige.

- I hvilken grad mener du, at det er revisors opgave at opdage besvigelser?

Ingen grad

Nogen grad

Stor grad

Et eller andet sted tænker jeg at det i realiteten er i høj grad revisors ansvar, at se sådan nogle ting da de har adgang til systemet og skal kunne stemme konti af og den ubalance der er. Så vi har en eller anden forventning om at når de har været det igennem det hele, hvor de i forhold til de tal de har fået adgang til kunne se den uoverenstemmelse der er. Men omvendt skriver de også i deres revisionsprotokol at de ikke kan se hvad der er sket udover det hvis man ikke kan se det i papirne. Så hvis der sker besvigelser hvor de ikke kunne se det så kan man jo nødvendigvis ikke gøre dem ansvarlig og det eksister altså fænomenet. Så man kan ikke sådan bare læne sig tilbage og sige når

revisor har været indover det så er der ingen besvigelser men der er en eller anden grad af sikkerhed for at det der er lagt frem altså det man ved er tilgængelig for dem er uden væsentlig fejl. Men der kan jo godt være nogle der er kreative med hensyn til en eller anden betaling eller sige de har fået en regning fra en fiktiv virksomhed som der bliver udbetalt til. Vi kan jo ikke gå hen og sige at denne regning er fiktiv for vi arbejder med flere tusind virksomheder og hvis vi så har en kreativ medarbejder der så udarbejder fiktive regninger til en virksomhed hvor vi så udbetaler til dem så er der sket besvigelse her. Men i vores virksomhed undgår vi det via et " godkendelses system", hvor der skal være flere folk indover og godkende dem og blive enig om dette nummer hvor vi sammen underskriver og udbetaler til virksomheden.

- Det bliver også sværere på den måde for medarbejderne?

Ja, det kan man godt sige men det mere for at undgå sådan et nummer ved at have to der går ind og godkender nummeret. Dette betyder at når der skal penge ud af vores hus så er der altid to godkender før det kan lade sig gøre. Det er typisk en chef eller en afdelingsleder der gør det. Det er måske også revisoren der har stillet krav eller sagt at det er nødvendigt hvis de skal indover det for at kunne stille sikkerhed for at der ikke sker sådan nogle ting.

Så jo jeg mener at revisoren har sådan en væsentlighed grad eller funktion til det.

- Hvilke forventninger har du som regnskabsbruger til revisor når han reviderer en virksomhed du har interesse i?

Revisor sikrer at regnskabet er uden fejl

Revisor sikrer at regnskabet er uden væsentlige fejl

Jeg er nok der over hvor jeg tænker at det skal give et retvisende billede og det er indenfor den procentvise afvigelse der måtte være i forhold til det. Han skal kunne stå indenfor at de ting der er fremlagt og sige at der er dækning for det. Men uden fejl tror jeg ikke man kan pålægge en revisor, det vil de ikke kunne se. Men det skal kunne give sådan et billede hvor man tænker det er retvisende.

- Hvilke forventninger har du som regnskabsbruger til revisor i forhold til opdagelse af regnskabsmanipulation i årsregnskabet?
- Revisor bør opdage alle væsentlige besv.
- Revisor bør opdage nogle væsentlige besv
- Jeg kan ikke forvente at revisor opdager besv

Han skal opdage væsentlige besvigelser i forbindelse med regnskabet dvs. revisions delen. Nu hvor du nævner det med at misbrug af aktiver kan være det at f.eks. at bruge bilen privat og hvis man ikke får det oplyst så skal han jo have en eller anden politibetjent ud for at se om han kører i den, dette ville jeg ikke betragte som væsentligt.

Men hvis vi skulle antage at en regnskabschef sidder derhjemme og pludselig mangler nogle penge og stille og roligt overføre nogle penge til sin egen konto sådan nogle ting skal revisoren fange. Og her skal han kunne finde ud af, at der er en afstemnings difference som har ført til en konto der ser mærkeligt ud.

- Mener du at revisor efterlever dine forventninger vedrørende regnskabsmanipulation og misbrug af aktiver? F.eks. når i bliver revideret?

Ja, det har jeg et indtryk af. Man kan jo sige at den daglig drift er vi jo ansvarlig for bliver udført på sådan en måde hvor man selv tænker som den overordnet ledelse at man første og fremmest har nogle folk man kan stole på og har rene straffeattester og at man er med i hvordan de forskellige konti kører og kan bede banken om en balance sådan nogle ting, Men når det er kombineret med den daglig drift kan man jo godt sige at revisoren levere dette.

- Kender du til de her sager som it factory tønder bank osv. Hvis ja, har det været nogle sager der har påvirket dig hvor du tænker at revisoren har fejlet pga. sit ansvar og svigt?

Ja, når sådan nogle ting sker så giver det stof til eftertanke men det der også medførte var det at revisoren pludselig var blevet mere omhyggelig med hensyn til at triple ud i virkeligheden om de ting der rent faktisk stod om det var der. Det vil sige at man tog stikprøver hvor man ser på om de f.eks. har maskinen eller ikke eller om maskinen i virkeligheden er solgt og om man har flyttet pengene over til den rigtige konto osv. De kan selvfølgelig ikke lave den fuldstændige eller fuldkommende revision af det men det er blevet mere omhyggeligt med at man skulle revisor godt ville have en dag hvor de kan tage ud og se produktionen og hvordan det gik og om det stemmer overens.

- Hvilke besvigelstestype mener du har den største effekt på dig som regnskabsbruger misbrug af aktiver eller regnskabsmanipulation?

Når vi har været ude hvor vi har set ud til nogle virksomheder der har været interesseret i at vi primært skulle opkøbe dem så det der ligesom skal danne grundlag for denne værdisætning er jo en pardudiljens altså det at gå ud bagefter og se på om den værdi der i virkeligheden står i regnskabet er tilstede dvs. igangværende arbejde eller anlægskaputeten og når man så skal begynde med at triple rundt med denne bil som står til 400 tusind men formentligt sælges til 100 tusind det her arbejde ser ud som om det er 100 % færdigt men det ser ud til at arbejdet kun er 50 % færdigt det er for vores vedkommende den væsentligste del. For det er her vi ved der kan manipuleres med markant.

Her skal man have nogle faglig folk der skal ud og sige at i siger i er 70 % færdige men når vi måler det op så ser det ud som om i kun er 50 % færdige og det samme med en maskine så sender vi en maskinekondi ud for det kan en revisor ikke gøre. Her skal der nogle fagfolk ind over for at kunne vurdere hvilken værdi anlæggerne, maskine, bilerne har. For vores vedkommende det at handle virksomhed så er det værdisætningen i regnskabet. Det er ikke så meget den historiske mæssig regnsmæssige men man kan jo sige f.eks. den dag hvor vi går ind i det vi skal have 45 millioner fordi den har tjent historiske set. Men så kan du gå hen og sige det er mærkeligt at i på 1 år har tjent det dobbelte så går vi ind og kigger på det faktum som man kigger på. Hold da op omsætningen er så høj også ligger fokuset der

- Får i vejledning fra revisor når i skal investere?

Typisk hvis vi går videre i forløbet. I første sted er man lige ud og kigger om det er noget vi vil videre og hvis vi så vil det skal der jo en revisionsmæssig assistance med over det.

- Har du erfaringer/oplevet besvigelser?

Jeg startede det her op for ca. 26 år siden så jeg har ikke været ansat andre steder udover det her og har været aktionær samtidig med det så det svært at svare på men jeg har haft kollega der har oplevet det og prøvet det med regnskabsfolk de har haft ansat og blandt andet regnskabschef der sendte 1.5 mio. til sin egen konto fordi hun var økonomisk klemmt og tænkte at det var et midlertidigt lån men det blev aldrig et midlertidigt lån for så var hun pludselig ikke i stand til at kunne betale det. Hun ville ikke beholde dem, og min kollega kunne aldrig forestille sig at hun kunne finde på det. De revideret kun i en periode på et år og det skete så i den periode. Pengene var væk hvor hun så nok fik en straf med at betale dem tilbage så jeg tænker lidt at man i den periode skal have nogle interne systemer for, at denne svie ikke sker for hvis det først sker så er pengene væk. Pengene blev overført over en periode over 8 måneder hvor hun så sendte 60- 70 tusind om måneden hvor de blev overført til en konti man ikke lige fik stemt af.

- Hvordan opdagede revisoren det ikke?

Det gjorde han med det samme, da han afstemte. Han kommer ikke for at revidere en gang om måneden og da han endelig kom for at revidere så opdagede han det. Hvis man skulle tale om revisoren så burde man her sige at revisoren i stedet bør komme engang hver kvartal for at atge stikprøve på usædvanlige posteringer.

Hos os har vi selvfølgelig møder med dem og snakker om forskellige ting men når de dukker op er det typisk når året er færdigt typisk januar/februar og i denne periode kan der jo være sket meget.

- Hvem mener du der har det største ansvar i forhold til besvigelser
 - Den daglige ledelse eller den øverste ledelse

Det er den daglig ledelse, da det er deres primær opgave..

- Hvem mener du der oftest udfører besvigelser?
 - Medarbejder eller ledelsen

Jeg ved det ikke rigtigt men min antagelse vil nok være at det ofte er ledelsen eller ejeren i form af ulovlig aktionærlån eller overførsler af værdier som man så overføre tilbage. Jeg vil sige det typisk ligger hos folk der har adgang til det især folk med ledende stillinger.

- Hvordan mener du at en revisor kan tilrettelægge sit arbejde for at afdække risikoen for besvigelser?

Det er meget individuelt for virksomhed til virksomhed hvordan produktionen foregår. Men hvis man vil prøve om tingene stemmer overens kunne det være smart at tale med nogle produktionsfolk altså produktionschef hvor man er sammen en halv dag og taler om hvordan din igangværende arbejde op og hvor langt er du i produktionen og hvor meget har i på lageret. For jeg ville tro der kunne ligge meget i form af manipulation i regnskaber. Uha det ser godt ud men når man så pludselig kigger på lageret så er over halvdelen der ikke ligesom It factory.

- Mener du at det er vigtigt at revisoren skal have en forhåndsantagelse omkring besvigelser? Altså skal han bare selv tænke der kan være besvigelser eller skal der være en indikation?

Revisor må godt arbejde ud fra at det kan foregå for en virksomhed og derfor skal deres kontrol og adfærd stille disse kritisk spørgsmål og de må godt gå til folk for det er deres job og det bør folk ikke blive fornærmet over.

- Hvilken opgave mener du ledelsen har til at opdage besvigelser og hvad er ledelsens rolle?

Daglig ledelse der har adgang til de her og også en bogholder der arbejder med tal der stemmer konti af der ser det hver eneste dag som usædvanlige overførsler eller noget. Hvis man har en chef der begynder på det skal man tæt ned i det og se på det. Jeg vil sige dem der sidder tæt med bilagene, tæt nede i det og der har adgang vil jeg sige har største ansvar og revisor kommer i forbindelse revisionen. Han har ikke noget med det daglige at gøre så kan man enden en konsulent til det der kan arbejde med løbende. Måske kunne man godt få en revisor der kommer løbende for at have kontrol og på den måde minimere svierne.

Vi har nogle procedure og processer der er udarbejdet sammen med revisor for at minimere dette. Det har vi gjort ved at der er to godkender og ved større transaktioner har vi 3 godkender. Det at man ligger nogle arbejdsprocesser i dvs. nogle interne kontroller hvor det ikke kun er 1 mand der godkender men flere der godkender. F.eks. at din chef kommer til dig efter han har tjekket mappen og ser der er noget udsædvanligt over forskel hvor du så nævner at det er en kunde så godkend den bare så skal man være to om det og ikke 1.

En ting er at godkende det og en anden ting er at overføre pengene så vi enig om det og godkender.

- Når daglig ledelse tilsidesætter disse kontroller? Hvad er ledelsens ansvar, skal de have opsyn?

For vores vedkommende har vi en del med at ledelsen holder opsyn men vi har en økonomi direktør som vi efterspørger hvordan det er og det er på den måde tilsynet er. Men ledelsen bør være interesseret i det.

- Forventer du, at revisors arbejde sikrer, at der ikke bliver begået besvigelser af virksomhedens ledende medarbejdere?

Det kan han ikke for så skal de være en del af virksomheden daglig drift. Når de kommer 1 gang om året og revidere kan de pege på noget der ser mærkeligt ud og der kan man gå ned og kigge.

- Men f.eks. større virksomheder har løbende revision hvad vil du mene der?

Ja hvis du har løbende revision i sådan en størrelse vil det være godt de var mere involveret indover det og sikre at disse processer var respekteret

- Hvilke forventninger har du til revisor for at opdage fiktive fakturaer og forfalskninger?

Ja ved løbende revision kan man tage stikprøver af om kontrakterne de hænger sammen med det der er aftalt. For ellers er vi ud i noget juridisk. Men f.eks. It factory kørte succes i meget længe og f.eks. at ingen der undret sig over kontrakterne og her tænker jeg at revisor kunne undre sig lidt mere og tidligere. Så jo revisor har en pligt til at tænke at det her ikke er stemmer over ens. Men måske har han det hvor Stein bare har argumenteret for det.

- Mener du at revisor kan have en stor tillid til ledelsen for de informationer de udgiver?

Det er godt at der er tillid til ledelsen for at tingene kan fungere.

- Hvordan har erhvervsskandalerne og mediernes fokus på besvigelsessager påvirket din forventning til revisor

Det påvirker en virkelig meget. Jeg kan huske efter IT Factory sagen blev jeg ret nervøs i forhold til om jeg kunne stole på min revisor. Jeg begyndte med at have fordømme overfor min revisor og hans arbejde pga. medierne. Medierne fortæller jo ikke altid alle detaljerne men kun det de synes er vigtigt.

Når sådan nogle ting sker så giver det stof til eftertanke men det der også medførte var det at revisoren pludselig var blevet mere omhyggelig med hensyn til at triple ud i virkeligheden om de ting der rent faktisk stod om det var der. Det vil sige at man tog stikprøver hvor man ser på om de f.eks. har maskinen eller ikke eller om maskinen i virkeligheden er solgt og om man har flyttet pengene over til den rigtige konto osv. De kan selvfølgelig ikke lave den fuldstændige eller fuldkommende revision af det men det er blevet mere omhyggeligt med det. Revisor godt ville have en dag hvor de kan tage ud og se produktionen og hvordan det gik og om det stemmer overens

- Har erhvervsskandalerne omtalen i medierne påvirket din tillid til revisors arbejde i forhold til afdækning af besvigelser:
 - Stærkt negativt
 - Neutral
 - Stærkt positivt

Det påvirker ens tillid til revisor ved at medierne omtaler revisor på den måde. Man får for mange historier uden at medierne selv går i dybden med tingene. Jeg har tillid til min revisor på uværende tidspunkt men i starten var jeg nervøs da min tillid blev svækket automatisk pga. den angst man får fra medierne. Men heldigvis kender jeg min revisor og jeg har tillid til ham, da jeg til en hver tid kan komme til ham. Vi har skabt en solidaritetsramme. Jeg besøger ofte min revisor for at tale om de ting jeg er i tvivl om, hans åbenhed skaber tilliden.

Bilag 7: Respondent R

- Hvad er din stilling?

Jeg er 100 % ejer af virksomheden og har også andre forretninger. Jeg er aktionær indenfor bilforhandling.

- Har du en uddannelsesbaggrund?

Jeg har ikke en uddannelse. Men en studenter eksame har jeg. Jeg har bare viljen og kæmpede allerede da jeg var 25 år. Jeg er målrettet og gik efter min drøm uden uddannelse.

- Hvad mener du besvigelser er?

Jeg vil starte med at sige noget. Husk en ting, en hver der betaler til en revisor forventer at revisor finder ud af hvad der foregår i butikken. Ligesom han selv kigger på tingene og man har jo en udefra der kigger på tingene objektivt og derfor burde de være mere professionelle og finde nogle fejl og mangler.

Ja, jeg har en ide omkring hvad besvigelser er og det er også derfor jeg har paratyve ansatte og jeg har klart nogle nøglepersoner der er ansatte. Men vi går ind og kigger på de enkelte medarbejder samt vores systemer når der er tale om besvigelser. Vi følger hele tiden vores tal og det er derfor vigtigt at en leder hele tiden er med på gulvet og ikke sidder i en helikopter for så er der mange ting han mister.

- Hvem mener du at revisoren repræsenterer? Offentligheden, klienten eller andet?

For at jeg kan have respekt for revisor er super super vigtigt for mig at han er loyal for det hele på den måde at han ikke skal gemme nogle ting. Altså han skal ikke ligge nogle ting under gulvtæppet men han skal have det hele fremme på bordet. Revisor er jo hverken min mand eller statens mand. Han skal være revisor dvs. det hans opgave er, at lave. Så han er en revisor og skal være objektiv. Han skal sige og skrive det han ser, er det sort så det sort er det gråt så det gråt.

- I hvilken grad mener du, at det er revisors opgave at opdage besvigelser?

Ingen grad

Nogen grad

Stor grad

Det afhængig af virksomhedens hvilken type virksomhed du er. Det kommer an på hvor stor virksomheden er og hvor tæt dialog du har med revisoren. Hvis revisoren kommer forbi en gang om

året så er sandsynligheden lille for at han finder fejlene og der er det igen sandsynligt vigtigt at en af virksomhedens leder er på gulvet for på den følger du med i virksomheden.

- Hvilke forventninger har du som regnskabsbruger til revisor når han reviderer en virksomhed du har interesse i?

Revisor sikrer at regnskabet er uden fejl

Revisor sikrer at regnskabet er uden væsentlige fejl

Jeg forventer at en statautoriseret revisor ikke laver fejl. Jeg nægter at tro, at han kan fejle når han har læst så mange år og har arbejdet med feltet i så mange år. Så jeg vil mene at det er uden fejl.

- Hvilke forventninger har du som regnskabsbruger til revisor i forhold til opdagelse af regnskabsmanipulation i årsregnskabet?
- Revisor bør opdage alle væsentlige besv.
- Revisor bør opdage nogle væsentlige besv
- Jeg kan ikke forvente at revisor opdager besv

Han burde se hvad der er blevet afskrevet og se hvad aktiverne er værd. Dette burde han tydelig kunne se og der nægter jeg at revisoren ikke kan se det. Det burde han. Når han kan se varelageret i eks. Antal år og skriver hvert år nogle ting omkring det. Så derfor burde han ikke gå gal i byen.

- Hvilke forventninger har du som regnskabsbruger til revisor i forhold til opdagelse misbrug af aktiver i virksomheden?
- Revisor bør opdage alle væsentlige besv.
- Revisor bør opdage nogle væsentlige besv
- Jeg kan ikke forvente at revisor opdager besv

Det ville nok være svært. Men det burde han kunne. Igen det med lagerstatus hvis der mangler vare så ved han jo det enten er medarbejderen eller lederen. Så jeg kan ikke se noget der skulle forhindre dette.

- Evt. Hvorfor denne forskel i forventninger?
- Mener du at revisor efterlever dine forventninger vedrørende regnskabsmanipulation?

Hvis vi taler om min revisor så er an er kniv skarp og det hele spiller. Min erfaring siger at de efterlever mine forventninger.

- Mener du at revisor efterlever dine forventninger vedrørende misbrug af aktiver?

Ja, det gør han. For jeg betaler ham for det. Kan jeg fornemme at han ikke efterleve mine forventninger så finder jeg en anden og det ved mange revisor. Det er deres arbejde at tilfredsstille en klient og revidere uden væsentlige fejl. Sådan er det bare.

- Hvilke besvigelsestype mener du har den største effekt på dig som regnskabsbruger misbrug af aktiver eller regnskabsmanipulation?

De vægter lige meget og der må slet ikke være fejl. Hvis en medarbejder stjæler fra min kasse så har jeg en udfordring fordi så kommer min virksomhed til at bløde hverdag.

- Har du erfaringer/oplevet besvigelser?

Nej, der har jeg ikke. Vi passer os selv og du ser hverdagen.

- Hvem mener du der oftest udfører besvigelser?
 - Medarbejder eller ledelsen

Det er igen hvordan man opdrager mennesket og hvor meget man brænder for det. Jeg tror mange steder og især i større virksomheder så er der mange medarbejder der har for lange fingre. Især hvis direktionen eller lederne ikke er på gulvet så er der nogle der har for lange fingre. Det tror jeg, jeg har det ikke i noget men det bare min mening.

- Hvordan mener du at en revisor kan tilrettelægge sit arbejde for at afdække risikoen for besvigelser?

Han skal sende kompetente folk ud. Hvis han har nogle der kun tager restaurationer så ved han der kommer ud for at besøge restaurationen at han har mere erfaring i forhold til en der kigger på bilhandler, eller noget andet. Det handler meget omkring at sende den kompetence medarbejder

ud til det enkelte sted for at kunne tjekke lagerstatus og tale med eventuelt med nogle fra virksomheden der står for de forskellige ting.

- Hvem mener du der har det største ansvar i forhold til besvigelser
 - Den daglige ledelse eller den øverste ledelse

Det er direktionen og revisoren efterfølgende. Det er ikke revisorens skyld der bare kommer ud engang imellem, men revisoren er ham der ved hvad der foregår. Han kan ved sin gennemgang af bilagene vide meget mere. Han revidere og afstemmer. Han kontrollere tingene og ved hvad der sker. Ledelsen har også en stor rolle til at opdage, men mit indtryk er at revisoren kan være bedre til det.

- Hvilken opgave mener du ledelsen har til at opdage besvigelser og hvad er ledelsens rolle?

Ledelsens rolle er at have ansvar for virksomheden, men igen kan han ikke opdage alle besvigelserne. Ja, der er kontrol men dem kan mange medarbejder godt tilsidesætte. Jeg vil derfor sige at ledelsens rolle er at have kontrol over at tingene fungere optimalt og det kontrollerer revisor så under sin revision.

- Forventer du, at revisors arbejde sikrer, at der ikke bliver begået besvigelser af virksomhedens ledende medarbejdere? F.eks. it factory, tønder bank osv.

Ja, det burde de for mange år siden. Med den erfaring de har, burde de godt kunne det.

- Har sagerne påvirket dine forventninger?

Alle har nogle forventninger. Nogle har store og andre har små. Men jeg har store forventninger til min revisor eftersom vi kender hinanden i så mange år. Der er mange der vælger større virksomheder som PWC, Deloitte pga. navnet men jeg ville nok hellere vælge en mindre virksomhed der ved hvem jeg er og har med mig at gør hver gang. Så det er forskelligt fra individ til individ.

- Hvilke forventninger har du til revisor for at opdage fiktive fakturaer og forfalskninger?

Det skal han opdage. Ja, det er ikke altid så nemt hvis det er gjort i skyld. Men de burde have nogle redskaber eller systemer der kan opdage at noget er galt. Eller gennem de forskellige transaktioner kunne se hvor pengene går ind og ud. Man har jo et lager, hvis man kan se der ikke er sket en

ændring der og alle vare bare står på hylderne. Hvem er denne transaktion så lavet med må man tænke. De burde tage stikprøver oftere og have tæt kontakt til bogholderen for netop at undgå sådan nogle ting.

- Mener du at revisor kan have en stor tillid til ledelsen for de informationer de udgiver?

Jeg tror ikke, på der er en eneste revisor der ikke kigger på informationerne med kritiske øjne for hvis han ikke gør det, så er han ikke nået så langt.

- Hvad med overfor ledelsen?

Ja, det skal han. Han skal vægte tingene og være loyal og objektiv. Han skal selvfølgelig være kritisk overfor alle informationer.

- Mener du der er en forventningskløft mellem revisor og regnskabsbrugere i forhold til det udførte arbejde?

Ja, selvfølgelig vil der være det. Men jeg tror personligt at man bare har en stor forventning til revisor især fordi man betaler dem. Der er ikke nogle der gør det gratis vi betaler jo et vis beløb hvert år så går man ud fra at de gør det rigtigt. Men igen kan jeg ikke forvente at alt bliver godt for revisor laver altid det samme og nogle gange brænder man ikke på tingene på samme måde og sådan er det.

- Hvordan har erhvervsskandalerne og mediernes fokus på besvigelssager påvirket din forventning til revisor

Alle har nogle forventninger. Nogle har store og andre har små. Men jeg har store forventninger til min revisor eftersom vi kender hinanden i så mange år. Der er mange der vælger større virksomheder som PWC, Deloitte pga. navnet men jeg ville nok hellere vælge en mindre virksomhed der ved hvem jeg er og har med mig at gør hver gang. Så det er forskelligt fra individ til individ

Men ja jeg mener det påvirker en. Især memory card sagen, kan jeg tydeligt huske og det var der jeg tog fat i min revisor og talte med ham omkring de her ting for at kunne forstå hvad der egentlig foregår. Det er også svært for mig at vide hvad der er sket når medierne kun omtaler revisor som har fejlet.

- Har erhvervsskandalerne omtalen i medierne påvirket din tillid til revisors arbejde i forhold til afdækning af besvigelser:
 - Stærkt negativt
 - Neutral
 - Stærkt positivt

Jamen jeg vil sige stærkt negativt, da det påvirker ens pålidelighed til revisor i første omgang. Men jeg taler med min revisor om tingene og jeg prøver også selv at være så meget på gulvet som muligt så mine medarbejder i hvert fald ikke får mulighed for at kunne gøre noget. Det min kontrol. Min revisor og jeg har kendt hinanden i mange år. Min revisor arbejdet meget på at hjælpe mig, efter jeg blev så bange. Han tager imod mine ideer og jeg kan give ham feedback på hans arbejde hvilket også har styrket vores tillid, da han lytter.

Bilag 8: Respondent P

- Hvad er din stilling?

Jeg er ejer af virksomheden 100 %.

- Har du en uddannelsesbaggrund?

Jeg har ingen uddannelse og er autodidakt.

- Hvad mener du besvigelser er?

Det ved jeg faktisk ikke helt præcis hvad er

- Besvigelser kan være når virksomheden prøver at manipulere med regnskabet i form af regnskabsmanipulation eller misbruger virksomhedens ressourcer.

Hmm ja ok nu forstår jeg lidt bedre.

- Hvem mener du at revisoren repræsenterer? Offentligheden, klienten eller andet?

Han repræsentere klienten.

- I hvilken grad mener du, at det er revisors opgave at opdage besvigelser?

Ingen grad

Nogen grad

Stor grad

Det er en stor grad, fordi når man ikke selv sidder med regnskabet og hvordan det bliver avet. Så er det revisor der skal vide hvordan man laver underslæb. Det er jo hans arbejde.

- Hvilke forventninger har du som regnskabsbruger til revisor når han reviderer en virksomhed du har interesse i?

Revisor sikrer at regnskabet er uden fejl

Revisor sikrer at regnskabet er uden væsentlige fejl

Det er uden væsentlig fejl, for det kan der altid godt være. Men igen har jeg den forventning om at arbejdet skal være så mangelfuldt som muligt, for det at regnskabet viser en del fejl er et udtryk for at revisor ikke har haft kvalitetsstyring ind over og på den måde har han tilsidesat sine pligter.

- Hvilke forventninger har du som regnskabsbruger til revisor i forhold til opdagelse af regnskabsmanipulation i årsregnskabet?

- Revisor bør opdage alle væsentlige besv.

- Revisor bør opdage nogle væsentlige besv
- Jeg kan ikke forvente at revisor opdager besv

Ja, det skal han. Han må opdage nogle og hvis han opdager nogle skal han jo i dybten for at finde nogle mere.

Umiddelbart vil jeg mene, at min forventning til regnskabmanipulation er større end misbrug af noget art. Men med min erfaring og i og med teknologien udvikler sig så meget og der hele tiden bliver udviklet nye ting. Dette gør at jeg får en større forventninger til misbrug af aktiver også. De har i dag de nødvendige systemer og redskaber til at opdage sådan noget. Vi får løbende nye erfaringer og det gør at vi ved hvad revisors arbejde er og derfor mener jeg at han skal opdage sådan nogle ting.

- Hvilke forventninger har du som regnskabsbruger til revisor i forhold til opdagelse misbrug af aktiver i virksomheden?
- Revisor bør opdage alle væsentlige besv.
- Revisor bør opdage nogle væsentlige besv
- Jeg kan ikke forvente at revisor opdager besv

Det er jo ham der revidere regnskabet og i takt med dette kan han via. Bilagene og kontrol opdage at der er noget galt. At de pludselig har fået nye leverandør eller at der bliver overført nogle penge til en anden konto. Alt det her ser de jo når de afstemmer regnskabet. Det er ikke udelukkende revisoren men også bogholderen der har et ansvar for det er dem der sidder og taster alle bilagene.

- Mener du at revisor efterlever dine forventninger vedrørende regnskabsmanipulation?

Ja, det gør han. Vores tillid er baseret på at han gør det rigtigt.

- Mener du at revisor efterlever dine forventninger vedrørende misbrug af aktiver?

Ja, forhåbentlig gør han det. Han bliver betalt for det.

- Hvilke besvigelsestype mener du har den største effekt på dig som regnskabsbruger misbrug af aktiver eller regnskabsmanipulation?

Det er vigtigt at alt er i orden. De vægter nok lige. Men igen ville jeg nok sige regnskabsmanipulation for misbrug af aktiver kan være lettere at skjule.

- Har du erfaringer/oplevet besvigelser?

Nej.

- Hvem mener du der oftest udfører besvigelser?
 - Medarbejder eller ledelsen

Her tænker jeg, at det nok ledelsen primært, men det kunne sagtens også være medarbejdere, der stjæler fra virksomheden.

- Hvordan mener du at en revisor kan tilrettelægge sit arbejde for at afdække risikoen for besvigelser?

Alt han allerede i planlægningen gør sig nogle tanker i forhold til hvad der foregår. At hele arbejdet bliver gennemført via. God kvalitet. Dette kan eventuelt gøres ved at revisor måske kunne give nogle råd i forhold til hvilke kontroller virksomheden skal gøre sig for at undgå besvigelsen. Han er forpligtet til at bruge revisionsprotokollatet for det er her han giver en uddybning omkring sin udførsel

- Hvem mener du der har det største ansvar i forhold til besvigelser
 - Den daglige ledelse eller den øverste ledelse

Hmm jeg mener faktisk, at det er revisor for han sidder med alle bilagene og afstemmer. Han sidder med det hele og burde kunne se hvad der går galt. Ledelsen kan ikke se det hele men det kan revisor for han dykker længere ned i bilagene under revidering. Men øverste ledelse og revisoren har tilsammen det største ansvar.

- Hvilken opgave mener du ledelsen har til at opdage besvigelser og hvad er ledelsens rolle?

Det er hans rolle at underrette virksomheden hvis der er noget galt. Ellers må han gå til politiet frem for at dække over sin medarbejder. Men hvis det er medarbejderen der opdager at lederen begår besvigelser så skal han klart underrette politiet med dette. Men lederens rolle er at opdage de her besvigelser og de burde have deres interne redskaber til at kunne gøre dette.

- Forventer du, at revisors arbejde sikrer, at der ikke bliver begået besvigelser af virksomhedens ledende medarbejdere?

Det skal vi jo. Han skal jo opdage det. Det er altså hans arbejde. Det er måske lidt svært at opdage det i et større virksomhed men i en lille virksomhed skal der ikke meget til for at opdage det. Derfor skal revisorerne være ekstra opmærksomme på deres it-kendskaber, da det er afgørende. Så han skal sikre sig at regnskabet giver et retvisende billede.

- Hvilke forventninger har du til revisor for at opdage fiktive fakturaer og forfalskninger?

Det har han svært ved at opdage. Det vil jeg tro. Hvis fakturerne er det man bruger til dagligt. For ellers skal man ind og se på varelageret og se de store forskel.

- Mener du at revisor kan have en stor tillid til ledelsen for de informationer de udgiver?

Ja, han skal have tillid til ham.

- Også hvis han har mistanke?

Både og. Han skal være kritisk overfor informationerne. Men han skal vise at han har tillid for at kunne være lidt mere ind over tingene og på den måde kan revisor hurtigere opdage om lederen gør noget som han ikke burde.

- Hvordan har erhvervsskandalerne og mediernes fokus på besvigelsessager påvirket din forventning til revisor

Jeg ved ikke rigtigt om jeg direkte vil sige at det er medierne der går ind og påvirker omverden. Ja, de skjuler en del men hvor meget kan de lige dække over i medierne. Jeg mener bestemt at revisor fejler og det er det de nævner så vi kan tage forbehold for revisors arbejde.

- Har erhvervsskandalerne omtalen i medierne påvirket din tillid til revisors arbejde i forhold til afdækning af besvigelser:

- Stærkt negativt
- Neutral
- Stærkt positivt

Jeg vil vurdere det til Stærkt positivt, da vi skal vide hvad revisor har gang i. Virksomhederne vil prøve at skjule det medarbejderne har gjort for ikke at give virksomheden dårlig ry. Men ved at medierne kommer frem med nogle ved man hvad man skal være ekstra opmærksom på i forhold til revisors arbejde. Jeg har altid vidst at man skal være kritisk overfor revisor for de kan have mangler og de kan være upålidelige.